

ANNE M. LINDBERGH

ZÚG A SZÉL

RÉVAI

HARC A LEVEGŐÉRT

MŰEGYETEMI SPORTREPÜLŐ EGYESÜLET

A mű angol címe:
LISTEN! THE WIND ...

Fordította Kosáryné Réz Lola

ELŐSZÓ

Feleségem könyve egy megfigyelőutunkról szól. Az Atlanti-óceánt repültük át 1933-ban. Pontos és hű képe mindennek, ami történt, míg Afrikából átjutottunk Dél-Amerikába. Feladatunk az volt, hogy tanulmányozzuk a légiutakat Európa és Amerika közt. Abban az időben kezdtek véglegesen kialakulni a légi országutak. A szárazföldi országokat átrepülték már, az egyes földrészeket is összekötötték egymással. Most már csak az óceánokat kellett behálózni. A nagy vízitávolságok voltak a légi világkereskedelem utolsó jelentősebb nehézségei.

Az Atlanti-óceán északi részének átrepülése a légi kereskedelem legfontosabb és legnehezebb feladata. Nemcsak a nagy távolság: a légköri és éghajlati viszonyok is sok nehézséget állítanak a repülő elé. Ahol a távolság kisebb, ott az éghajlat nagyon hideg — fenn északon. Délen viszont, ahol enyhébb a levegő, óriási távolságokkal kell számolni. Három természetes légiét vezet át az óceán északi részén. Az elsőt Grönlandi-útnak nevezhetjük, ez északon van, a másodikat, a délit Azori-útnak és a harmadikat, a középsőt Nagykörútnak. Mind a hármat meg akartuk ismerni.

Júliusban indultunk el New Yorkból és miután a Nagykörúton át Newfoundlandba értünk, Labrador partjai fölött északnak fordultunk. Átvágtunk Európába, az északi úton Kopenhágában értünk partot. A következő heteket Európában töltöttük, Norvégiában, Skóciában, Írországbán, Spanyolországban, Portugáliában.

Az Azori-szigetekre, túlságosan későn értünk; az akkori lehetőségek mellett nem repülhettünk már Újfoundlandba vagy a Bermudákra. Túl nagy kockázatot kellett volna vállalnunk. Néhány napig a szigeteken maradtunk, Afrikába mentünk és a könnyebb utat választottuk, azt, amely az Egyenlítőn át visz Dél-Amerika felé. A könyv ezt az utunkat írja le, Afrikától Dél-Amerikáig. Benne vannak az emberek, akikkel találkoztunk, a nehézségek és problémák, amikkel szemben találtuk magunkat, mikor minden élőkészület nélkül hosszú tengeri útra vállalkoztunk olyan géppel, mely eredetileg szárazföldi repülésre készült.

Gépünk, a Tingmissartog (az eszkimók kiáltanak így, ha repülőgépet látnak s azt jelenti; „ami úgy repül, mint a nagy madár“) 1929-ben épült szárazföldi tanulmányutakra. 1930-ban elérte a transzkontinentális csúcspontot Kalifornia és New York között. 1931-ben kerekek helyett pontonokat szereltek reá egy sarkvidéki út alkalmából. Két évvel később erősebb motort kapott; így indulunk el vele óceáni utazásunkra.

Fontos volt, hogy lehetőleg magunk szolgálhassuk ki magunkat. 1933-ban még nem igen volt repülőtelep azon a vidéken, ahol le akartunk szállni. Örülhettünk, ha leszállásnál jó horgonyzóhelyét és kedvezően elhelyezett bóját találhattunk valahol. Nem ragaszkodtunk menetrendszerűen megállapított útitervhez. Hogy mennyi időt töltünk itt vagy ott, attól függött, milyen körülményeket találtunk. Gyakran megtörtént, hogy még előzetes értesítést sem kértünk és kaptunk a leszállási viszonyokról. Ha rossz helyre kerültünk, mint például Madeirában, másfelé folytattuk az utat. Elindulásakor mindig legalább kétféle lehetőségre számítottunk.

Természetes, hogy ilyenformán különleges mentőfelszerelésre és sok több üzemanyagra volt szükségünk. Gépünk többnyire túl volt terhelve. Biztonságunk nem az előzetes tervek pontos kivitelezésén alapult, hanem inkább a lehetőségek állandó kihasználásán, a körülményekhez való gyors alkalmazkodáson, az állandóan változó ténye-

zók egyensúlyozásán. Néha sietve kellett indulnunk, mint Angmagassalikban, a jéghegyek közül, máskor lassan készültünk hozzá és késlekednünk is kellett, mint mikor az óceánt átrepültük Brazília felé. Külön rakomány benzint és minden eshetőségre való felszerelést vittünk magunkkal mindig.

Két teljes, egymástól függetlenül működő rádiónk volt, leadó- és vevőkészülék. Az egyik vízhatlan burkolatban, gumicsónakba építve. Hosszú időre való élelmiszerral és vízzel láttuk el magunkat. Vittünk puskát, fegyvertes sátrat és még sok mindent, amire esetleg szükségünk lehetett.

Ennek köszönhattük, hogy a legtöbb út folyamán kivételesen jó rádióösszeköttetést kaptunk. Ha kényszerleszállásra került volna a sor akár szárazon, akár tengeren, lett volna mit ennünk, hol laknunk, tovább tudtunk volna menni és kapcsolatot találtunk volna a világgal. Harmincezer mérföldnyi utunk alatt mindig volt elegendő tartalékbenzinünk is.

Legtöbb gondot ez adott: az indulás ezzel a nehéz teherrel. Teli tartályokkal és ilyen súlyos felszereléssel elindulni csak kedvező szélben és alkalmas helyen lehet, ahol elég nagy és nyugodt vízterület áll rendelkezésre.

Repülőutunk közel hat hónapig tartott. Ebben a könyvben csak tíz napról van szó. A repülés történetében azóta új fejezet kezdődött, de a régi talán érdekesebb volt mindennél, amit a jövő hozhat. Amint az idő múlik, a gép tökéletesedése egyre jobban függetleníti az embert az elemektől. A jövő sztratoszféra-gépei úgy fogják átrohanni az óceánt, hogy az utas észre sem veszi az alatta hullámzó vizet. Mint alagúton átszáguldozó vonatból, nem láthatja sem a veszedelmeket, sem a szépségeket. Csak a gépek remegését és lüktetését fogja hallani, a széllel, a forrósággal, a holdsugárral nem lesz gondja.

Charles A. Lindbergh

Hátszél

Hátszél. . . Letekintettem a repülőgépből a vízre, a hosszú-hosszú fehér csíkokra. Fehér gőzösök haladtak odalent. Szabálytalanul, mint a kuszált fonal, húzódott mögöttük a felszántott vízvonál. Valamennyi egy irányban vezetett. Arrafelé igyekeztek, amerre mi: Afrika partjairól délnyugatra mentünk, a Cap Verde-szigetek felé. A szél azóta pártolt hozzánk, hogy elindultunk az Azori-szigetokról. Lökte a gépünk farkát, sarkunkban zúgott és süvített, belefütyült fülkémbe — és úgy sodród-tunk vele, mint ahogyan a csónak siet hazafelé, a szél áradatában, felvont vitorlával, könnyedén: a tenyerén.

Hátszéllel jöttünk Spanyolországból. Az elmúlt éjszakát Afrika sivatagjában töltöttük, sátorban, — azelőtt pedig a Kanári-szigeteken Las Palmasban áll-tunk meg éjszakára. Bazárok és boltok, dokkok és piacterek fogadtak a Kelet és Nyugat ősi országútján. Visszaugrottunk Las Palmasból és már az Azori-szige-teken voltunk. Még egy ugrás visszafelé: Lisszabon, óriási léptekkel haladtunk: Horta, Ponta Delgada, Las Palmas, Rio del Oro. A szél mindig segített. Szinte elhalmozott bennünket a természet ajándéka ... itt egy kis időt nyertünk, amott benzint takarítottunk meg a kedvező szél jóvoltából. Segített a szél, amelyre sohasem lehet számítani, amely néha ránehezedik a gép egyik vagy másik szárnyára és eltéríti útjából,

vagy mint a fal, mered a gép elé magasan, hogy fáradtságos kapaszkodásra kényszerítsen meredeken felfelé — s közben elmúlik a drága nappali világosság és fogy a benzin. A szeszélyes, kiszámíthatatlan, csalfa szél most hűséges jóbarátunk volt teljes kétezer mérföldön keresztül. Szinte csoda történt. Mintha Odysseus történetéhez hasonlóan, egy görög isten ökörbőrzacskóba zárta volna valamennyi rossz szelet és csak egyet hagyott volna szabadon, hogy hazavezéreljen bennünket.

Mert ekkor már hazafelé mentünk. Az Atlanti-óceán fölött átkutattuk a levegőt. Grönlandban töltöttük a nyarat, Európában a ködös, esős koraősz. Kopenhága, Stavanger, Southampton, a skót partok, Írország, Spanyolország és Portugália, az Azori-szigetek. . . mind egy-egy ugrás, mind egy-egy kísérlet, hogy merre lehetne légijáratokat rendszeresíteni Amerika felé. Kipróbáltuk valamennyit. Megérkeztünk Afrika partjára, magunk mögött hagytuk a hideget és a ködöt; tiszta égboltra bukkantunk a felhőkön túl és tüzes napsütés várt. Most már az utolsó ugrás következett: át Amerikába.

Hosszú ugrás volt. Ezerhatszáz mérföld leszállás nélkül, a Cap Verde-szigetektől Dél-Amerika partjáig. Erről a szökkenésről tudtuk, hogy tizenkét óráig tart az óceán fölött és nemcsak más földrészre: más égöv alá is juttat bennünket. Amerikába jutunk ... de mikor? Talán már holnapután ott leszünk, — gondoltam eltöprengve. Vájjon merre járunk egy hét múlva? Letekintettem a vakítóan napfényes tenger számtalan apró fehér fodrára. Valahol Dél-Amerika partvidékén repülünk talán, a rendszeres légi járatok útján, ismerős tájak fölött? Paramaribo-Georgetown, Trinidad . . . jól ismert nevek, jól ismert helyek, hazafelé vezető, jólismert út. . .

Szinte hihetetlennek tűnt. Pedig aznap talán még a csoda sem lepett volna meg. Legalábbis úgy éreztem, hogy semmin sem tudnék csodálkozni, amint fent ültem magasan, az ég peremén, hátunk mögött a

segítő széllel; a láthatár tiszta volt és távoli, — ragyogóan tiszta. A hatalmas kék égboltozat szinte fehéren izzott a napfényben. Hátunk mögött a nyári út diadalmas, óriási ugrásai, előttünk a végtelen, szabad ég . . . mi állíthatna meg minket? Tegnap Európát repültük át, ma Afrikát érintettük, holnap Amerikában leszünk...

Egyetlen ugrással a Cap Verde-szigeteket is magunk mögött hagyjuk. Kopasz, barna, elszórt morzsák a tengerben, ezek a szigetek az afrikai kontinens töredék darabjai. Kétszáz mérfölddel közelebb vannak Dél-Amerikához, mint a kontinens legnyugatibb pontja. Dakarból, Afrika széléről több mint ezernyolcszáz mérföld a távolság Natalig, Dél-Amerika sarkáig. De Santiagótól, a Cap Verde-csoport kis szigetétől csak ezerhatszáz mérföldnyire van Natal repülőtere. Ez a kétszáz mérföld különbség biztosította nekünk azt, hogy elegendő benzintartalékunk lesz, nem szorulunk rá az üzemanyagunk utolsó csöppjére, tetszés szerinti sebességgel repülhetünk, nem kell csökkentenünk a gép erejét, attól tartva, hogy idő előtt elfogy a benzinünk. E kétszáz mérföld jóvoltából világos nappal repülhettük át az óceánt, nem kellett sötétben tévelyegnünk. Egyszóval, ezerhatszáz mérföld mindenképen kényelmesebb és könnyebb út, mint kétszázal több.

Ezért határoztuk el, még a nyáron, amikor férjem alaposan áttanulmányozta az óceáni térképet, méríckélte a távolságokat, sorra vette a kikötőket, — hogy a Cap Verde-szigetecsoport egyik alkalmas helyéről indulunk el Amerikába. A térkép nem jelzett belső kikötőt sehol, arra számítottunk, hogy Portó Praia öble meglehetősen védve van. Nagyon megnyugtató volt az is, hogy a térkép szerint a francia repülőgéptársaság állomást rendezett be Portó Praiában. Megrendeltük a benzint, megrajzoltuk az útitervet, összeegyeztettük rádióábrázatunkat a délamerikai állomások szolgálataival. Most már csak az volt hátra, hogy szépen szálljunk Portó Praia öblének vizére, felrakjuk a szükséges benzint és olajat s aztán, ha a szél kedvező marad . . .

Le tudunk-e szállni?

A férjem figyelmeztetésül meghimbálta a gépet, aztán hátranyújtott egy feljegyzést, hogy rádión továbbítsam:

Helyzet: 13: 00 GMT

17° 40' N

20° 40' W

Boavista a láthatáron.

Leszállunk Portó Praiában körülbelül 15: 00.

. . . Lám, csakugyan, ott vannak a Cap Verde-szigetek: elmosódó szürke halmocskák a láthatár szélén.

Még fél óra tehát. Most éppen dél. Persze, kedvező a szelünk . . .

A szigetek az előbb éppen olyanok voltak, mint minden szigetcsoport, messziről. Felhős-ködös, halvány-szürke foltok; mintha az óceán vize néhol összesűrűsödött volna, — mintha csak egy-egy magas hullám mozdulatlanul maradt volna, de bizonyára azonnal visszasüllyed a tenger síkjára . . . Azután lassan egyre határozottabb alakot öltöttek a szürke foltocskák. A hullámtarajnak látszó vonal megélesedett és tagoló-dott. Ugyanekkor egyre sötétebb szürkén vált el az óceántól; áttetsző, levegős halaványsága eltűnt.

Közelebbről már azt is láttuk, hogy nem egyforma nagyságú és nem egyformán kerek sziklatömbök állnak ki a vízből. Könnyű felhő libegett a szigetek fölött. Mostanáig eltakarta előlünk a magas, vulkánikus hegy ormokat. A szigetek partja nem csúszott le simán a vízhez. Egyre szaggatottabbnak, szinte rojtosszélűnek tűnt. Szikladarab, letöredezett kötörmelék hevert a parton, — a víz és a kő között dúló örök küzdelem jele. Helyenkint gögösen áll még egy-egy kőszirt a hullámok között, még mindig védelmezi magát, pedig fehértajtékos hullámok csapkodják szakadatlanul. Amott már a tenger győzött: jó darabot leharapott és a sziget földjét engedelmesre készítette. Ahol föld volt, most könnyű ívű öböl sekély vize csillog békésen.

Egész Santiago ilyen volt felülről. Mintha valaha szabályosan kerek lett volna a sziget, de a tenger időközben nagy darabokat harapott volna ki belőle. A sziget belseje napégette, megvénült, száraz, barna kő, repedések barázdálják, a tropikus esőzések nyomai. A völgyekben zölden bújik meg egy-egy kis fecsoport.

Más ez, mint Afrika sivatagos partja, amelyet nemrég láttunk, — gondoltam a fákkal benőtt szakadékok és a völgyek mélyén megművelt földcsíkok felett. De nem hasonlít Dél-Amerika dzsungeljeihez sem, amelyeket majd ezután látunk meg. Nem emlékszem, hogy ilyen vidéket valaha is láttam volna. Mihez is hasonlítanak ezek a szigetek? Töprengve igyekeztem hasonlatot találni. De hiába. Egyszerűen csak szigetek, az Atlanti-óceán vizében, — nyugodtam bele — elszórt, magányos szigetek. Ugróköül szolgálnak nekünk.

Igen, itt vagyunk . . . Innen indulunk majd hazafelé. Nem kerestük-e ki a térkép tisztán rajzolt vonalai között éppen ezt a helyet? Nem tettük-e az ujjunkat éppen erre az öbölre, amely most alattunk ragyog? Úgy tekintettünk le a térképre, mint most, félistenek módjára, az alattunk elterülő apró világra. Lám, — mondtuk a térkép előtt — itt fogunk leszállni, benzint

és olajat veszünk fel és egyenesen átvágunk Dél-Amerikába.

Itt repültünk most, figyeltük a töredezett, szaggatott partot, az óceán apró, apró fodrait a mélyben, a játékhaj ócskákat, amint a víz fodrain bukdácsoltak, a csöppnyi sárga és rózsaszínű játékházacskákat, amelyek, mint színes kavicsor, szegélyezték Portó Praia félholdalakú kikötőjét. Valamelyik rózsaszín kis kövecske mélyén van a mi benzinünk. Itt fogunk leszállni.

Óvatos keringéssel ereszkedtünk lejjebb az olimpusi magasságból. A motor könnyebben kezdett lélekezni, a levegő sípolt a vezetékeken. Most már láttam, hogy Praia nagy város. Utak vezetnek lefelé, a vízhez, de a tömött házcsoport hátrább állt, egy domb mögött, a vizén túl. Felismertem a főteret, gondosan ültetett zöld fák négyszögében. Az öböl elég nagy volt, de nem olyan védett, mint gondoltuk. Hatalmas hullámok csapkodták a partot. Azok az apró kis fehér tajtékok, amelyek olyan játékosak voltak felülről tekintve, óriási, mennydörgő, tarajos hullámoknak bizonyultak. Most már érthető volt, hogy a hajók miért táncoltak az öbölben.

Persze, persze, — gondoltam — erős a szél odalenn. De mellettünk sem volt nyugodt a levegő. A gép csökönyösködött, amint a völgy fölé értünk, meg-megtorpant, mint valami ijedős ló. Megkerültük a várost, ismét a tengerre jutottunk. Nagyon keservesen bukdácsoltunk. Lehet, hogy az előbb tévedtem. Talán mégsem vagyunk győzedelmes félistenek, olimpusi hősök . . . nem lovagolhatjuk meg a szelet tetszésünk szerint. Inkább azt mondhatnám, hogy lehullott falevél a gépünk, amelyet ide-oda dobál a szélroham a levegő óriási, nyugtalan óceánjában.

Vagy talán megint tévedtem? Nem, nem falevél a gépünk, hanem ideges, élő állat; önálló akarata van. Egyszer körbe szeretne rohanni, mint a vad csikó, ha gyengén tartják a zabláját, aztán egyszerre megcsökö-

nyösödik és a világért sem akar megfordulni, hanem addig toporzékol és hátrál, ameddig csak lehet. Körül keringtük Portó Praia kikötőjét újra meg újra, elővakodtunk a vad levegőáramok közeléből és ha kedvező, enyhébb áramlatot találtunk, lejjebb ereszkedtünk. Figyeltük a sziklás part félholdalakú ívét s aztán lassú hátrálással újra kirepültünk a szabad tenger fölé. Figyeltük a hosszú hullámokat, amint árnyékszerűen vágatták végig a vizet, — sötét, fenyegető árnyékok voltak. (A parton eltűntek a fehér tajték kavargásában.) És újra jöttek, egyre jöttek az árnyékok, az egyenes, felmagasodó vonalak. Jöttek, sötétedtek, felmagasodtak, eltűntek és mögöttük a nyílt tenger felől új sor rohant.

Itt nem tudunk leszállni, legalábbis ma nem, amíg ez a szél. . . talán, ha csendesebb napunk lenne . . . Férjem gázt adott a motornak. Harsogva iramodott neki a gép; tovább szálltunk a part mentén. Talán találunk jobb kikötőt, védettebbet . . .

Egy-két perc múlva kis nyílást vettünk észre a sziklás part vonalán. Apró házcsoport bujt meg benne. Cementszínű védőgát, hangár, néhány ház és fészker, két rádiótorony ... a francia repülőgépállomás! A keskeny víznyelv, ami a sziklák közé nyomult, nem látszott elég szélesnek, hogy leszálljunk a tükrére, de reméltük, hogy nem háborgatja a szél. Odakint leszállhatunk, éjszakára pedig bevihetjük a gépet. Megnyugtató látvány volt a modern hangárépület széles teteje és nagy nyitott ajtaja, a cementgát, széles hullámtörő vei a végén, a tiszta fehérre meszelt házcsoport és a két rádiótorony. Itthon vagyunk ! Ez a hely a repülők otthona. Itt megtalálunk mindent, ami kell, segítséget, kényelmet. Csak végre leszállhatnánk !

Vájjon hol szállhatnak le a francia gépek? Kikötőt nem láttunk az állomás közelében. Csak nem a nyílt vízre ereszkednek le? Ilyen tarajos hullámok közé? Máskor talán könnyebb leszállni. Ma a szél még a védett parton is ijesztően felkavarta a tengert. Lehet,

hogy csendesebb napon könnyen és biztonságosan lehet leszállni, a magas partok védelme alatt.

Úgy láttam, mi is a part védelmét keressük. Legalább is kerestük. Felkapaszzkodtunk a sziklaormok fölé, nagy körben elrepültünk a hangár fölött, a rádiótornyokon túl és lecsaptunk, — alattunk vonaglott és himbálózott a gödrös, árkos víztömeg. Aztán visszatértünk a part fölé, hogy nyugodtabb helyet keressünk . . .

Így tettünk újra meg újra. Körüljártuk a telepet, újra körüljártuk . . . Felemelkedtünk magasan a sziklaormok fölé, nagyot zökkentünk, amikor átszálltunk a völgy fölött, — itt állandóan kavargott a levegő — és lecsaptunk a vízre, hogy a szél hatását minden irányból kipróbáljuk. Aztán a hosszadalmas erőpróba következett: alacsonyan repülni, majdnem a víz színén, alkalomra lesve, szinte alig-alig lógva a levegőben, majdnem a hullámokon. Olyan ez a repülés, mintha az ember hosszan, nagyon hosszan visszatartaná a lélekzetét. Végigseperjük a partot, minden kikötő előtt megtorpanunk, kacérkodunk valamennyivel: — Téged választalak . . . mindjárt . . . mindjárt . . . mindjárt . . . téged ... de nem . . . várj . . . várj . . . várj . . . nem, mégsem hozzád megyek ...

Aztán felbőg a gép megint, magasabbra kapaszkodik a hegyek fölé és lejjebb zuhan a vízre más helyen . . . talán . . . talán . . . talán most . . . nem . . . most sem ...

Istenem, milyen óriási hullámok! — gondoltam, amint elsuhantunk a tajtékos vízhegyek fölött. Ijesztőbb volt a tenger, mint Madeiránál, pedig ott nem tudtunk leszállni, tovább kellett mennünk Las Palmasba. Talán most is el kell mennünk máshová? Vissza, Afrikába? De Madeirában ha le is szálltunk volna, nem találtunk volna védelmet a part mellett. Itt mégis jobb. Csak a leszállás nehéz. Ha egyszer sikerül... Az öböl, a gát, a hangár . . . Ó, csak leszállhassunk, akkor jó lesz minden.

Most talán . . . Majdnem . . . majdnem . . . majdnem. A repülőtér minden másodpercben lejjebb süllyedt a hullámhegyek közé. Nem ... a motor hosszú lélekzete újra felerősödött, haragos bögéssel rugaszkodott feljebb. Fel, fel a sziklák fölé, a levegőbe, ez az ő eleme ... itt király, itt félisten, itt nem kell türelmet kérnie senkitől és semmitől... itt lenéz mindenre . . . De aztán újra lejjebb ereszkedik a vízhez . . .

Most már egészen bizonyos, hogy le fogunk szállni, — mondtam magamban és lesiklás közben visszafojtottam a lélekzetemet. Igen, meg is érintettük a vizet. . . De most újra felugrottunk. Zsuppsz . . . Oldalt kapott egy hullám. Fel, fel a magasba megint . . . micsoda zökkenés! A gép szíve riadtan ver. Vártam a második ütést. Zsuppsz . . . újra. Zsuppsz . . . zsuppsz . . . zsuppsz . . . zsuppsz . . . sohasem lesz vége? Igen, lenn vagyunk. Leszálltunk. De micsoda vízre! Nem szakította le a pontonjainkat a hullám? Az a fontos, hogy ideértünk ... és most . . .

Megfordultunk a kikötő felé. Mögöttünk volt, mert a gép meglehetősen magasan a part mentén ért vizet. Néhány másodperccel előbb állandóan változott körülöttünk a világ, most egyszerre megállott minden. Nem láttunk tucatnyi öblöcskét és földnyelvet, nem láttuk szédítő összevisszaságban a völgyet, a sziklaormokat, a tengert. Nem, csak egy kis helyet magunk körül. Most már ide vagyunk zárva, erre a kis helyre. A földhöz vagyunk szögezve. Ez a kis öböl alig egy perccel előbb még csak egy volt a sok közül, amelyek közt választhattunk. Most a többi mind eltűnt. Csak ez az egy maradt, ez az egy lett a miénk. Ez a mi világunk, ez az öböl, partjaival, hullámaival, a hatalmas sziklaszírttel, amely a kikötő bejáratát őrzi. Oltalmára bízunk magunkat, itt kell maradnunk.

Nem vesztegeltünk egy helyen, de mozgásunk már nem volt szabad, mint a repülés. Kötött időben, kötött helyen kellett maradnunk. A gép egyhangúan zümmögött, mindig egyformán, a szél mindig ugyan-

abban az irányban zúgott el a fülünk mellett. A hullámok nekiütődtek a partnak, széthulltak, visszaestek. A gép a víz mozgásával együtt emelkedett és süllyedt, ahogy a nagy hullámok parancsolták. Lassan vetődünk egyre közelebb a parthoz.

A gép pöfögött. Megfordult. Most a kikötő felé néztünk. Megtört az egyhangú ütem. Megrázkódott a légi paripa, imbolyogva nekiment a hullámoknak. Először az egyik szárnya hajlott lejjebb, aztán a másik, majdnem belemerülve a vízbe. Ügyetlenül nehézkesen vergődött a part felé. És a szél... a szél most oldal-szél lett, befütyült a réseken és a maga útján terelt bennünket a kikötő előtt sötétlő sziklazátonyok felé.

Nem, így nem jutunk be a védett vízre. Láttam, hogy nem lesz belőle semmi. Megint megfordultunk s a part mentén haladtunk kissé tovább. Hátráltunk. Aztán újra megkíséreltük.

Közben a kis telep felé pillantottam. Bizony csak egy-két ház állt ott és néhány kunyhó. De a hangár, a cementgát és a rádiótorony megvigasztalt.

Kis evezősbárka indult el a partról. Két néger húzta az evezőket, egy harmadik férfi pedig a bárka közepén állt. Fehér ember volt, trópusi sisakban. Megafónt lóbált a kezében és kiáltott valamit. Egy szót sem hallottunk, a szélzúgás elnyelte a szavait. Mi is kiabáltunk és integettünk: igen, igen, szeretnénk bejutni a kikötőbe. Segíthetnének? . . .

A férjem kimászott a pilótaülésből a gép egyik pontonjára és odaerősítette a kötelet. Közben én szél ellen fordítottam a gépet. Az evezőcsapások közeledtek. Kötelet dobtak a csónakból felénk. Nem tudtuk elkapni, mellettünk esett le. Visszahúzták. Mégegy-szer! . . . Most sikerült! A csónak visszafelé indult velünk, szél ellen. A négerek eveztek. Arcunkba csapott a felvert víz tajtékja. Hiába. A csónak nem mozdult a helyéről. Fogva tartott bennünket a hullámok ringó áramlása a kikötő bejáratánál, nem engedett beljebb. De legalább nem vitt tovább lefelé az ár a part mentén.

Állva tartott a kifeszült kötél, a kis csónak, a két néger ereje, akik nekifeküdtek az evezőiknek.

Csakugyan nem mozdulunk? Úgy tűnt, mintha sziklaszilárdan maradnánk egy helyen, az egyik oldalon a szél rángatott, a másikon a csónak kötele próbált elhúzni. Körülnéztem, megfigyeltem néhány pontot s úgy próbáltam megállapítani, változik-e a helyünk? Egy csipkézett szélű sziklát figyeltem, közeledik-e a felvert tajték fehér vonala felé. Aztán a félholdalakú kikötő másik szarvát néztem. Észrevettem, hogy egyre távolabb emelkedik ki a tengerből. A sziklaszirt lassan eltűnt mögöttünk. Mégis haladunk!

Mikor végre beértünk az öbölbe, könnyebben ment minden. Az örvényes víz elsimult. A gép nem zökkent már egyik oldaláról a másikra, egyenletesen, simán nyomult előre, az evezők ütemére. Ilyenkor a víz fodrozva csapott át a pontonok fölött. A sziklák hullámvérése mögöttünk maradt. Egyszerre nagyon meleg lett és nagy csönd ereszkedett ránk. Csak a szélzúgás hangzott még mindig a fülünk mellett, tompán, üresen, távolról, mint amikor tengeri kagylóba hallgatózunk. Kivetettük kis horgonyunkat. A kötél gyűrűkben szaladt le utána. Elnyelte a víz. Elég . . . igen . . . most megakadt a fenéken. A kötél, már nem feszült, a vizén ringott. Kikötöttünk.

Egy óceáni repülőállomás

A csónak közelebb oldalgott, szél alól. Könnyedén emelgette evezőjét a két néger fiú. Arcukon gyöngyözött és feketén fénylett a veríték. Rongyos ingük lucskos foszlányokban lógott izzadt hátukon. Jólelkűen és bambán nézték a gépet; evezőjük most apró buborékokat vetett a fodrozódó vizén.

A fehér ember ismét felállt. Támolyogva fordult meg, hogy belekapaszkodják a csónak orrába. Beszélni akart velünk. Arca sárgásfehér volt, nagyon halvány és húsos. Verejtékezett zöldellenzős sisakja alatt. Ócska, barna szvettert viselt és nagy izzadságfolt látszott a hóna alatt. Bő, gyűrött nadrágját rövide húzott szíj tartotta kövér gyomrán.

— Monsieur — üdvözölt sápadt mosollyal.

Persze, franciául beszél. . . tolmácsolnom kell. . .

Jó helyen lesz itt a gépünk? Jól van lehorgonyozva? Ki akarunk szállni? Ha igen, hol a poggyászunk? A fiúk majd átveszik. (A fiúk bambán nézték a gépet és változatlanul mosolyogtak, evezőjüket könnyedén tartva a víz színén. A buborékok felénk közeledtek.)

— Nem, köszönjük, — feleltük. Az öböl nagyon keskeny, nem hagyhatjuk így a gépet éjszakára egyetlen kis horgonnyal. Ha a szél megváltozik, a gépet továbbviszi a víz, neki a szikláknak. Három oldalról kell megerősíteni, hogy szilárdan maradjon egy helyben.

— Eh bien ... — mondta, hogy ő majd megnézi, akad-e valahol még egy horgony. — Madame, — tette hozzá — meg fogja bocsátani, hogy ilyen ruhában fogadom, de nem tudtam felöltözni, nagy lázam van, most keltem fel az ágyból.

Ránéztem sárga, beesett arcára, amelyet a zöld sisak árnyéka takart. Csakugyan nagyon sápadt volt, pedig barnára sütötte bőrét a nap. Petyhüdt ráncokat láttam a szeme alatt. Beteg volt, az bizonyos.

— Igazán sajnálom — mondtam ijedten. — Talán nem is lett volna szabad felkelnie.

Furcsa fintort vágott.

— Mais non, Madame, bizony nem, mert nagyon erős lázam van és éppen csak hogy mozdulni tudok. De nem baj, azért még elintézzünk mindent, azután majd lefekszem megint.

Persze, láz. Afrikai part, — sárgalázás, maláriás vidék. Tudtam, hogy sok trópusi betegség van. Vájjon melyikben szenved szegény? Jobb, ha nem sokat kérdezősködöm, csak jussunk végre partra.

Hatalmas, rozsdás horgonyt cipeltek hozzánk. Megfelelőnek találtuk. Két horgonnyal erősítettük a fenékhez a gépet és egy sziklához is odakötöm uk. Három oldalról tartotta erősen a kötél és nem tehetett vele a szél semmit.

Most aztán kimegyünk a partra. Nem, nem, köszönjük, a poggyászuk egyelőre csak maradjon itt. Becsukjuk a feljárót és leereszkedtünk a pontonokra. A pirosra festett szárny máris úgy átmelegedett a napsütésben, hogy égetett, amikor hozzáértem. Beléptünk a csónakba. Nyikorgott és megingott, aztán lassan megfordult a szélben és a part felé indult.

Vakítóan szikrázott a fehér cementgát a napfényben. De a vízre éppen ott vetett árnyékot, ahol a csónakunk haladt. Az árnyék végén, a parton, két alak állt. Egy magas férfi és egy leány. Szemem fölé emeltem a tenyeremet. Mind a ketten nagyon fiatalok voltak. Napsisak védte a fejüket. A férfit egy pillanatig

négernek láttam. De nagyon fiatal vonásai voltak, nem olyan széles, vastag képe, mint a csónakban evező néger legényeknek. Bőre azonban nagyon sötét volt, majdnem kékes árnyalatú. És olyan hihetetlenül magasnak és soványnak tűnt jól vasalt sötét ruhájában, hogy szinte úgy látszott, nincs is a ruhában senki.

A leány is nagyon sovány volt. A nehéz, ormótlan napsisak úgy nyomta le a fejét, mintha koppantót tettek volna egy vékony kis gyertyára. Alighanem férfisisakot viselt; szinte elveszett alatta édes, halavány, beesett kjs arcocskája. Könnyű, áttetsző, mintás nyári ruháját csupasz lábszárához csapkodta a szél. Vékony, csöpp lába szürkének tűnt a portól, nyitott szandáljában.

Odajöttek, amikor a csónak csikorogva partot ért.

— Monsieur Li-ind-bergh ... Isten ... hoz-ta. (Angolul is beszélt.) Én vagyok itt igazgató a francia vállalatnak. Ez itt én feleségem.

A vékony kis teremtés félénken és szerényen mosolygott nagy sisakjával leborítva. Most láttam, hogy nagyon csinos. Göndörfekete haja volt és mély, nagy, sötét szeme. Talán mulatt, — gondoltam.

A férfi tovább beszélt: — Ha mi tehetnénk valamit önökért, nagyon lennénk boldog ... Franciaországból kaptam a táviratot. . . Tessék ...

Meghajolt és keskeny, barna kezével a nyitott hangár sötét belseje felé mutatott, hogy a rendelkezésünkre áll.

— Nagyon köszönjük — felelte a férjem. — Egy éjszakára mindenesetre itt szeretnénk maradni. A szerelő már segítségünkre is volt.

Körültekintett, — de a lyukasszvetteres francia már eltűnt. A hangár árnyékában keresett menedéket a nap elől. Persze, a láz, — gondoltam.

— Egyelőre sikerült jól lehorgonyozni a gépet — folytatta a férjem. — De a kikötő egészen nyitott a tenger felől. Nem szoktak itt ebben az évszakban váratlan viharok kitörni?

A sötétbőrű, sovány ember előrehajolt figyelve, szinte hegyezte a fülét minden szóra, de látszott, hogy nem érti a kérdést. A férjem más kérdéssel próbált tájékozódni:

— Hol szoktak állni a francia gépek? Talán kiemelik a daruval a vízből (nagy daru állt a gát végén) és beviszik a hangárba?

Az igazgató még jobban előrehajolt, még szolgálatkészebben nézett ránk, de még kínosabb zavarban is. Úgy tett, mintha lélekzetfojtva figyelt volna valami elmosódott kis neszt, nagy távolságból. Felemelte kezét és idegesen köhécselt.

Felém fordította keskeny arcát.

— Beszélni franciául, Madame? Je ne comprends pas.

— A férjem azt mondja, — fogtam buzgón a tolmácsoláshoz — hogy nem lehetne-e kiemelni a vízből a gépet és bevontatni a hangárba?

— Most mind a ketten a nagy fekete csigára néztünk, amely a fejünk felett himbálózott.

— Mais oui, hogyne, hogyne, Madame — mondta az igazgató.

— Kérdezd meg, — mondta a férjem — van-e elég erős láncuk?

— Igen, de nem tudom franciául, mi az... Monsieur ... van-e ... izé ...

— Parancsol? — kérdezte zavarodottan.

Mind a ketten jelbeszéddel próbáltuk kifejezni, mit akarunk. A gépre mutattunk. Aztán jelképesen felemeltük, jelképes vaskapcsokkal megerősítve. — Vous comprenez, Monsieur? Érti már, igazgató úr?

— Ah . . . les manilles. (Megértette, mosolygott. Nagyon igyekezett segíteni.) Majd megnézzük ... a hangárban.

Újra a nagy, nyitott hangárba mutatott. Megindulunk a parton; a cipőnk meg-megcsúszott a guruló kavicsokon.

A cementkifutó, amit a hangár ajtajától a gátig

szállítóhelynek készítettek a gépek számára, átforrósodott az égető napban, mint a kemence. Sima, fehér felületét vöröses homok és szélfütta kavics fedte. A daru cementbe építve állt három lábón hosszú karjával. Szabadon függött fölöttünk a nagy horog. Kötél lógott róla lustán a vízbe s a cement repedéseiben apró növények bújtak meg.

Tenyeremmel beárnyékoltam a szememet és hátra-simítottam a hajamat, amit előrecsapott a szől. Égető volt a fejem teteje, alig tudtam hozzányúlni. Siettünk a hangár árnyékába. Végre kiértünk a szélből. A csönd hirtelen lepett meg; mintha nemcsak a szelet zártuk volna ki. Különös, anyagszerű csönd volt itt, mint ahogyan anyagszerű volt a zöld, hűvös árnyék is a trópusi napsütés után. Nagyot lélekztünk és körül-néztünk.

Első pillantásra szinte ismerősnek tűnt a hangár, hiszen mindenütt egyforma volt. Szakasztott olyan zezzugosán futottak a gerendák a fejünk felett, mint máshol, bordás falak vettek körül, itt-ott vasrudakkal, — a modern repülőállomások biztonságát és békéjét éreztük. De aztán észrevettük, hogy valami mégsincs rendben. Valami hiányzott. Minek ez a modern építkezés? Minek a felszerelés, mire várnak a sarokban a gépek? Egyetlen repülőgép sem vesztegelt a cementpadlón, egyetlen szerelő sem állt a létrákon, hogy kalapáccsal a kezében munkához fogjon. Egyetlen szerszám, egyetlen kerék sem mozdult. Nem hangár volt ez, hanem óriási, üres hombár.

Egyik sarkában, faemelvényen ócska motorcsónak pihent, — talán ezen siettek valaha a vizen érkező gépek elé. Hátul, a homályban, ponyvával félig letakarva kis traktort láttam. Rozsdás kábelkötegek feküdtek halomban, üres olajkannák, néhány hordó ...

A kövér, sápadt francia az egyik üres hordón könyökölt, amikor beléptünk. Felállt, közeledett, két kezét a csípőjére tette és kérdően nézett ránk.

— Monsieur, — kezdtem — mi keresünk ... izé. . .

Jelekkel próbáltam magam megértetni. A francia felemelte a szemöldökét, töprengve csücsörítette össze az ajkát. Jó, majd megnézi. ..

Hátrament, a hangár belső részébe. Felemelte a padlón rozsdásodó vékony láncokat és visszajejtette ... halk csilingeléssel estek karikába a láncszemek. Kiment egy hátsó ajtón. Visszajött. Kiment. Bejött. Kiment. Vártunk az árnyékban, hallgattuk, hogyan dudál kint a szél, halkan és állhatatosan, mint amilyen halk és állhatatos volt a hullámok távoli morajlása. Vártunk, néztük a nyitott ajtón át a kavicsot és homokot, amint a szél fújta, egyre fújta s görgette a cementkifutón. Aztán elfordítottuk szemünket a cementgát vakító fehérségétől, a napfényben szikrázó víztől, a vízben hintázó gépmadártól és ismét a hangár belsejét figyeltük: a traktort, amely mozdulatlanul pihent a homályos sarokban, a taligákat, amelyek vártak, vártak. Az igazgató fiatal felesége tovább lökött a lábával egy kavicsot az ajtónál, ahol éles háromszögben kezdődött az árnyék. Észrevette a pillantásunkat, kicsit félszegen mosolygott...

Végre jött már a szerelő, nagyokat fújva sietségében. Hozott valami láncot, de nagyon rövidet. Nem volt elég, nem bírhatta el a repülőgépet. Nincs más? Sehol sincs más? Felvonta a vállát és körülnézett az üres hangárban. — Il n'y en a pas, — mondta lehangoltan és a csupasz falra meredt. — Talán benn a városban ... Odafordultunk a magas, vékony igazgatóhoz.

— Certainement, Madame, persze, persze, Praiában bizonyosan kapunk. Ott van gépműhely ... majd üzenünk, hogy küldjenek ... izé ...

Hirtelen abbahagyta a mondatot, halkán kérdezett valamit a feleségétől. A fiatalasszony egykedvű kis arca felélénkült. Figyelt. . . mind elhallgattunk és figyeltünk. De csak a szél zúg, — gondoltam — a szél zúg állandóan és a parti hullám dobálja ki állandóan az apró kavicsokat a partra. De valami más hang is vegyül bele, mélyebb, keményebb ... egy autó motorja

berreg. Kimentünk a hangárból és feltekintettünk a kopár hegyoldalra, amelyen poros, keskeny út kanyargott három-négy kis sárkunyhó mellett fölfelé. Néhány csirke szaladt szét a kanyarulat előtt. Két néger asszony bukkant elő . . . de kocsit nem láttunk. A kunyhók teteje fölött azonban por kavargott.

— Nézd . . . autó jön!

Már meg is jelent. A kanyarodónál nagyokat zökent a göröngyös úton. Szétrohantak előle a csirkék, felhőben szállt mögötte a por. Éles csikorgással megállt a homokos gát előtt, a hegy lábánál. A szél felénk sodorta a kavargó port. Lehajoltunk, hogy ne érjen annyira és két kézzel eltakartuk arcunkat.

Amikor újra feltekinthettünk, a kocsi állt. A vas-tag porréteg alatt is látszott, hogy frissen lakkozott, szép új gép. Hivatalos jelvény díszelgett a hűtőn és elegáns soffőr ült a kormánynál. A hátsó ülésből egy portugál katonatiszt kapaszkodott ki. Leverte egyenruhájáról a port. A kormányzó küldte Praiából a mi fogadásunkra. Elénk jött, összeütötte a sarkát, meghajolt. Kezet fogott a férjemmel, velem, az igazgatóval és a feleségével. A kövér szerelő megint eltűnt. Vájjon lefeküdt végre?

A tiszt előbb az igazgatónak mondott valamit portugálul. Mi csak álltunk és vártunk a növekvő és sűrűsödő porban. Az igazgató végre rámnézett és izgatottan köhögött.

— Madame, a kormányzó úr üdvözetét küldi. . .

Férjemhez fordultam és papagálmódra ismételtém mindazt, amit hallottam: A kormányzó úr üdvözetét küldi. Reméli, hogy láthat bennünket Praiában. Felajánlja vendégszeretétét. Szeretné tudni, mit segíthetne nekünk? Azonkívül kéri az útleveleinket és egyéb iratainkat.

— Nagyon köszönöm, — felelte mosolyogva a férjem. — Mondd meg, hogy örülni fogok, ha találkozhatom a kormányzó úrral. Amikor neki alkalmas, meglátogatjuk, azonkívül szeretném, ha mielőbb kaphatnék

elég erős láncot. Talán a kocsin mindjárt át mehetnénk a városba?

Charles mondatait lefordítottam franciára, az igazgató pedig lefordította franciából portugál nyelvre.

—... és valami lánc kellene, hogy kiemelhessék a gépet a vízből.

—Ah, persze, persze! Tessék csak, jöjjenek velem mindjárt, a kocsin — integetett az alacsony portugál tiszt készségesen. A nyitott kocsis hátsó ülésére mutatott. Hogyne, csak jöjjünk. Az igazgató is eljön velünk, ő lesz a tolmács.

Férjem még egyszer hátrapillantott a nyílt, védtelen kis öbölre, a gépmadárra, amely könnyedén himbálózott fényes szárnyaival a vizén.

— Rendben van minden, ha ilyen marad a szél — mondta nekem. — De ha vihar jön . . .

Feltekintett az égre.

—Kérdezd meg, szokott-e vihar jönni ilyenkor.

—Monsieur, szoktak ilyenkor vihart kapni a tenger felől? — kérdeztem.

—Vihart? — bámult rám az igazgató szinte meghökkenve. — ó nem, jamais, jamais, soha, Madame!

Láncot keresünk

Felkapaszkodtunk a hátsó ülésre és megindultunk felfelé a meredek hegyi úton. Nagyokat zökentünk a kiálló gyökerek és nagy kövek között. Az alacsony hegygerincen néhány kunyhó állott; vörös, vulkánikus kőből épültek, durva vakolással. A kikötőre néztek, háttal a szélnek. Előttük kis, kővel körülrakott udvar.

Néger asszonyok dugták ki fejüket a lefüggönyözött ablakokon, mikor meghallották a kocsizörgést.

Még egy nagy zökkenés egy különösen rossz kanyarban és felértünk a tetőre. Hátranéztem a kis kikötő felé, de a sűrű por eltakarta mindent. Előttünk sem láthattam mást, mint kopár, köves hegyoldalt. Száraz fű és valami tüskés növény sínylődött rajta. Vájjon a nap égette ilyen élénk vörös barnára a földet? — töprengtem. Vagy csak a por rakódott rá vastagon és ezért ilyen színű?

Két kézzel fogtam hátra a hajamat, hogy szemembe ne csapja a szél. Úgy gondoltam, Praia nem lehet már messze. Ma reggel a levegőből (csak ma reggel volt? Úgy éreztem, mintha néhány nap is eltelt volna azóta) a két kikötőt szinte egymás tőszomszédságában láttuk.

— Monsieur, milyen messze van Portó Praia? — kérdeztem a mellettem ülő igazgatót.

— Praia? Kocsin? Talán félóra. De gyalog sokkal messzebb.

Elhittem. Gyalog nagyon messzi lehetett ezen a poros úton, a forróságban, a mezítelen, vulkánikus hegyoldalakon keresztül, a tüskés fűben gázolva. De azért sokan mentek gyalog is a város felé. Mezítlábas négerek, európai rongyokban, nagy kosárral a fejükön. Ha közel mentünk, oldalt fordultak és megálltak, hogy ne borítsa el őket a por.

Hátradóltunk az ülésen és belenyugodtunk, hogy félóráig ráz még a kocsi.

— Kérdezd meg tőle, — mondta a férjem — melyik évszakban járhatja itt a vállalat a repülőgépeit? Tolmácsoltam a kérdést az igazgatónak.

— Itt? — visszhangozta. — Melyik évszakban? A vállalat megszüntette a repülőgépállomást.

— Úgy — mondtuk és vártuk, hogy magyarázza meg a dolgot.

—Az igazgató ugyanis elment.

—Úgy ...

—Igen, most én vagyok az igazgató. Azelőtt rádióosztály voltam, de most igazgató vagyok.

—Aha ...

Az igazgató tehát egy nem létező állomást igazgat ... A valóságos igazgató elment. Vájjon miért? ... Szótlanul ültünk a kocsiban és kinéztünk az útra. Egy kiszáradt patakmederben zörögtünk nagy ugrásokkal lefelé. Portól szürke, csenevész fák álldogáltak egymástól messze. Mindegyik ugyanabba az irányba hajolt, mint a tengeri fű, amit a víz áramlása nyom le. Ezek a fák azonban soha többé nem egyenesednek fel. örökre meghajolt háttal, örökre nyomorékul kell itt állniok. A szél, persze ...

—Madame, — fordult hozzám az igazgató — Praiában akarnak maradni éjszakára, vagy nálunk, a gép közelében?

—A gépnél maradunk, mindig ott szoktunk lenni a gép közelében.

... Különben is, — gondoltam — a kikötő másik oldala nyitva áll a tenger felé és ha a szél erősödik, vagy mégis vihar találna jönni... nem, nem, egy pillanatig sem éreznénk biztonságban magunkat, ha nem lenne közel a gép.

— A gép mellett maradunk.

Az igazgató ültében is meghajolt felénk.

— Akkor hát az én házamban fognak megszállni! Önök az első repülő, akik erre járnak, mióta igazgató lettem!

Ismét köhintett egyet keskeny, barna keze mögött s nagyon elégedettnek látszott. Mi is mosolyogtunk és újra az utat néztük. Néhány kecske rágcsálta a tövises gatz, felfelé poroszkálva a lejtőn, — más élőlény nem is látszott az elszórtan álldogáló kunyhók közelében. Azon töprengtem, milyen lehet az igazgató háza? Biztonságban leszünk benne? A kövér francia szerelő is ott alszik? Nincs errefelé ragályos láz?

—Monsieur, — szólítottam meg — a szerelő azt mondta, láza van. Beteg?

—Igen, lázas, — mondta és vállat vont — de csak olyan láza van, mint itt mindenkinek.

—Mint mindenkinek? — visszhangoztuk, aztán egymásra néztünk, az igazgató fehér körmére, a portugál tiszt hátára, amint ott ült a soffőr mellett, — a csupasz vöröses sziklára és a poros útra.

Némán ültünk mindaddig, amíg lefelé nem kezdtünk haladni egy másik völgybe, nagy zökkenőkkel. Itt már fák is álltak, kétfelől őrizték az utat és egyre több kunyhó rohant hátrafelé mellettünk. Nyüzsögtek körülöttük a bennszülött gyermekek. Az igazgató megemelte napsisakját, hátrasimította hosszú fekete haját és gondosan visszatette fejére a sisakot.

— Most — mondta felénk fordulva — mindjárt Praiában leszünk.

Asszonyok és puffadthasú kisfiúk szaladtak a kocsi elé. A szegény kisgyermekek majdnem teljesen mezítelenek voltak. Fekete bőrük fénylett a napon.

A legtöbb asszony vörös bandannát, rongyos kalikószoknyát s blúzt viselt és a hasán körülkötve nagy, tarka vásznat. Nem tudtam, mire való ez a különös öv, míg rá nem jöttem, hogy majdnem valamennyi asszony kisgyermeket vár s az öv talán segít a terhet hordani nekik. Még egy dombot kellett megmászunk, aztán végre beértünk a városba. Rózsaszínűre és sárgára festett házak közt haladtunk, az utakat fák szegélyezték. Macskakövekkel kirakott utcán át lombos fákkal körülültetett térre érteztünk. Megálltunk egy hosszú kőépület előtt. Végre csönd lett. Nem zörgött a kocsi, nem rázott, nem zökkent. . . nem fújt a szél a fülünkbe, csak a falevelek zizegtek halkan u fejünk fölött és kakasok kukorékolnak a közelben.

— A kormányzó palotája, Madame.

A hajamat szétborzolta a szél, telihordta porral és szeméttel. A nadrágom is csupa piros por lett. De ki kellett szállnunk a kocsiból. Szőnyeges lépcsőn mentünk fel egy nagy, üres bálterembe, ahol aranyozott székek és pamlagok álltak a fal mellett. Belépett a portugál kormányzó. Meghajolt, kezét fogott. Felesége és leánya is bejött. Szépek voltak, hűvösen divatos hölgyek, könnyű nyári ruhában, élénk rúzzsal az ajkukon. Beszélgetés közben azon töprengtem, hogy a nadrágom nem hagy-e foltot a szép világos brokátpamlagon? A kormányzó kitűnően beszélt franciául.

— Nem maradnának nálam?

Nagyon szép volt a palota és csöndes, hűvös. Kitekintettem az ablakon az árnyas erkélyekre.

— Nagyon köszönjük, Monsieur, de nem mehetünk el a géptől.

— Ah, persze, értem. Mit tehetnék az érdekükben? Egy inas pezsgőt hozott ezüsttálcán.

—Nagyon köszönjük a kedvességét, — tolmácsoltam kissé mereven a férjem szavait — a kocsi máris nagy segítséget jelentett, nem kellett gyalog jönnünk a városba. Erős vaslánc kellene, azt keresünk. . .

—Vaslánc?

—Igen, hogy kiemelhessük a gépet a vízből és betehessük a hangárba.

—Persze, értem. A soffőr majd elviszi önöket a vaskereskedésbe.

Megköszöntük előzékenységét és újra kezét fogtunk. Lementünk a szőnyeges lépcsőn, kiértünk az utca forró, poros levegőjébe. Elkocsiztunk a vaskereskedésbe. Az igazgató szállt le elsőnek és meghajolva ment be az alacsony ajtón, amelyről vasfazekak és lábasok, meg rózsaszínű szappanból fűzött koszorúk csüngtek halászhálókbán.

Nemsokára visszajött. Beleköhögött a zsebkendőjébe és magyarázni kezdte:

— Nincs neki olyan erős vaslánc, de elküldte a fiút, hogy hozzon.

Lefordítottam szavait a férjemnek.

— Nem mehetnénk mi magunk oda, ahová a fiú megy? — hajolt előre a férjem.

Keskeny utcán mentünk végig, aztán egy meredek dombon le a kikötő felé. A kocsi tántorgott, zörgött, nagyokat zökkent a köveken. Kis négergyerekek hajoltak ki az apró, zsalus ablakokból és örvendezve kiabáltak ránk.

A kikötőőr házánál álltunk meg. Elhagyatottnak látszott, ablakredőnyei le voltak húzva.

— Nincs itthon, de várjunk . . . talán . . .

Kis fiú szaladt lefelé egy sikátorban. Valahol kinyílt egy ablakredőny. Felfelé mentünk az utcán.

—Nem, még sincs ott, itt van.

Visszamentünk az utca végére.

—Ó, hiszen már az egyik jön!

Egy mulatt állt az egyik ajtóban és kíváncsian pislogott ránk. Ő volt a kikötőőr.

— Neki nincs vaslánc, — fordította le a mulatt szavait az igazgató — de a gépkovács azt mondta az előbb, hogy egy óra alatt tud csinálni. — Felemelte hosszú, vékony ujját, hogy jobban megértsük. — Egy óra alatt... gyorsan ...

—Késő volna — mondta a férjem és megrázta a fejét. (A trópusokon nem olyan az alkonyat, mint fenn északon.) Az út másik oldalán álló épület hosszú árnyékára nézett. A nap máris lefelé hajolt. Ha nem jutunk vissza az öbölbe alkonyat előtt. . .

—Van legalább drótkötélük? — kérdezte Charles.

—Un cable d'acier, Monsieur?

—Igen . . . talán azzal. . .

Az igazgató és a kikötőőr hevesen társalgott portugálul. Bólogattak, a fejüket rázták.

— Talán igen . . . talán a gépműhelyben . . . nincs messze . . .

Felfelé kapaszkodtunk a meredek dombon, amelyről az előbb lejtünk. Nagyokat zökkent a kocsi, meg-ingott az éles kanyarulatoknál, — végre ismét fent voltunk a városban. Megálltunk egy forró, levegőtlen utcában, átmentünk egy alacsony ajtón, végigsiettünk egy nagy, poros udvaron s megérkeztünk a gépműhelybe. Garázsnak látszott a helyiség, teliszórva autóalkatrészekkel, biciklikerekekkel, — rúgó, lánc, vasforgács, patkó hevert mindenütt. De drótkötél nem akadt.

—Nincs drótkötél? Vagy erős lánc? — Egy ember abbahagyta a kopácsolást a sarokban. Egy néger odajött az igazgatóhoz. Drót volt a kezében. Portugálul kezdtek beszélgetni.

—Nem, nincs drótkötele, de elküldött egy fiút, hogy hozzon. — Lábdobogás, csoszogás távolodott valahol a műhelyen túl.

—Nem mehetnénk oda mi magunk? — kérdezte a férjem és az órájára nézett. — Mert már . . .

—Ó, nem kell, Monsieur, minek? Hiszen már jön is, már jön . . .

Vártunk. A sarokban ácsorgó ember, aki az előbb abbahagyta a munkát, tovább kopácsol. Néztük a vasdarabot, amit kalapált, néztük a falakat, egy kaszát, ami ott állt a falnak támasztva, a mellette heverő nagy rugót és a biciklikereket. A küllőit számoltam, mint

más a virágszirmot. Lesz drótkötél, nem lesz, lesz, nem lesz . . . lesz ... igen, hoz a fiú.

A műhely tulsó végén ablak volt. Úgy gondoltam, nagyon magasan vagyunk, mert a messzeségben mély völgy tűnt elém. A kopár, barna dombokon túl nyílt ez a völgyecske; különös, piros fényben égett. A késő délutáni napsütés teszi, tűnődtem, vagy mindig ilyen vöröses színe van itt mindennek? Mintha a vulkánok földalatti tüze világítana át a föld kérgén.

A dombokon túl, a kis zöld medencében pálmák hajlongtak a szélben, termőföldek csíkjai sorakoztak egymás mellé. Talán cukornád és kávé; szép tájai is lehetnek ennek a szigetnek, — gondoltam — hűvös, árnyas völgyek tarkítják vörös földjét, a trópusi erdők sűrű, bujzöld növényzetével; eucalyptusfák hosszú, zöld ujjai mozognak lassan a szélben, bambusz áll mereven és magasan, mintha szökőkút zöld sugara volna. A völgy lejtőit bársonyosan fedi a kávécerjék sötétzöld színe és a repedések mélyén bugyborékolva iramlanak a patakok még a legforróbb nyárban is ...

De nem bennünket vár az a szép völgy a messzeségben. Nekünk itt kell maradnunk a kopár, vörösbarna dombháton, a meredek hegyoldalak szürke, nyomorék fái fölött, amelyeket púpossá hajlított a szél. Fel kell kapaszkodnunk a poros, magányosan kanyargó úton, át a hegyeken, vissza a nyitott kikötőbe, — addig pedig várunk kell a sötét műhelyben, hogy a fiú hozza a drótkötelet, — un cable d'acier — hogy kiemelhessük a gépet a vízből és a hangárba vihessük, biztonságba. Igen .. . nem igen . .. nem ... nem talál a fiú drótkötelet.. .

Egyszerre zörgést hallottunk kívülről. A kalapáló ember megint abbahagyta a munkát.

— Itt a fiú.

Egy néger jött sietve. Drótkötél volt a kezében.

A férjem megnézte.

— Nagyon vastag.

Az emberek elkezdtek portugálul és szenvedélye-

sen vitázni. Charles megtapogatta, megnézegette a kötelet.

— Talán ki tudjuk sodorni.. . ketté kell szedni. . .
— mondta elgondolkozva.

A kocsihoz siettünk. Az utcán már tömeg gyűlt össze, férfiak, asszonyok, gyerekek, — fekete képük csupa izgalom és verejtékes volt. Az asszonyok hátán bágyadt, álmos csöppségek feje lógott, mint a napon tikkadó bimbóé. Néhány asszony pirosbandannás feje tetején nagy kosarat egyensúlyozott. Valamennyien bennünket néztek, integettek nekünk. A férfiak tört angol szavakat kiabáltak. Utat törtünk a sűrű, verejtékező tömegben. Egyszerre, a sok kéz között valami megdöbrentőt vettem észre. Egy állati láb integetett, ütemesen összecsukódott és kinyílt. Rémülten álltam meg és jobban megnéztem. Levágott tyúkláb volt, — egy kisfiú tartotta és az int rángatva mozgatta. Boldogan vigyorgott, amint meglátta ijedt arcomat.

Felkapaszkodtunk a kocsiba és megindultunk a végtelen poros úton vissza, a kis kikötőbe.

Hol alszunk?

Késő délután lett, mire átbukdácsoltunk a dombháton és újra megláttuk a gépünket odalent a vizén. A köteleket erősen megfeszítette a szél. Mély árnyékok feküdtek a sziklák mellett és érezhetően hűvösebb lett a levegő.

A kövér francia szerelő a hangár ajtajában állt keresztbefont karral. Kiszedtük a kocsiból a drótköteleket. Rosszalóan csóválta a fejét, mintha közölni akarta volna, tudta ő előre, hogy nem kapjuk meg, ami kell.

—Nincs lánc?

—Nincs. Drótköteleket kaptunk. Kicsit vastag, de majd megpróbáljuk szétsodorni.

—Végigtapogatta.

— Hogyne, hogyne, Monsieur, jó lesz. Megpróbálhatjuk, de sok időbe kerül. Egy óra, vagy talán kettő. . .

A férjem nyugat felé pillantott. A nap máris eltűnt a szemközti domb mögött. Sötét lesz, mire komolyan dolgozni kezdhethénk. A gépre nézett. Nem mozdult el a helyéről, amíg a városban voltunk. A horgonyok szilárdan tartották, a szél pedig még mindig ugyanabból az irányból fújdogált.

—Most jól áll, — mondta Charles halkán — erősen lehorgonyoztuk.

—Erősen — bólogatott a francia szerelő.

—Ha szerezhetnék valakit, aki az éjszaka

ügyelne reá — töprengett hangosan a férjem — és szólna nekünk, ha mégis vihar jönne . . . Kérdezd csak meg tőle, gondolja-e, hogy megváltozik reggelig az idő?

— Hogy megváltozik-e? — nézett rám a gépész.

— Mais non, Monsieur. Dehogyan változik meg! — Szélesre kitérte s aztán leejtette karját. — Itt sohasem változik az idő.

— Akkor otthagyjuk éjszakára, ahol van és majd reggel emeljük ki.

— Holnap reggel, holnap reggel — ismételte franciául a szerelő és látható megkönnyebbüléssel ment tovább.

Charles a gép mögött csapkodó hullámokra nézett.

— Azt hiszem, legjobb lesz, ha odaévezek és magam nézek körül egy kicsit.

Belépett a kis csónakba s helyükre taszította az evezőket. A két néger fiú felkapta poggyásunkat, amely közben a partra került; kérdően néztek az igazgató feleségére. Az asszonyka biccentett. Megindultunk a régi igazgató háza felé, aki elment innen, nem tudni, miért. Mégsem alszunk tehát az új igazgatóék házában, — gondoltam. Jókora táskát cipeltem, benne voltak az irataink és a rádiófeljegyzéseim, a vállamra pedig a fényképezőgépünket akasztottam.

Buzgón gyalogoltunk felfelé a poros, köves úton. A szél szembe fújt, hátrasimította hajamat, nem csapkodott már a szemembe. Mintha nem is testetlen, híg levegő lett volna ez a szél, hanem valami megfogható lény. Valami szándék és valami indulat érződött benne. Nem dombok közt libegő levegőmozgás ez, — gondoltam — hanem hatalmas légi folyó, amely előnti óriási hullámaival a szigetet és elnyeli a dombokat is. Mi pedig az ár mélyén vergődünk, hogy felszínre kerülhessünk, a hullám sodra ellenében. Minden lépés nehezebb lett, kétszeresen nyomta a vállamat a teher. A könnyű fényképezőgép mintha egy mázsát nyomott volna, a karomban fájt a táska súlya. A távolság nem akart fogyni,

hiába lépkedtünk. Apró kövek csúsztak szét a lábunk alatt és gurultak le mögöttünk.

A domboldalon félúton, lihegve megálltunk. A néger fiúk letették a poggyászt. Visszatekintettem a kikötőre, amely már árnyékban feküdt. Láttam a férjemet a kis csónakban. Még nem jutott el a gépig. Talán feleúton lehetett a kikötő torkától. Figyeltem az evezését: előrehajol és kiegyenesedik, előrehajol és kiegyenesedik, két kezében az evezővel. Milyen sok időbe telik itt minden!

Tovább mentünk a domboldalon. Elhagytuk a kis, vakoltfalú kunyhókat, a kőudvarokat, a szaladgáló csibéket, aztán letértünk egy gyalogútra a domb vállán. Ismét visszatekintettem a csónakra s benne az apró emberi alakra, aki előrehajolt és kiegyenesedett, előrehajolt és kiegyenesedett. Már elérte a gépet, de a kikötő torka még mindig messze volt tőle.

Alacsony bungalow előtt álltunk meg. Kárpitozott ajtaja kiduzzadt oldalt, — egyszer valaki gyorsan ki akart jönni és kinyomta. A négerrek letették a poggyászt és a tenger felé néztek. Az igazgató felesége kinyitotta a rozoga kárpitajtót és rozsdás kulcsot vett elő. A belső, erősebb ajtó zárva volt. Nem akart kinyílni a zár. Az egyik néger legény nekifeszítette a vállát; nagy léghuzammal kicsapódott. Zörgő, gyűrött papirosokat söpört ki belülről a szél. Sötét helyiségbe léptünk. Az ajtó becsapódott.

A mezítelen padlón újságok heverték, — francia lapok. Vastag porréteg alatt pihenő sárga, régi, újságpapír. A fekete betűk halványan meredtek a mennyezet felé azóta, hogy a régi igazgató elhagyta a házat. Most már semmi sem fontos, — gondoltam — amiről ezek a vastagbetűs címek beszélnek. Elmúltak az akkori újdonságok. Ki törődik ezekkel a fényképezett arcokkal, ezekkel az emberekkel, akik gyűlésekre sietnek? Vájjon egyáltalán fontos volt valaha is Praiában, amit ezek az újságok írtak?

Az igazgató felesége felhúzta az egyik repedezett,

sárga redőnyt és kinyitotta az ablakot. A redőny ferdén lógott és ide-oda ingott a szélben. Néhány légy ébredt fel lusta álmából és zümmögni kezdett az üvegtáblák között. Hatalmas ágy állt a szobában, foltos lepedővel letakarva. A falnál sötétrefestett, háromlábú íróasztal, megtámasztva. A finom, vöröses por mindent ellepett. Az igazgató felesége nekifeszítette lábát az íróasztalnak, hogy fel ne billenjen és kihúzott egy fiókot. Ágyhuzatot keresett. Kissé felemeltem a matrac szélét és alánéztem, nincs-e ott valami bogár. De csak port láttam. Az igazgató felesége lehúzta a takarót az ágyról és a huzatokat a csupasz párnákra odadobta. Ágyazni kezdett. Amint megfogtuk a párnahuzatokat, nagy, vöröses folt maradt mindenütt az ujjaink helyén. Abbahagyta a munkát és az ajkába harapott.

—Olyan piszkos minden — mondta és úgy nézett rám, mintha figyelte volna, mit gondolok, nem haragszom-e?

—Nem baj — mondtam. — Egészen jó helyünk lesz.

. . . Olyan fáradtak vagyunk, hogy ma mindenütt jól aludnánk, — gondoltam.

De az asszonyka tétovázva nézett körül a szobában a földön a sárguló újságokra, a félig letépett redőnyökre, a porfoltos lepedőkre. Megrázta a fejét.

— Mennyi por . . .

Felkapott egy lepedőt és összehajtotta.

— Nagyon is piszkos . . . minden nagyon piszkos . . . nálunk kell aludniok. A mi házukban. Majd átadjuk a saját hálószobánkat, az tiszta. Jöjjen . . . menjünk . . .

Kinézett az ablakon a kikötőn át a másik dombra, ahol éppen ilyen alacsony bungalow állt.

— De hiszen itt is jó lesz — próbáltam ellenkezni.

— Nem bánjuk, ha poros is kicsit a szoba . . . nézze meg a ruhámat. . . Meg aztán nem vehetjük el a helyüket. Miért éreznék magukat kényelmetlenül miattunk? Nyugodtan itt maradhatnánk.

Fejét rázta. Talán nem értette jól, mit mondtam. A néger fiúk már fel is kapták a csomagjainkat. Mit tehettem volna? Mit tett volna Charles a helyemben? Én is kinéztem az ablakon a sűrűsödő homályban, — a kis csónak éppen most ért a kikötő szájához. Ide-oda himbálózott a hullámverésben. Milyen soká tartott, míg kiért...

—Kérem, — mondta az igazgató felesége — majd meglátja . . . úgymint együtt vacsoráznak velünk . . . megnézhetik a szobát. . .

—Jól van, majd vacsora után megbeszéljük — egyeztem bele.

Nagyon kívántam, bárcsak már vacsora után lennék. Csak lefekhetnék már valahol valami ágyra, akár ruhástól is . . . lefekhetnék és felbámulhatnék a mennyezetre. Csapkodhatnának miattam az ajtók, zöröghetnek a redőnyök, fújhatna a szél odakint. Én aludnék, aludnék . . .

Visszafelé indultunk a tüskés gaz között. A kövek ide-oda gurultak előttünk. Leértünk a domb aljára. A kis csónak még mindig a nyílt vizén táncolt, a tarajos hullámok közt, a kikötő szájánál. Elindultunk a másik dombon felfelé. A szél most mögöttünk fújt, de azért így is nehéz volt a járás. Beleütöttem a lábam ujját valami porlepte lécebe és majdnem leejtettem a csomagomat. A hajam előre csapódott, a homlokomat, a szememet verte, de nem tudtam hátrasimítani, mert teli volt a két kezem. Egy-egy pillanatra megálltam és megfordultam, hogy a szél hátrafújja és láthassak. A kis csónakot nem láttam, most kerülte meg a sziklákat.

Felértünk a dombra, megálltunk a bungaló előtt. Hosszú volt és keskeny, két oldalán alacsony tetejű veranda csatlakozott hozzá. A verandatető árnyékában mind a két oldalon ajtók nyíltak. A vállalat tisztviselőinek szobái voltak itt akkor, amikor még üzemben volt az állomás. Lakat lógott az ajtókon s az ablakredőnyök szorosan le voltak húzva. Mindenütt üresség

és csönd. Csak két szobát használt az igazgató a ház végén.

Felmentünk a verandalépcsőn. Ajtó nyílt, kis szobába léptünk. Jókora asztal foglalta el a közepét. A falnál nagy pohárszék állt; tányérok, csészek, konzervdobozok, orvosságos üvegek sorakoztak rajta. Kockás abrosz borította ferdén az asztalt, közepén cifra kis üvegtartó díszelgett, fogpiszkálóval tele. A sarokban fonott nádkarosszék volt, rajta tarka, fakó, lelapult párna. A falak csupaszok voltak, az ablakról hiányzott a függöny.

Az igazgató az asztalnál ült, vonalas papírra jegyzett valamit. Mikor beléptünk, felugrott és vékony, sötét kezével nagy ívet rajzolt a levegőbe, — mintha ezzel a mozdulattal kitágította volna a falakat s egy palotát bocsátott volna vendégszeretően a rendelkezésünkre.

—Kérem, bocsássák meg, hogy ilyen szegényes és kis lakásban látom vendégül, — mentegetőzött köhögve — de ugyebár idekint, ilyen messze . . .

—Természetes — mondtam. — Természetes! Nagyon jók és kedvesek hozzánk . . .

—Nem, — rázta meg fejét a fiatalasszony — mi tudjuk, hogy nagyon szegényes, de . . .

Nem fejezte be a mondatot, csak feljebb emelte a szemöldökét, mintha ezt mondta volna: Mit tehetünk róla?

Az ajtónyílásban függöny takart egy másik kis szobát. Csak egy széles vaságy állt benne. Fehér takaró lógott róla a földig mindkét oldalon. A padló csupasz, szőnyeg sehol. A takaró nagyon fehér volt, az ágy fényesfekete. Széket nem találtam. Leültem az ágy kemény szélére.

— Itt, — mondta az igazgató felesége — itt lehet aludni a mi szobánkban.

A néger fiúk letették a sarokba a poggyászt és kisorjáztak.

— Köszönöm, — mondtam — igazán nagyon ked-

ves, hogy átadná nekünk, de nem szeretnék kényelmetlenséget okozni, nem akarom elfoglalni a szobájukat. Majd szólok a férjemnek és . . .

Vájjon mikor jön vissza? — gondoltam. — Mikor vacsorázhatunk? Mikor kerülünk végre ágyba? Még mindig odakint hánykolódik a kis csónakkal a hullámok között, vagy visszafordult már és jön a part felé szél ellen a sűrűsödő sötétben? Legszívesebben ott maradtam volna ülve az ágy szélén, hogy ne is mozduljak, míg be nem lép az ajtón.

Én vagyok itt az igazgató

A kis ebédlőben ültünk. Majdnem egészen besötétedett. Meleg fénykör ragyogott a homályban éppen a nyitott ajtó előtt. Vacsorát főztek a néger asszonyok egy kis fészében. Árnyékuk néha végigszaladt a küszöb elé vetődő fényfolton, — a mélységes csöndben és mozdulatlanságban csak ennyi változott.

Az igazgató ismét a jegyzetei fölé hajolt; néha idegesen zongorázott az abroszon hosszú körmeivel. Felesége karbafont kézzel, mozdulatlanul ült a szoba mélyén. Olyan csöndes volt, hogy szinte el lehetett felejteni. Nem érdeklődött, nem türelmetlenkedett és nem akart csinálni semmit. Egyszerűen összekuporodott és várt, mintha ez lett volna az egyetlen természetes életmegnyilvánulása, — mintha a várakozás úgy hozzátartozott volna az életéhez, mint az alvás vagy evés. Két vékony karját keresztbefonta, két lábát a szék két lába mögé akasztotta; úgy ült, mintha éberálomba merült volna. Mozdulatlan, érzéketlen kis arca valahová a messziségbe bámult a férje görnyedt válla mögött, a nyitott ajtó mögött, a mozgó árnyékok mögött... ki, a sötétbe.

— Madame, — az igazgató feltekintett munkájából — ő mindig odakint van ... a férje?

Előrehajoltam, a nádszék megnyikordult.

— Nézi a tengert. . . hogy milyenek a hullámok.

— Hogy milyenek a hullámok ... — kitekintett az ajtón. — De hiszen a hullámok mindig egyformák, a szél sem csendesebb . . .

A szél valóban nem csöndesedett. Még mindig zúgott, egyenletesen. Leszállt az éjszaka, a nap nem verte könnyörtelenül a vakítófehér cementgátat és a poros utakat. Puha, összefolyt sötétség takarta el a sárral tapasztott kunyhókat, a kiégett fűvet, a lehorgonyzott gépet az öböl vizén. A homályban nem látszottak a porfelhők, a nyomorékká görnyedt fák, a tarajos hullámok, a feszülő kötelek. (De azért minden jelen volt a feketeség mélyén.) A szél pedig nem állt meg. Az éjszaka védelme alatt tovább zúg majd, állhatatosan, konokul, míg a házakban az emberek alsznak és elfelejtik a nappalt. A szél tovább zúg, tovább dolgozik, tovább hordja a homokot a cementlapra a hangár előtt, beveri a port a falrepedéseken, a küszöbök alá; tépi, rázza a fák karját, rángatja a horgonykötelet, mintha csillapíthatatlan izgalom kényszerítené, hogy ne álljon meg, hogy siessen . . . Mintha ezt süvíténé: sietni, sietni, sietni . . . mintha nem volna elég ideje hozzá, hogy mindenüvé odaérjen, ahová el kell érnie, nem volna ideje befejezni a rászabott munkát.

Nincs ideje? — gondoltam és szinte mosolyognom kellett, amint körülnéztem a csendes kis szobában s láttam a mozdulatlan gyermekasszonyt, összefont karokkal a sarokban és a férjét, aki az asztalon dobol. . . Miért sietni? Mindenre jut idő. Van idő elég, hogy az ember a körmével zongorázzon az abroszon, hogy kibámuljon a remegő árnyékok közé, hogy várjon egy nádfonatú karosszékekben. Idő nincs ezen a szigeten. Megállt.

Amint a fölöttünk süvítő szelet figyeltem, egyszerre rémület töltött el. Éreztem, hogy valahol elfut az élet, elsiet az élet hatalmas folyója, kavargva, kanyarogva, csillogva ... a gazdag, tarka, teli élet, amelyet az elmúlt hónapokban megismertem. Labrador, Grönland, Spanyolország, az Azori-szigetek, Afrika ...

Valamikor mi is benne voltunk az élet meleg áramlásában, de most kivetett bennünket magából. Ezen a szigeten halott vízre jutottunk, kívül a hullám sodrán; itt minden áll, — lucskos, fonnyadt levelek, görbe száraz ágak örvény lenek lassan; sohasem jutnak előre, sohasem kerülhetnek be az eleven áramlásba. Az idő tava ez; kiszáradt tómeder, ahol az embernek agyagos, poros dombokon kell felkapaszkodnia, tárt ajtókon kifelé bámulnia.

Hol lehet Charles? Most már nem nézheti a tengert, hiszen vaksötét lett.

Zsibbadtan felálltam a székből és az ajtóhoz mentem. A sűrű feketeségben nem láthattam a domb lábáig. A homályosan világított kis fészert ajtaja mellett álltak a néger asszonyok a kis tűzhely körül. Sült hús illata áradt.

Az igazgató összeszedte jegyzeteit és a pohárszék egyik fiókjába dugta.

— Madame, ha a férje megérkezik, vacsorázhatunk.

Az asszony is felállt, a pohárszékhez ment, tányérokat vett le, az asztalra rakosgatta őket. Kettőt nekik, kettőt nekünk, aztán még egyet . . . vájjon a kövér francia szerelő is itt vacsorázik? Az ötödik tányért néztem.

— Most csak hárman vagyunk itt — mondta az igazgató közömbösen, amikor észrevette pillantásomat.

— A feleségem, én, meg a segédem, a rádiókezelő.

Kifelé intett a fejével, amerre a rádiótornyok álltak a sötétben és szélben.

— Még nem találkoztak vele, — felelte néma kérdésemre, — de vacsorára eljön.

Visszaültem a karosszékbe. Az igazgató a fogpiszkálótartóval játszadozott.

— A szerelő nem jön el, — mondta aztán — nem tudunk együtt élni, nem tudunk megelni a . . . — Szomorúan vont a vállát. — Nagyon jó barátok voltunk addig, amíg az igazgató el nem ment, de aztán, amikor én lettem az igazgató . . .

Lassan beszélt, közben a fogpiszkálótartó díszeit piszkálgatta a körmével.

Mély csönd lett, csak a kanalak csörögtek az asszony kezében és halk léptei neszezték, amint könnyű szandáljában ide-oda járt.

Az igazgató leült és végiggombolta a kabátját.

—Igaz, hogy fekete vagyok, — most egyenesen rámnézett az asztal fölött, hosszú aszkéta-arca még hosszabb lett — de tudok olvasni és írni, értek a rádióhoz . . .

—Igen. De hiszen ez mindegy — bólintottam komolyan. Elfordult és halkan köhögött. Hosszú ujjai-val újra felkapta a fogpiszkálótartót, aztán visszatette a helyére. A feleségére néztem. Tevékenységét befejezte, leült egy székre a szoba sarkában, keresztbefont karral. Sokszor hallhatta már, amit most hallott és türelmesen várt tovább. Mi egyebet tehetett is volna, minthogy keresztbefonja karját és várjon, hátha történik valami? Egyszer-egyszer mindenütt történik valami.

Egyszerre felderült az arca. Rámnézett, megköszönlte a torkát, talán súgott is valamit a férjének. Az igazgató hátralökte székét és felállt. Gyors lépések közeledtek a veranda felől. Bejött a férjem. Meg kellett hajolnia az alacsony ajtóban. Egyszerre betöltötte a kis szobát, ahogy körülnézett és mentegetőzve mosolygott.

Az igazgató egyenesen állt s a kabátját rángatta helyre. Feszesen, öntudatosan fordult a férjem felé.

— Ah, Monsieur . . . sokáig maradt . . . parancsolja, hogy behozsam a vacsorát?

Az asszony gyorsan felkelt és odajött hozzánk. Sötét szeme most csupa élet volt, csupa várakozás. A férjem barátságosan üdvözölte őket és ledobta a sisakját.

—Természetesen . . . vacsorázzunk — mondta, aztán hozzám fordult:

—Van kedved sétálni kicsit vacsora előtt?

— Sétálni? — gondoltam. Egész délután fel-le sétáltam a dombokon. — De a férjem erősen, jelentősen nézett rám. Nem sétálni akar, — értettem meg — hanem mondani akar valamit.

— Bocsánat, — álltam fel — csak egy pillanatra. . . Kimentünk és lefelé indultunk a sötét domboldalon.

—Mi történt?

—A szerelő, — kezdte a férjem gyorsan — a szerelő azt mondja, hogy nagybeteg van ebben a házban ... nem értettem jól. .. de valami tüdő vész vagy micsoda . . . beszélned kellene vele . . . azt mondja . . .

Fehér alak bontakozott ki a sötétből.. . Figyelt. Lassan jött hozzánk. A francia szerelő volt. Némán bólintott felém. A férjem intett neki és megfogta a karomat.

— Erre menjünk.

Megfordultunk és tovább mentünk, messzebb a háztól.

—Monsieur — előrehajoltam, hogy lássam sápadt arcát, amely alakatlan volt a sötétben, de szinte világított. — Mit mondott a férjemnek? Valaki beteg?

—Oui, Madame — suttogta gyorsan. — Tuberkulózis ... Az egész ház meg van fertőzve . . . c'est tout contaminé . . . nem maradhatnak ott. . .

Kemény volt a hangja és rekedt.

— El kell menniök onnan — erősködött. — Azonnal ... Itt az én házam . . . vagy a régi igazgatóé, fent, a másik dombon . . .

Arrafelé intett a karjával.

— Köszönöm, Monsieur, köszönöm, hogy megmondta nekünk . . . (Gondolatban ismét a kis szobában voltam, az igazgató asztalnál ült és az abroszon dobolt. . . hosszú, vékony ujjai voltak, majdnem kék a bőre, talán igazat beszél a szerelő . . .) Köszönöm, Monsieur, nem fogjuk használni az ágyat vagy a törülközőt...

A szerelő a földet nézte mereven, nem láthattam az arcát. Csöndesen mentünk tovább; a szél szétzilálta hajamat.

— Talán megnézhetnék a másik házat — szólalt meg a férjem.

— Nagyon megsértenők őket — mondtam. — Pedig nagyon kedvesek hozzánk, szegények . . .

Franciául is próbáltam megmagyarázni a dolgot. A szerelő hirtelen feltekintett.

— Őt nem lehet megsérteni, Madame — mondta megvetően.

Ismét némán mentünk egy darabig.

— Mégis nézzük meg azt a másik házat — vélte a férjem. — Aztán majd határozunk.

A szerelő meggyorsította a lépéseit.

— Az igazgató tiszta ember volt, — mondta — mindig, mindig tiszta volt a háza. De ez a másik, — intett a világos bungalow felé — ott minden piszkos, minden fertőzött...

Van több szoba is

Félórával később visszaballagtunk a kivilágított házba, vacsorázni. Félóráig kapaszkodtunk felfelé és lefelé a sötétben; jártunk a szerelő lakásán, hogy megkeresse a kulcsot, aztán felkapaszkodtunk a régi igazgató lakásához s most visszatértünk az új igazgató házába.

Feszengve közeledtünk a kivilágított ajtó felé. Hallgattunk; a lépésünk is elcsöndesedett, mintha kémek lettünk volna, akik az ellenség táborát kerülgetik. Mikor megláttam a házaspár elmosódó alakját az ablakon keresztül, meleg szájalmat éreztem irántuk. Nem tudják, hogy nézzük őket, nem tudják, mit gondolunk. Hogyan mondjuk meg nekik, hogy mégsem alszunk a szobájukban? Nem, nem most . . . Majd később. Majd vacsora után.

Mikor beléptünk, már asztalnál ültek és vártak csöndesen, türelmesen, mint akiknek az élete várakozásban telik el. Nem szóltak semmit. A rádiókezelő — sápadt mulatt ember — felállt a karosszékből és némán várta, hogy bemutassák. Kezet fogtunk. Újra leült. Az asszony átvezetett a hálósobán egy kis mosdószobába, hogy megmoshassuk a kezünket, óvatosan öntöttem kezemre a vizet és a fogason lógó törülköző felé nyúltam gépiesen.

— Ne — súgta a férjem gyorsan.

—Tessék?

—Ne használd a törülközőt — suttogta és hátrapillantott a szoba felé.

—Ó (Persze, hiszen nem szabad . . . Tout est contaminé ... az egész ház fertőzött... .)

Zsebkendőm kerestem a zsebemben. Apró kendőcskét találtam, azt mártottam a vízbe s végigtöröltem vele arcomat és kezemet. Aztán úgy, lucskosan, igyekeztem megtörülközni benne. Vizes maradtam. Lóbáltam a kezemet, hogy kissé megszáradjon. Visszamentünk az ebédlőbe. Éreztem, hogy nedves a hajam, a nyakamon, a homlokom és fülem körül.

Közéjük ültünk, a férjem meg én egymás mellett kaptunk helyet, átellenben az igazgatóval. Az asszony az asztal végén ült, az ajtóval szemben. Néger asszony csoszogott be, piros kendővel a fején és letette az ételt az asztalra. Hideg hús volt, olajbanfőtt bab és kemény, fehér sütemény.

Éhesek voltunk, jóízűnek találtuk az ételt. A tányérok tiszták voltak, az asztal rendes, de nem tudtunk örülni semminek, nem tudtunk nyugodtan enni, nem tudtunk elfogulatlanul beszélgetni. Már idegenkedtünk a házigazdáinktól. Mintha csak félig lettünk volna itt. Két vendég ült az asztalnál, éhesen, a többiek között, a barátságos körön belül. De két másik idegen mintha kint állt volna a sötétben — a lelkünk másik fele — és belesett volna a világos ablakon, ellenségesen, kémelve a gyanútlan és barátságos vendéglátókat. Figyeltük a poharakat, tiszták-e, figyeltük a tányért, jól megtörölték-e, figyeltük az asztalkendőt, nem használta-e már valaki, — nézegettük a villát és kanalat és mintha odakint valaki azt suttogta volna: Tout est contaminé, tout est sale . . .

Csendes vacsora volt. Kávét pörköltek odakint; erős és kellemes volt az illata. Az igazgató halkán köhécselt.

Vacsora után a rádiókezelő hátratolta székét, röviden kimentette magát és elment. Az asszony fog-

piszkálóért nyúlt. Az igazgató felállt s a pohárszékhez lépett. Orvosságos üveget hozott. Halvány folyadékot öntött a kanalába és a vizespoharába töltötte. Lassan kavargatta. Mélységes, feszült csönd volt. Mind a ketten ugyanarra gondoltunk, de nem néztem a férjemre. Mégis, szinte együtt lélekezettünk. Az asszony idegesen piszkálta a fogát. A teáskanál halkán csilingelt a pohárban. Éreztem, hogy valakinek beszélnie kellene.

— Nagyon reumás vagyok — szólalt meg csöndesen az igazgató és hátrahajtotta a fejét, hogy egy kortyra lehajtsa az orvosságot. — Gyógyszert kell szednem.

A férjem megértően bólogatott. Az asszony rám nézett.

— Nem nagyon fáradt? Bizonyosan szeretne már lepihenni.

Kurta kis mozdulattal intett hátra, a függöny irányában.

Éreztük, hogy most végre beszélünk kell. Charlesre néztem. Megmozdult a széken, előrehajolt.

—Igen, — mondta mosolyogva — szívesen eltennék magunkat holnapra, de nem akarjuk kilakoltatni házigazdáinkat a szobájukból.

—Tessék? — figyelt fel az igazgató.

—Azt mondja a férjem, — magyaráztam franciául — hogy nem akarja elvenni a szobájukat. Azt hiszem, nyugodtan alhatunk a régi igazgató házában.

—Odaát? — húzta fel szemöldökét megdöbbenve. — De hiszen azt a házat nem takarították régóta, ott. . .

—Ó, nem is olyan piszkos, — mondtuk könnyedén — láttuk . . . egészen jó hely lesz . . .

—Dehogy jó! Nem lehet aludni benne! — Hátratolta székét és hirtelen felállt. — A vállalat azt sürgönyözte, hogy . . .

Szeme, amint rámnézett, sötét volt és mély.

— ... hogy tegyek meg mindent a kényelmük érdekében. Nem akarják használni az ágyamat. . .

Hangja egyre emelkedett, aztán hirtelen elakadt; a mondat úgy maradt, befejezetlenül; a szégyen és a kétségbeesés szinte csupaszon meredt ki belőle. Mélyet lélezett és nyugodtabban folytatta:

— ... de akkor is . . . odaát. . . odaát nagyon piszkos minden . . . azóta nem is takarítottak . . .

A feleségére nézett. Az asszony nem felelt, de élet-telenül üres lett az arca. Nem mozdult. Csak a fejét rázta meg csöndesen.

— Meg aztán, — folytatta az igazgató botladozó francia beszéde — ott állatok is vannak . . . csipnek . . . (Poloska, — gondoltam.)

— Nem baj, — mondta színlelt derűvel a fér-jem — van ágynemünk. Mindig magunkkal visszük a gépen. Azt használhatjuk és . . .

— Nem, soha! — kiáltotta szenvedélyesen az igazgató. — Soha, soha, ezt nem engedhetem!

Egy hosszú, sötét hajfürt a homlokába hullt. Türelmetlenül dobta hátra.

— Hiszen annyi ágynemű van a házamban, senki sem használja . . . nem . . . soha . . . ezt nem . . . Igazán nem bírnám el, hogy a saját ágyneműjüket használják, mintha . . . Ez szégyen . . . van itt három, négy szoba is . . .

Hátramutatott, a bungalow másik része felé. Több szoba is van? Nézzük meg. Tétovázva áll-tunk fel. Kimentünk és végigsiettünk a sötét verandán. Az igazgató néhány ajtót nyitott ki egymásután és a villanykapcsoló után tapogatott. Az épületbe a rádió-állomásból vezettek villanyt; vezeték volt, de körte nem akadt egy szobában sem. Végül is talált egyet. A csupasz, fényes körte az üres szoba mennyezetén lógott és könnyörtelenül bevilágította a repedezett, pók-hálós falakat, a sarokban álló vaságyat, a másik sarok-ban a mosdót és középen a festetlen asztalt. Egyetlen szék sem állt a szobában.

— Ó, hiszen ez nagyszerű, kitűnő szoba — mon-dtuk. Igyekeztünk megnyugtatni őket. Az asszony arca

még mindig olyan mozdulatlan volt, mint az előbb. Szó nélkül ment az ágyneműért. Áthozták a csomagjainkat is, a két takaróba burkolt ruhásbatyut, a rádiótáskát, a fényképezőgépet. Mindent feltettek az asztalra. A cementpadlót vastagon lepte be a por.

Az asszony lepedőket hozott. Ketten láttunk neki a munkának. Kirázogattuk a görcsös lószőrmatracokat és laposabbra veregettük; bedugdostuk a szőrösomókat, amelyek kilógtak a szakadt vászonból. A vékony, puha lepedő kiesett kettőnk kezéből és gyúródottén hullt az ágy közepére. A szöttes, finom, tiszta lepedő volt, de nagy, barna, moshatatlan foltok éktelenkedtek rajta.

A fiatalasszony kissé ferdén elmosolyodott.

—Abrosznak használta . . . ember, aki
azelőtt igazgató volt itt.

—Nem baj — mondtam. — Az a fontos, hogy tiszta.

Megfordítottuk a lepedőt, hogy foltosabb része alulra kerüljön.

Végre elkészültünk. A párnákat szépen feltámasztottuk, a takaró lepedőjét a matrac alá simítottuk kétoldalt. Csak egyetlen folt látszott; nagy barna nyelv, ott, ahol ráhajtottuk a felső lepedőt a takaróra. Az asszony hátralépett, rápillantott, aztán hozzám fordult:

—Tudom, még sohasem aludt ilyen ágyban — mondta szomorúan. Tompán és egyhangúan beszélt. Nem volt sem mentegetőzés, sem kérdés a hangjában. Csak egyszerűen megállapította a tényt és odatette elé, mint ahogyan az üres tányérokot tette oda az asztalra vacsora előtt. Már indult is az ajtó felé, anélkül hogy a válaszomra várt volna.

—Dehogy nem, el sem képzelheti, milyen helyeken aludtam már — mondtam könnyedén. — Nagyon jó helyünk lesz itt, örülhetünk, hogy ilyen jó ágyat kaptunk.

De nem lehetett megvigasztalni.

— Itt is vannak olyan állatok, — folytatta csöndes, tompa hangon — kis állatok, amik csípnek.

Kimentek.

Kibontottuk csomagjainkat, leszedtük a zsineget a ruhakötegekről. Az ágy szélére ültem és a foltra néztem. Baj is az? Fáradtak vagyunk és csak az a fontos, hogy végre ágyat kaptunk, amelybe lefekhetünk s a nap befejeződött.

Hosszú-hosszú nap volt. Mikor is kezdődött, hány esztendővel ezelőtt? Igyekeztem visszaemlékezni. Villa Cisneros ... igen, múlt éjszaka ott aludtunk, az afrikai parton. Vakító, szemkápráztató sivatag, szögletes spanyol erődítmény, arabok kísérteties lepelben. Mindez földöntúli messzeségben volt. Nagyon korán keltünk (még sötét volt), pedig előző este későn feküdtünk le. Sokfogásos, spanyol vacsorán kellett részt vennünk; tíz órakor kezdődött és egyig tartott. Nagyon édes, erős kávét kaptunk. Egy asszony három strucc tollat adott nekem emlékül. Vacsora után szinte beestünk az ágyba, olyan fáradtak voltunk, mert nemrég jöttünk . . . Honnan is? Nem, erre már egyáltalában nem tudtam emlékezni.

Álomszerű volt az emlékem, nem éreztem benne a valóság anyagát, pedig mindez éppen annyira megtörtént, mint amennyire valóság volt ez a pillanat. A múlt éjszakai szoba, sok faliképével és festett bútorrával éppen annyira igazi volt, mint ez a porlepte kamra itt körülöttünk. Ott is az ágy szélén ültem. Azon töprengtem, mit is csináljak a három strucc tollal? Most semmire sem tudtam gondolni, csak ültem az ágy szélén, rámeredtem a lepedő barna foltjára, aztán a párnára, a repedezett falakra, a piszkos padlóra.

— Charles, nem poloska ez?

A férjem lehajolt s jobban megnézett egy lassan mászó fekete bogarat.

— Nem. Ez sokkal nagyobb.

Vetközni kezdtem. Egy másik fekete pontot láttam meg a takarón.

—Hát ez? Poloska? — álltam fel hirtelen.

—Úgy látszik.

—Itt is van egy, a párnán.

Felemeltük a párnát, leráztuk róla a bogarat és a párna alá néztünk.

— Itt is egy . . .

Charles lesöpörte és agyontaposta.

Elmentem az ágytól.

—Nézd ... itt is van egy, az asztalon!

—Lehet, hogy a falakban is van. — Gyanakodva nézett a repedések felé.

—Tudod mit? Menjünk le a kikötőbe és aludjunk a gépen.

—

—Várj egy kicsit . . . hátha mégsem poloska? Rálépett egyre, amely a padlón mászott.

—Valakitől meg kellene kérdezni.

—

—Charles, én bizonyos vagyok benne, hogy az. Hiszen mondták is, hogy. . .

—Átviszek egyet az igazgatóhoz és megkérdem, hogy ez csíp-e?

Kisietett.

A szoba közepén álltam várakozva, minden kis neszre figyelve. Fekete bogarak futkostak körülöttem a padlón, halavány, névtelen rovarok bújtak elő óvatosan a falak aljából. Aztán vékony, fonallábú, pókszerű állatok, amelyek rémülten menekültek, ha kiérték az árnyékból a fényre. Nem mertem hozzányúlni sem az ágyhoz, sem a falakhoz, sem az asztalhoz. Egyetlen helyen kellett érintkezésben maradnom a szobával: a két lábamat nem emelhettem fel. Érintenem kellett a padlót. De úgy gondoltam, ha szüntelenül járkálok, nem tudnak felmászni a lábamra.

— Charles?

Nevetve jött be.

—Megmutattam neki. Azt mondja, csíp, de nem nagyon.

—Nem nagyon? ... Ugye, hogy poloska? Most mit csináljunk?

—Várj csak ... Lehet, hogy nem szeretik a citromsavat. Talán ...

—Nem, nem, ez borzalmas, — mondtam — én inkább egész éjszaka járkálok, vagy felülök az asztalra...

—Akkor is megtalálnak. Mit is csináljunk? Aludnunk kell. Látom, milyen fáradt vagy ... de a gépben nagyon meleg lesz ...

—Nem bánom, semmit sem bánok, de ebben az ágyban nem tudnék aludni, az bizonyos. Nem tudhatjuk, ki aludt benne azelőtt... és . . . nem tudod, nem vihet át a poloska valami betegséget egyik emberről a másikra? A matrac is tele van velük . . . nézd . . . legalább ötöt láttam kijönni az előbb ...

—Hol?

—Itt. . . kettő a párnán van ... három . . . négy a takarón ... öt az ágy lábánál... itt is . . . ez hat. . . hét... a padlón ...

—Nyolc . . . most jön ki egy a párnahuzatból. . . kilenc.

Lehúztuk az ágyról a takarót.

— Tíz ... ebben a ráncban is egy... tizenegy.

Hátrahajtottuk a lepedőt.

— Tizenkettő . . . tizenhárom . . . tizennégy a matracon . . . Hát igazad van, — mondta a férjem végre. — Egy kicsit mégis sok. Elmegyünk. Te maradj addig itt, amíg el viszem az első szállítmányt.

Kicipeltünk minden holmit a verandára, eloltottuk odabenn a lámpát és óvatosan betettük az ajtót. Kiráztam és leporoltam mindent, a csomagokat, a ruháinkat, még a fényképezőgépet is. Hátha belemásztak már oda is és átvinnők magunkkal ezeket a szörnyetegeket az Atlanti-óceánon?

A férjem felkapott két csomagot és elment. Egyedül maradtam a verandán. Vaksötét volt s a szél még mindig fújt a ház fölött; úgy zúgott, mint a rohanó víz. Kiléptem a fal oltalmából, hogy az arcomat érje. Hálásan fordultam feléje; fújja hátra a hajamat, zúgjon a fülemben, csapkodja a zubbonyom gallérját a nyakam-

hoz, simítsa végig a karomat. Hűvös volt, erős, tiszta, friss. A dombok mögül jött, a tengerről, szigetek, pusztaságok, sivatagok felől.. . Elfújta minden poshadt, avaszagot, minden tisztátalanságot.

A férjem visszajött. Most már mindent összeszedtünk és együtt mentünk le a parthoz. Már nem éreztem fáradtnak magam. Csakhogy elhagyhattuk azt a házat, azt a szobát, azt az ágyat! Szabadok voltunk ismét. Előttünk ringott a repülőgép a kikötő vizén, csillogóan, tisztán, széljárta szárnyaival. Hála Istennek, nem kell odafenn, abban a szobában aludnunk!

Félhold emelkedett fel egy távoli hegygerinc mögül. Halványan megvilágította a domb körvonalait, a hangár tetejének kemény, szögletes rajzát, az ég fekete hátterében. A négyszögletes emelőtalpzat fehéren és elmosódottan derengett a félhomályban. Csillogó, reszkető fényfodrok gyűrűztek a vizén.

Az emelődaru árnyékában sötétebb árnyékok lapultak: ott aludtak a néger fiúk. Amint feljűk közeledtünk, összegömbölyödött testük lassan kinyúlt. Felkeltek és bizonytalan léptekkel botladoztak lefelé a kavicsos, fövényes parton. Egyetlen szót sem szoltunk, nem volt szükség parancsra. Eljöttünk: nem tudták, miért, de azt tudták, hogy a géphez akarunk jutni. Kérdezősködés nélkül odavittek.

A kis csónak elindult a hullámok hátán. Most sem szólt senki, a néger legények félálomban eveztek. A szél átölelt, elnyelt mindnyájunkat, akárcsak a sötétség. Az éjszaka csöndjébe halk neszezés tört: titkos éjjeli utunk kísérőhangja, az evezőgúzsok halk koppanása és nyikorgása, a csónak mozgása, a lapátok loccsanása.

Hűvös volt a gépen; a szél erősen, frissen fújta. Visszarokogtunk mindent a csomagtartó fölkébe, a keményebb holmit alulra helyeztük, a puhábbat fölre. Aztán kibontottuk alvózsákjainkat és belebujtunk. Kinyújtózkodtunk. Felettünk volt a bordás fedél s a csomagföлке apró szellöztetönyílása, kis ablak az ég

felé. A gép gyöngéden, halkan ringott, apró hullámok csapódtak a pontonoknak. Úgy éreztem, mintha függő-
 ágyban feküdnék. Állandóan éreztük a szelet. Ezer-
 hangú zúgása körülöttünk volt. Áramlott és morajlott,
 mint a folyó amely örvénylik és elsimul. Néha csak a
 legközelebbi hangok értek a tudatomig, a felületek
 zümmögése, a gépünk körül keletkező halk neszek, a
 szél tapogató keze . . . halk füttyörészés. Néha pedig
 a távoli zúgást értettem meg; mintha messze, nagyon
 messze, az ég felől hallatszott volna.

Most, félálomban már nem folyónak éreztem,
 hanem egyetlen hullámnak, amely erőt gyűjt az apadó
 vizekből, — apró kövek és homokszemcsék fölött emel-
 kedik magasra és sötéten, fenyegetően. Én pedig, mint
 a kisgyerek, ijedten futok előle, de látom, hogy nem
 tudok elég gyorsan menekülni a csúszós homokon.
 A vízbe sem vethetem magam, hogy elússzak. Ott állok,
 nézem az egyre magasodó hullámhegyet, — minden
 pillanatban erősebb és nagyobb .. . most, most zuhan
 rám ... A hullám emelkedett és emelkedett és reszke-
 tett a magasságban és én vártam ... de nem esett
 össze ... nem zuhant le ... nem ...

Reggeli tervek

Másnap reggel bizonytalan és baljós érzéssel riadtam fel. Valami nyugtalanság volt körülöttem. Talán a fejfájós, rossz álmokat éreztem? Vagy valami fizikai kényelmetlenséget? Erőlködve megfordultam a helyemen és egy pillanatig csöndesen feküdtem. Megpróbáltam megérteni és megmagyarázni ezt a különös érzést. Lassan-lassan megvilágosodott az öntudatom és megszilárdult minden érzés. A szél még mindig fújt. Nem szünetelt egy pillanatra sem egész éjjel. Most pedig a reggeli nap vakító fénye és perzselő melege zuhogott le az égről. Ólmos fáradtság, bágyadtság vert le. Mintha egész éjjel virrasztottam volna, várva, hogy álljon el a szél, hulljon szét a felmagasodó óriási hullám . . .

De nemcsak a fáradtság vert le. Kinyitottam a szememet és feltekintettem a fejem fölé hajló, hordóalakú mennyezetre, az oldalt húzódó drótokra és csövekre. Most értettem meg, hogy a gépben aludtunk ma éjjel, most jutott eszembe a tegnapi szoba, az igazgatóék . . . Vájjon mit gondolnak, mit mondanak, ha észreveszik, hogy elmentünk?

Tudtam már, mi bánt. Kora reggel kellett volna kelniünk és visszalopóznunk. Talán észre sem vették volna, hogy nem aludtunk náluk. Most már késő. Csak azt tehetjük, hogy gyorsan felöltözünk, felmegyünk hozzájuk és megpróbálunk kimagyarázkodni.

Lázasan kapkodtuk magunkra ruháinkat; a könnyökünket beleütöttük a gép falába, a benzin vezetékbe, a tartókba, a fejünket a műszerek éles sarkába. Egyik-másik cső be volt kenve barna zsírral. Foltot hagyott rajtunk. Megpróbáltunk megmosakodni, egy kanna vízből, zsebkendővel. A takaróinkra sok homokot vert be a szél, kezünk kiszáradt, kezdett fájni és repedezni. A ruháink gyűrötten kerültek elő a fejünk alól, mert éjjel párnának tekertük őket össze. Mindegy, csak gyorsan, gyorsan, hogy a parton legyünk.

— Hiába. Már itt vannak.

Kitekintettem egy nyíláson, megláttam az igazgatót és a feleségét. A dokknál álltak, figyelték a gépet, vártak bennünket. Éppen úgy, mint tegnap, — gondoltam és néztem a magas, sovány férfit napvédő sisakjával s a vékony, gyerekasszony tarka nyári ruháját. Tegnap még idegenek voltak. Most pedig már bent voltunk az életükben. Tudtuk, hogyan élnek, hogyan beszélnek és gondolkoznak, mit szeretnek és mit gyűlölnék, mi a hibájuk és az erényük . . . Jók akartak lenni hozzánk és mi megbántottuk őket. Látni lehetett ezt már abból is, ahogy ott álltak: a férfi egyenesen, mint valami karó, hosszú kabátját gondosan összefogva. Alázatos tartózkodás, de méltóság is volt rajta, mint amikor a távoli rokon részt vesz egy előkelő temetésen. A fiatalasszony, a néma kis árnyék kissé hátrább állott. Minden néma érzése meglátszott konokul összeszorított kis szája körül.

Mit is mondjunk nekik? Jobb, ha egy szót sem szólunk. Úgy kell tenni, mintha nem történt volna semmi említésreméltó.

Látszólag zavartalan nyugalommal evezünk ki a partra és vidám angol hidegvérrel jóreggelt kívántunk. Az igazgató mereven lesétált a víz szélére és megfogta a csónakot, hogy könnyebben kiköthessünk. Nem néztem a feleségére. A férfi felegyenesedett és jelentősen köhögött.

— Nem tudtak . . . kmhnh . . . odafent aludni?
— kérdezte és nagyot nyelt.

— Nem, — mondta a férjem színlelt nyugalommal — úgy gondoltuk, mégis jobb, ha idelent alszunk, a gépben. Nagyon gyakran alszunk benne . . . igazán kényelmes . . .

Nem volt értelme, hogy folytassuk. Nem is figyeltek ránk. Udvariisan várták, hogy befejezze, amit mondani akar. Tudták, hogy az ő szegénységük és nyomorúságuk miatt mentegetőzünk, a takarítatlan szoba, a piszok miatt. Charles minden szaván érzett, hogy nem őszinte.

Megfordultunk és elindultunk felfelé, a bungalowba, reggelizni. Az igazgató és felesége már evett. Bágyadt banánhéj barnállott a használt tányérok. Az igazgató az üres helyekre mutatott. Szótlatlanul leültünk. Egy néger asszony behozta a kávéskannát.

— Kitűnő a kávé — mondtam óvatosan. A szavam úgy hatott, mint amikor pici kis kavics hull a csendes vízbe.

Az igazgató összeráncolt homlokkal rám tekintett. Odatolta a süteményt az asztal túlsó oldaláról.

— Bocsánatot kérek, — mondta komoran — hogy a kenyér száraz és kemény, de mire Praiából ideér . . . egy fiú hozza gyalog és útközben . . .

— Persze, persze — feleltük gyorsan.

Némán ettük meg a sült tojást.

Később néhány úr átjött Praiából, a megrendelt benzin ügyében. A hangárnál vártak ránk. Még az emléke is eltűnt a hűvös éjszakának, felégette a reggeli nap és a száraz szél. A cementkifutó újra vakító volt és csak a kocsi vetett rá fekete árnyékot. Két férfi ugrott ki az autóból. Sietve leporolták magukat. Kezet fogtunk. Hadarni kezdtek portugálul, majd sokkal lassabban angolul magyarázkodtak:

— Ezredes úr, nagyon örülünk, hogy üdvözölhetjük, a megrendelt benzin és olaj raktáron van, összesen

kilencvenöt kanná. Bármikor átvehető. Tessék a részletes jegyzék.

A kereskedelmi vállalat megbízottja odanyújtotta a számlát a férjének, ragyogó arccal, elismerést várva, hogy ilyen pontosan elintézte a megbízatást.

Charles udvariasan mosolygott és átvette a papírt. (Nem tudunk felszállni ilyen nagy teherrel, — gondoltam — ilyen nagy hullámok közül.) Úgy nézte át, mint az elkésett levelet, amelynek írójával időközben már találkozott az ember.

— Amint látni tetszik, — ismételte az ügynök ragyogó arccal — minden itt van . . . , minden kész . . . bármelyik pillanatban rendelkezhet vele . . .

Kissé kényelmetlenül mozdította oldalra a lábát, mert észrevette, hogy nem örülünk túlságosan.

— Igen, igen, — mondta a férj — köszönöm . . . őszintén köszönöm . . .

Minden készen volt. A benzint óvatos előrelátással megrendeltük már hónapokkal ezelőtt; hajóra rakták és ideszállították. A gép ragyogóan, frissen himbálózott előttünk a vizén. Minden készen áll és várja, hogy induljunk, — gondoltam, amint körülnéztem. A rádióállomás tornyai a domb tetején, az üres hangár, a cementgát vakító fehér csíkja a napon, most pedig a benzin is . . . Minden kész, minden a rendelkezésünkre áll. Csak a szél... a szél. . .

—Azonnal parancsolja a benzint? — kérdezte az ügynök készségesen.

—Nem, nem, — felelte a férj — nem éppen azonnal, vagy legalább is nem az egészet. . .

—Egy pillanatig a fehértarajos hullámokat nézte az öböl bejáratánál. Aztán hirtelen megfordult; a hangja keményebb lett:

—Itt sohasem áll meg a szél?

—De igen, — felelte az ügynök megnyugtatóan — megszűnik ... de nem most. . . nem ebben az évszakban.

— Hát mikor?

—Mikor? — töpregett. — Hát. . . hát bizony ilyen erős lesz egyfolytában hat hónapig . . .

—Hat hónapig. Közben nem csöndesedik el?

— Nem . . . most nem . . . hat hónapig nem . . . Hat hónapon keresztül ez az állandó zúgás, ez az — emelkedő és süllyedő levegőhullám . . . hat hónapon át ez a folytonos sóhajtozás! Vájjon meg lehet ezt szokni, — töprengtem — vagy pedig kínzottan várja az ember, hogy megszűnjön?

—De ezredes úr, kérem . . .

—Az ügynök zavarában egyik lábáról a másikra állt. A hőség szinte fokonsint kapaszkodott egyre magasabbra a cementről, szinte sűrűsödött, mint valami folyadék, amelyben nyakig állunk mindnyájan.

—Mennyit parancsol most a benzinből? Áthozhatjuk ma délután, vagy most akár rögtön, ha parancsolja...

—Egyelőre csak ötven gallont kérek, — mondta a férjem — aztán, talán, a többit is . . . majd értesítem...

—Bármikor örömmel. . . Bármikor örömmel. — Az ügynök meghajolt, kezét nyújtott. — Rendkívül büszkék vagyunk rá, hogy mi szállíthatjuk ... a DO-X is itt volt. . .

—A DO-X? Mikor? — a férjem hangja újra keményebb, élesebb lett.

—Ó, nem is olyan régen . . . már nem emlékszem pontosan . . .

—Hol szálltak le, nem tudja?

—Az ügynök bizonytalanul nézett körül.

—Ott, arrafelé — felelte helyette az igazgató és a dombok felé mutatott. — Azon a parton, ott hátul.

—Itt is maradtak egy ideig, — folytatta az ügynök — egy hónapig, vagy talán tovább is . . . már nem emlékszem pontosan.

—Néma társához fordult, aki mostanáig szótlánul állt előttünk.

—Azt hiszem, egy kis baj is volt, nem tudtak elindulni, nem tudom már. . . valami nem volt egészen rendben . . . talán a légköri viszonyok . . .

...A gombját csavargatta

—Úgy látszik, nem valami biztató a helyzetünk, ha a DO-X pilótái sem tudtak elindulni — mondtam később a férjemnek, amikor az autó elment.

—Hát nem éppen — bólintott. Lassan sétált lefelé a parton. — Azt hiszem, mégegyszer kimegyek az öböl elé, megnézem a hullámverést.

Felmentem a dombon a régi igazgató háza felé. Ott akartam megmosdani és átöltözni. Az igazgató felesége nem ajánlotta fel újra, hogy használjam a szobájukat. Vizet már felvittek vödörben a négerfiúk, telitöltötték a repedezett porcellán mosdótálat. Felvitték a ruháinkat is.

A kormányzóék meghívtak löncsre. (ó, hűvös verandák, brokátpamlag, nyáriruhás, ajakrúzsos asszonyok . . .) Nagyon, nagyon távol éreztem magam az életüktől, a világuktól, amint poros, gyűrött nadrágomban felfelé baktattam a domboldalon. Még ha át is öltözöm, nadrág helyett felveszem a nyári ruhámat, kicsomagolom az összenyomott kalapomat és selyem-harisnyámat, — még ha egész délelőttömet arra szánom is, hogy megmosakodjam a jónéhány vödör vízben, amit felcipelt a néger fiú és rendbeszedjem magam, — még így is, frissen mosakodva, öltözve, fésülködve, a civilizáció parancsai szerint átformálódva, ki tudja, otthon leszek-e mégegyszer is abban a másik világban,

amelyben ők élnek? Úgy éreztem, valami mély szakadék választ el tőlük és nem lehet áthidalni vízzel és szappannal, tiszta ruhával, városba vezető kocsikázással. Valami véglegesen elválaszt bennünket, — a magunk ízlése, kívánsága, akarata, — valami, amit csak homályosan éreztem, de mégis tudtam, hogy van . . . valami tűzpróba, a kitartásnak valami eredménye. Ha a fehér asztalnál ülünk majd mellettük, tiszta ruhában, kifényesített cipőben, csak látszatra hasonlítunk hozzájuk, a valóságban nem. A jelenlétünk nem lesz olyan valóság, mint a kavics, amely legurul a lábam alól itt a domboldalon, vagy a tüske, amely megakad a nadrágom szárában, vagy a szél, amely megcsapja a fületem, amint küszködve iparkodom fel a domb tetejére. A fejem forró a napsütéstől, mintha gyújtóüveget tartanának fölötte és a melegtől sűrű körülöttem a levegő, — szinte gázolnom kell benne . . . Ezekről a jelenségektől, a természet megnyilvánulásaitól semmi sem választ el. Az enyéme, az én világomhoz tartoznak és ezt a világot magam választottam. Része valaminek, egy tervnek, amit elképzelttem és megrajzoltam, — amit véghez akarok vinni.

Megálltam. Elfárasztott a kapaszkodó és a szél. Az út éles kanyarulatban fordult oldalt, a domb vállán, a bungalow felé. Most már nem szembe fúj a szél és mintha hirtelen vattát vettem volna ki a fülemből: hallottam a távoli zúgást, mintha nagy, nagy hullám hangja lett volna, egyre erősödő, egyre magasodó . . . Lent, a kikötő bejáratánál megláttam a férjemet, amint az evezőket húzta . . . előrehajolt . . . felegyenesedett. Éppen úgy, mint tegnap, — emlékeztem; a fáradtság lenyűgözött. Holnap is éppen így lesz minden; holnapután is és így tovább, mindig tovább. Én örökké felfelé kapaszkodom egy poros, kanyargós, meredek úton, ő pedig örökké az öböl bejáratánál küszködik az evezővel. . . sokáig . . . talán hat hónapig . . .

Megfordultam és lassan felmentem a bungalow verandájára.

— Charles? Te vagy?

Az ajtó becsapódott, amikor belépett a házba. A ferdén lógó redőnyök megrepegtek a belső szobában.

— Én.

Lassan bejött; megállt a szoba közepén. Láttam rajta, hogy már elhatározott valamit.

—Nos?

—Hát. . . nem hiszem, hogy teljes rakománnyal el tudunk indulni.

—Egy pillanatra elhallgatott. Feltekintettem. Úgy látszott, felderült és megnyugodott attól, hogy eldöntötte magában a kérdést.

—Rádión keresztül engedélyt kérek Dakarból, hogy leszállhassak és felszerelhessem a gépet.

—Visszamegyünk Dakarba?

—Úgy éreztem, mintha vissza akarnánk menni, le a domb aljára, ahonnan végre feljutottunk.

—Csak négyszáz mérföld az út. Könnyű megterheléssel fel tudunk szállni s ha már Dakarban vagyunk, minden rendben van. Praiát nem számítva, Dakar a legjobb hely, ahonnan elindulhatunk. Azonkívül, mint tudod, francia repülőállomás. Nem lesz gondunk arra, hogy benzint kapjunk, jók a légköri viszonyok is... ott nem kell vesztegelnünk.

—De Charles ... elindulhatunk Dakarból egyenesen Dél-Amerikába?

—Hogyne. Már másoknak is sikerült. Az afrikai kontinensen Dakar van legközelebb Dél-Amerikához.

—Kétszáz mérfölddel mégis messzebb van, mint Praia . . . hiszen pontosan kimértük a térképen. Éppen azért jöttünk ide ...

—Tudom, de mit csináljunk? Hiszen, ha kell, éjszaka is repülhetünk majd. Telehold lesz a napokban.

—Persze, igaz, a holdról megfeledeztem — mondtam tétovázva.

Charles elhárította minden ellenvetésemet. Szinte a pókhálókat is leszedte körülöttem a falról, azt a milliárdnyi finom szálát, amely már-már gúzsbakötött,

megfélemlített. Elfújta a port, ami itt az ember hajába tapadt, elnémította a szél örökös, baljós zúgását, megszüntette a nehéz forróságot, a hangár szerszámain a rozsdát, a lázról szóló suttogást, a tuberkulotikus köhögést . . . mindent. Mégsem vesz hát erőt rajtunk senki és semmi, nem tarthatnak itt, elmegyünk. Az ellenünk harcoló erőket összefogjuk és bezárjuk, mint Odysseus isteni pártfogója az ellenszeleket és csak a baráti erőt hagyjuk szabadon, hogy hazasegítsen . . .

— Azonnal elküldöm az üzenetet, lehet, hogy már estére kapunk is választ. Közben pedig megkérdezhethjük a kormányzót, talán mégis van itt a környéken jobb kikötő, mint ez.

Felvettem gyűrött ünneplő ruhámat és kisímítottam összenyomott vászonkalapomat. Elindultunk a városba. A hosszú úton két kézzel kellett fognom a kalapom karimáját. A por a szemünkbe csapódott.

Megálltunk a kormányzó palotájának árnyas oszlopai alatt. Egyenruhás tiszt fogadott; a háttérben nyáriruhás asszonyok álltak.

Bementünk. Magas, hűvös termeken vezettek át. Fürdőszobába vittek, hogy megmoshassam a kezemet. Halványlilaszínű törülközők sorakoztak frissen vasalva, egyformán hajtogatva. Nagy darab használatlan illatos szappan kínálkozott a kádnál. A kád hatalmas volt és ragyogóan fehér. Mohó vágyakozás fogott el, — úgy éreztem magam, mintha nagyon éhesen ültem volna le nagyúri lakomához és feszesen kellett volna viselkednem. Az illem szabályai szerint éppen csak kezet moshattam. Egy órát ülni ebben a kádban! Leszakítani a papírt erről a szappanról és szétbontani a friss törülközőket!

De már várt a villásreggeli. Lementünk a lépcsőn és helyet foglaltunk a hosszú, ragyogó asztal mellett. Velem szemben a kormányzó felesége és leánya csillogott fehér selyemben. Hosszú lakomát ettünk végig. A kormányzó választékos francia nyelven beszélt hozzánk, a szigetekről mondott el egyet-mást. Megtudtuk,

hogy alkalmasint Cada Mosto, a velencei születésű hajós fedezte fel a szigetcsoportot, aki Henriknek, a Hajósnak szolgálatában állt.

—Igen, igen, Henriknek, a Hajósnak . . . (Valaha tanultam róla az iskolában és most megőrültem halvány emlékeimnek. Szinte láttam magam előtt a képét a történelemkönyvben: érdekes sapka volt a fején és összegöngyölt térkép a kezében.)

—A felfedezés tulajdonképpen a véletlen műve volt — folytatta a kormányzó. — Cada Mosto Afrika partja mentén hajózott lefelé, de amint megkerülte a Blanco-fokot, az ellenszél kisodorta hajóit a nyílt tengerre . . .

—Az ellenszél?

—Igen. Hiszen talán ismeri már a mi szeleinket . . . Egyenesen a Cap Verde-szigetekhez kergette a vihar . . . legalább is Boavistát és Santiagót ő fedezte fel. Amint tudják, a szigetcsoportnak két része van: a Barlamento, vagyis szélmenti és a Sotavento, vagyis szélelleni szigetek.

—És mi a szélelleni szigetcsoporton vagyunk?

—Úgy van, a Sotavento-szigeteken. A Barlavento-szigeteken egész esztendőben érezhető a szél. Itt nálunk van némi változás . . . például az esős évszakban . . .

—(Friss, ropogós süteményt tettek a tányéromra.)

—Mikor kezdődik az esős évszak? — kérdeztem.

—Éppen most múlt el. Augusztustól októberig tart. Megkezdtek a száraz évszakot, amelyben állandó a széljárás novembertől májusig. Azután, persze — tette hozzá kis gondolkodás után — nem szabad megfeledkezni a harmattanról..

—Mi az a harmattan? — kérdeztem meghökkenve, mintha új rokont mutattak volna be olyan családban, amelyről azt hittem, mindenkit ismerek.

—A harmattan forró szél; decembertől februárig tart. Nagyon meleg és száraz. A sivatag felől jön és finom homok- és porszemcséket hoz magával. (Egymáshoz dörzsölte a hüvelyk- és mutatóujját, hogy érez-

tesse, milyen aprók ezek a szemcsék.) Néha az egész szigetcsoportot finom, sűrű, sárgás köd borítja hónapokon át. . .

—Nem sül ki a földből a termés? — kérdezte a férjem.

—Nem, mert a völgyek mélyén sohasem száradnak ki a folyók és mindig lehet öntözni. Fejlett mezőgazdaságunk van; — főként cukornádat, narancsot és kávétermelünk.

—Ilyen kitűnő kávé? — kérdeztem, felemelve a csészémet.

—Igen, ez is a mi kávénkból való. ízlik? — a kormányzó mosolygott. — Ha megengedi, adok egy kis csomagot belőle. (Udvarias örömmel bólintottunk.) Nagyon fontos, hogyan készítik el. Először is meg kell pörkölni, alacsony serpenyőben ... Várjanak csak, majd megmutatom. . .

Néhány szemet behozatott, hogy megnézzük, milyen színűre kell pörkölni, hogy jóízű legyen.

Hátradőltem a széken; kényelmesen elhelyezkedtem ebben a gondtalan, pihentető, valóságosvilágban, ahol nem volt sietség, aggodalom, nyugtalan-ság. Az ember órákon át elbeszélgethetne a Cap Verde-szigetek történelméről, vagy terményeiről. Itt elég idő van arra, hogy pontosan a kellő színre pörköljék meg a kávé.

Villásreggeli után a kormányzó behozta a szigetcsoport térképét és szétterítette egy nagy asztalon. Néztük a szigeteket, amint csinosan és tisztán lerajzolva ültek a sima, kék papírtengeren. Santiago, Santa Antao, Sao Vicente. Santa Luzia, Sao Nicolao, Sal, Boavista, Mayo, Fogó, Brava: ennyi szigeten már csak találunk olyan kikötőt is, ahonnan elindulhatunk! A kormányzó is mutatott egyet-kettőt. Nyílt kikötő volt valamennyi de csöndes, a szigetek szélvédett részén. Nagyon biztonságos, jó kikötőnek látszottak a térképen. De ilyenek látszott Portó Praia is . . . A szépen megrajzolt feketefehér térképeken nem voltak ott a tajtékos hul-

lámok, amelyek végeláthatatlan rendekben zúdulnak a partra . . . Nem volt ott a szél zúgása . . .

Nem térképen kell a mi feladatunkat megoldani, — állapítottam meg — hanem a vizén és a levegőben, olyan kikötőből kell elindulnunk, amelyben most áll a gépünk, a porban, szélben, tarajos hullámokban. Vonalzóval és ceruzával hiába dolgozunk. Kis evezőscsónakban kell kimenni a kikötők kapujához, előre-hajolni, kiegyenesedni, előre-hajolni, kiegyenesedni. . . megfigyelni a szelet és a hullámverést . . . aztán felkapaszkodni a poros, meredek utakon a dombtetőre . . . szél ellen . . .

Vissza kell mennünk ebből a világból. Vissza kell mennünk.

— De már csak itt maradnak? — biztatott a kormányzó jóindulatúan. — Kényelmes helyük lenne. (A lilaszínű friss törülközőkre gondoltam, az illatos szappanra, a finom ételekre.) És közben talán több helyről is szerezhetnénk értesüléseket, szakvéleményeket, térképeket is hozathatok még, talán valamelyik szigeten találhatunk olyan kikötőt, ahol. . .

Mosolyogtak, barátsággal, tartóztató kedvességgel. Átmelegített a jóságuk és a segítségre kész buzgalmuk. De tudtam, hogy minden hiába: a mi kérdéseinkre nem kaphatunk tőlük feleletet. Hiszen, ha valami mást szeretttünk volna tudni. . . például a rabszolgaságokra vonatkozó érdekes adatokat, az afrikai karavánok életét, az eucalyptus-olaj feldolgozását, a baobab-fák termésének felhasználását, a kávéültetvények adatait . . . Egy vers jutott az eszembe, Emily Dickinson írta:

— *Brazília . . . ? A gombját csavargatta.*

De nem is pillantott felém.

Ó asszonyom, hát semmi más nincs,

Amit önnek mutassak én?

Nem . . . semmi más nincs . . . köszönjük szépen.

— Köszönjük... köszönjük a kávé is... nem maradhatunk . . . vissza kell mennünk a géphez, a kikötőbe.

Vissza Dakarba?

A benzin már a kikötőben várt bennünket. Az ismerős cinkannák a fehér cementmólón sorakoztak, csillogó oldaluk meg-megvillant a délutáni napsugárban. Idegenül hatottak a homokon, elhagyatott helyen, az üres hangár mellett. Vadonatúj volt valamennyi kanna, bontatlan, friss. Élet költözött velük ebbe a holt világba.

Talán ismerőseink is ezt érezték, mert szinte ünneplés arccal gyülekeztek a víznél és nézték a benzinszállítmányt. Az igazgató egyenesen állt bő szürke kabátjában s fontoskodva ellenőrizte a lerakodást. Felesége, akit megijesztett a szokatlan sürgés-forgás, a hangár árnyékába húzódott. Úgy látszik hát, mégis történik valami itt is. . . Idegenek jönnek, benzint hozatnak, segíteni kell nekik, a férje rendelkezik. . .

A francia szerelő is ott volt, barna szvetterében, napvédő sisakjában. Inge ujját felgyúrte, nyilván segíteni akart a benzin betöltésénél. Most végre akadt valami tennivalója, valami, amihez ő jobban értett, mint bárki más. Majd megmutatja ő, hogy még ezen az Isten hátamögötti helyen is akad ember, aki érti a dolgát. . .

A két néger legény is ott volt; a csónakban ültek és várták, mi lesz.

Mindenki örült, hogy megjöttünk. Most végre kezdődik valami: munkához láthatnak.

—Monsieur, itt a benzin. Betöltsük?

—Köszönöm, de most nincs szükségem az egész rakományra. (Charles hozzám fordult.) Mondd meg, hogy egyelőre csak tíz kanna kell. Ennyivel eljutunk Dakarig.

A néger fiúk csónakba rakták a kannákat. A szerelő kalapácsot és vésőt hozott. Hátrább léptem, hogy néhány szót váltsak az asszonnyal.

— Tessék, — mondtam — egy kis csokoládé . . . un petit cadeau . . . gondoltuk, talán szereti...

Nem értett meg mindjárt, zavartan nézett az arcomba. Újra meg kellett magyaráznom.

— C'est pour vous, magának hoztam... — Kezébe adtam a dobozt. Félénken mosolygott. Megmutattam neki a kormányzó ajándékát, a kávé. — Talán ihatunk belőle ma este. Úgy tudom, meg kell pörkölni...

Ezt megértette, megnyugtató, hogy majd ő megpörköl belőle egy keveset. Nem mennék fel vele a házba, hogy pihenjek kicsit? Nagyon fáradt lehetek.

Nagyon fáradt voltam. Úgy fájt a fejem, hogy majd szétpattant. Nyilván a nap ártott meg. De hol pihenhettem volna le a házában? Az ő szobájukban nem, a másikban sem, a poloskák között.

— Köszönöm, de itt kell maradnom, hogy segítssek a benzintöltésnél. Később majd felmegyünk, ha teáznak. Jó lesz?

Bólintott és elment; magával vitte a kis csomag kávé és a csokoládédobozt. Sisakjába tette s a karjával árnyékolta a nap elől.

— Csak annyit veszünk fel, amennyi Dakarig elég — gondoltam, amint elnyújtóztam a csomagfülkében és a kabátomat a fejem alá gyömöszöltem párának.

Megnyugodtam. Nem kell tovább várnunk és várunk, a fejünket törnünk, hogy találunk-e jobb kikötőt.

(Hiszen bizonyosan nem is találunk. A térképeken sem találtunk.) Nem kell reménykedni, hogy talán gyöngébb szélben, a csöndesebb part mentén, valamelyik sziklafal védelmében . . . Nem, sokkal jobb így.

Igaz, hogy Praia is jó helynek látszott. Hiszen a franciák állomást építettek ide. De mikor ideértünk, láthattuk, hogy mégsem jó felszállóhely. A franciák sem tudták használni. Hiába reméltük, hogy megtakarítunk kétszáz mérföldet. Okosabb, ha visszamegyünk más, biztonságosabb helyre, nagyobb állomásra. Jobb lesz Dakarból startolni.

Most töltötték a benzint. Hallottam a cinkannák halk koppanását, amint összeütöttek a csónakban. Aztán a fémes, zengő hangot, amikor az egyik kannát megfordították. Kopp, kopp, kopp . . . most nyitják fel gyors, éles, apró kopácsolással. Kész. Az egyiket át lehet önteni. Most a másik . . . kopp, kopp, kopp . . . a cinkanna csengése összekeveredett az érthetetlen, zavaros, halk beszédzsongással.

Csönd lett, mély csönd, csak a szélzúgás hallatszott. Igazán a szél hangját hallom, vagy a benzin folyik a tartályokba? A benzin az ... később már éreztem is a szagát. Hideg és szúrós szag.

Ettől nem szűnik meg a fejfájásom, — gondoltam. — De most gyöngül a szag ... igen, így már jobb. Ismét tudok lélekzeni. Kopp . . . kopp, kopp . . . most nyitnak megint egy kannát. De hiszen csak annyi kell, hogy Dakarba repüljünk. Ha a benzint betöltik, készen is vagyunk ... már csak a rádió válaszra várunk. Talán az is megérkezik estére. Talán holnap reggel már indulhatunk is. Kopp . . . kopp . . .

Megint a szag. Talán, ha minden nyílást szorosra zárnék, az ajtót, a szellőztetőt. . . Akkor is beszivárogná a láthatatlan repedéseken. Azonkívül még melegebb lenne idebent. De hiszen már úgysis mindjárt készen lesznek . . .

— Kopp . . . kopp . . . kopp . . . Azt kívántam, bár nyitnák ki egymásután valamennyi kannát, hogy

ne kelljen várni, mikor kezdik megint. Feküdtem, figyeltem, aztán egyszerre megkezdődött újra, mintha a fejemet ütötték volna kalapáccsal: — Kopp, kopp, kopp . . . most félreütöttek . . . nem sikerült. . . most, végre . . .

Bevehettem volna egy aszpirint. Víz volt a tartóban, de a víztartónkat betettük valahová a többi holmi alá, talán éppen rajta feküdtem. Tegnap este minden kemény tárgyat alulra raktunk. Most mindent szét kellene szednem . . . erőlködnöm . . . közben pedig ez a kopogás a halántékomon . . . Igen ... a naptól lehet... mindenki napvédő sisakot hord . . . Kopp, kopp, kopp . . .

Különben . . . Nem mindegy? Igazán én vagyok az, akinek a feje fáj? . . . Már nem is tudtam bizonyosan, amint ott feküdtem mozdulatlanul, tompa kábulatban és néztem a bordázott, homorú tetőt magam fölött. Talán nem is bennem van a fejfájás, hanem valahol kint, ezekben a kalapácsütésekben, talán a gép szárnyaiban, a szemfájdítóan fényes, csillogó lakkfestékben, vagy a poros, fehér cementmólón. Vagy a felégett fűben, a szélzúgásban. Igen, igen ... ott kint valahol. Nem bennem. Valaki más érzi ezt a fájdalmat, talán a sziget, vagy valami titokzatos lény, amely itt lebeg a sziget fölött. Én csak egyetlen lüktetés vagyok benne. . . Kopp . . . kopp . . . kopp . . . Nem tarthat már sokáig. Csak annyi benzin kell, hogy Dakarba repülhessünk.

A rádióüzenet

A rádiókezelő öt óra harminckor kapcsolja ismét Dakart. Hátha üzenet érkezik nekünk? Nem mehetnénk fel az állomáshoz, hogy mindjárt meg is kapjuk?

Férjem bedugta a fejét a szellőztetem és elmondta az újságot. Felmegyünk a toronyhoz! Azonnal kimásztam a csomagfülkéből. Bezártuk a szellőztet őket, leereszkedtünk a kis csónakba és a partra evezünk.

Felmentünk a meredek, poros domboldalon. Vígabban iparkodtunk előre, mint eddig bármikor. Most aztán elintéztünk mindent, rendben lesz minden: Dakarba megyünk. A rádiótornyok, amelyek magasra emelkedtek előttünk a gerincen, szinte jelképei voltak a reménységünknek, ők nyithatták meg előttünk a távolba vezető utat, ők hívtak fel a meredek magasságba. Karcsún, magasan álltak s nem mozdultak a szélben, amely a hátunkat lökdöste, nem ártott nekik az égő napsütés, amely bennünket vakított még most, késő délután is. Messzire láthattak szédítő magasságukból a házak és kunyhók fölött, a kikötőn túl, talán még a szigeten is túl. Elérték azt a másik világot, az erő, a gyorsaság, a széles látóhatár olympusi világát, amely ezelőtt a miénk volt. Holnap reggel, igen, talán már holnap reggel újra kitárul előttünk ez a világ, fent a levegőben. Megyünk vissza, Dakarba . . .

Amint beléptünk a rádióállomás épületébe, bizton-

ságosabban éreztük magunkat, mint bármikor, mióta a szigetre érkeztünk. Nemcsak azért örültünk, mert a szabadulásunk órája közeledett. Az egész környezet szabadságot, biztonságot, friss erőt árasztott. Hatalmas motorok működtek fényes burkolatuk mélyén, jól olajozott kerekek, finom műszerek, — minden rendben volt, tisztán, tökéletesen. Élt és ragyogott az egész berendezés. A fényezett íróasztalon üresen várták a rekeszek az üzeneteket, a tiszta, fehér falon naptárak és állomások adatai sorakoztak.

Végre nem éreztük már sem a szelet, sem a nap-sütést. Csak egy nagyon magasan vágott kis ablakon át láttuk a kék eget. Körülbástyázott bennünket a sok drót, cső, műszer, kerék, kisebb-nagyobb gép: az erő és fegyelem jelképei. Úgy éreztük, sikerült máris eltávolodnunk a szigettől s a sziget világától és belépni a nagyvilágba. Mi az oka ennek? — töprengtem. Mi köt össze bennünket a nagyvilággal? Nemcsak a rádió csodája, amely parancsszóra megszólaltat valahol a világ másik végén egy készüléket. Nemcsak a hasonlóság, amely egymás rokonává teszi a világ valamennyi rádióállomását és eltünteti földrajzi különbségüket. (Csakugyan, ugyanilyen szobában lehettünk volna akár egy nagyvárosban, akár egy óceánjáró hajón, északon vagy délen.) Azt éreztük, hogy az élő világ egyik üterénél vagyunk és szinte organikusan tartozunk az egész emberiséghez.

Kíváncsian fordultam a másik fal felé. Az egérszürke vakolatról, mint valami nagy kerek szem, egy óra ábrázata nézett rám. Közönséges, üresképű óra, két karja pontosan öt óra huszonnyolc percet mutatott. Milyen meglepően ismerős. Most jutott eszembe, hogy most látok először órát a szigeten. Hát mégis fontos az idő itt is, — gondoltam megnyugodva, itt is a feketefehér számok, a komoly ketyegés, a fehéreképű kerek óralap parancsai szerint élnek . . . Legalább is itt, a rádióállomáson, van értéke az időnek.

Mi az Idő szolgálai vagyunk. Kronométereinket

minden reggel pontosan fel kell húznunk. De azoknak valahogy semmiféle kapcsolatuk sem volt a sziget idejével. Idegenszerű műszerek voltak, mi hoztuk őket magunkkal egy másik világból; mintha távoli tenger kagylói lettek volna, amelyek még halkán visszhangozzák a régi élet zenéjét. Amikor óvatosan kivettük tokjaikból és felhúztuk őket, megnéztük komoly, tárgyilagos ábrázatukat, aztán visszacsúsztattuk helyükre, szinte a jelentőségüket is elvesztették és csak arra emlékeztettek, mennyi esemény történik odakint, a nagyvilágban. Mint a honvágyban szenvedő számkivetettek, akik az ócska, eldobált hazai újságokban a régen elmúlt időjárásról szóló jelentéseket is buzgón elolvassák:

Július 8. Felhőátvonulás, helyenként eső, később derülés várható.

Így mondtuk mi egymásnak, amint az óráinkat néztük:

— Most nyolc óra van Greenwichben.

Greenwichben igen, de itt? . . . Nehéz lett volna megmondani, mennyi az idő ezen a szigeten. Az emberek a szerint éltek, ahogyan a szél, a nap, az éhség, az álom, az éjszaka parancsolta. Mióta itt vagyunk itt? Lehet ezt hetekkel, napokkal, órákkal mérni?

De most a percet is meg tudom jelölni, ha felnézek erre a kerek nagy szemre. (A percmutató, mint valami bogár, közben nesztelenül előre mászott.) Most öt óra huszonkilenc perc. Dakarban, a láthatatlan rádióállomáson is ugyanennyit mutat az óra. Más-más számmal jelzett, de hasonlóan pontosan megállapított időt mérnek most Natalban, túl az Atlanti-óceánon, vagy Las Palmasban, vagy a grönlandi Julianehaab tornyában, Párizsban, Londonban, New Yorkban. Nem ugyanazt az időt mindenütt, de olyan időt, amelynek kiszámított viszonyossága van a többivel és ezek a helyi idői másodpercről másodpercre alkalmazkodnak egymáshoz.

Talán ez a kötelék tart összefüggésben bennünket

a világgal? Ezt érzem olyan tisztán? Az óramutató, a naptár, az időtáblázat egysége? Ez a hatalmas hálózat tartja össze a föld minden világát? Ez a mi életmentő kötelünk, amely helyenkint meg van erősítve mesterséges módon? Amíg ebben meg tudunk kapaszkodni, minden jól van. De ha csak egy másodpercre elengedjük... mi lesz akkor? Micsoda örvények, micsoda áramlatok nyelik el a vigyázatlant? A mélységes Időtenger fenekére sodor a hullám, megfulladunk. Mindörökké egy idegen, megismerhetetlenül idegen világban kell tévelyegnünk, ahol vértelen korállnyúlványok között tengeri fű imbolyog nesztelenül. . .

Kísérteties gondolat volt. Az öntudat egyik mély szakadékába tekintetem bele. De tudtam, hogy még nincs baj, még fogjuk a kötelet! Előttünk az óra. A falról ránktekintő nagy, kerek szem ismét hunyorított egyet. Öt óra harminc perc . . . Most!

A szoba sarkában csöndesen üldögélő sápadt kis ember megmozdult. Fején a fülhallgató, ujjai a billentyűkön, szeme az órán ... ez az ő ablaka a világ felé.

Nem nézett ránk. Talán nem is emlékezett arra, hogy ott vagyunk. Már messze járt az eszmélete. Fények villantak fel előtte. A dinamó mély hangon surrogott, a rádiókulcs nyikorgott. . . füttyülés szállt fel, aztán csend lett. A rádiós ceruza után nyúlt. . . Megtalálta hát, itt van Dakar! Az ujjahegyén van; élő tanúság, hogy beletartozunk a világba. Ha valaki kételkednék: íme, a húsból és vérből való bizonyosság! Hang, gondolat, lélek repül át a távolságokon, víz fölött, szélviharmon át, érinthetetlenül, el nem téríthetően, mint fény a sötétség tömegén keresztül. Mi is átrepülhetünk a távolságon, víz fölött, szélviharmon át. Mi is elérhetjük Dakart a gépünkkel, majdnem ilyen gyorsan, majdnem ilyen könnyen. Néhány óra múlva ott lehetünk. Csak egy szó, egy érintés és talán már holnap . . .

Már jött is az üzenet; belefolyt a fülkagylóba messzi éterhullámokból, belefolyt a ceruzabetükbe. A rádiókezelő háta mögé osontunk és lestük, figyeltük

a munkáját. Először a szokásos bevezető jelzések kerültek a papírra:

— *Feladás helye: Dakar. Címzett: Lindbergh, CRKK, Portó Praia.*

Aztán lassan, szinte élettelenül, álomszerűen folyékony írással, angol szavak jelentek meg. A válla mögül néztem, kapkodtam szememmel a fontosabbakat:

— *Üzenetet átvettük . . . kérjük értesíteni . . . életveszély . . . sárgaláz . . . járvány ... kikötő lezárva . . . ha valamiben segíthetünk . . .*

A rádiós félkézzel letépte a lapot a tömbről és egy tálcára tette. Az arca közömbös maradt. Halvány volt, kifejezéstelen, nyugodt, okos. Már visszafordult a billentyűkhöz, igazgatott valamit, kissé oldalt húzta a fülhallgatóját, aztán ismét a munkájába mélyedt.

— Nem tud olvasni? — akartam a fülébe kiáltani. — Nem tudja megérteni, mit jelent nekünk ez az üzenet? Hogyan tud ilyen nyugodt maradni előttünk?

Charles felvette a táviratot és újra elolvasta. Nem szólt egy szót sem, csak felhúzta a szemöldökét, félig tréfásan, félig kérdőn. Kedvesen fanyar kifejezés jelent meg az arcán, mint mikor az ember hirtelen savanyú ízt érez.

Az igazgatóra néztem, — ő is eljött velünk. Rémület sápasztotta el. Olyan volt, mint mikor a gyertyaláng hirtelen magasra nyúlik a léghuzamban, reszketve, fényesen. Sárgaláz! — dadogta és közelebb hajolt a férjemhez. Szeme akkora lett, hogy szinte nem is látzott más az arcából.

—Ugye, nem mennek el?

—Hát, — mondta a férjem ferde mosolygással — azt hiszem, bajosan . . . majd meglátjuk. Még gondolkozunk rajta.

Megfordultunk, hogy kimenjünk. A gépek tovább forogtak, egy billentyű halkán, ütemesen kattogott a szoba sarkában. Lassan haladtunk el a gépek mellett s kiléptünk újra a szélbe . . .

Visszamentünk az igazgató bungalowjába. Leültem a nagy, nádfonatú hintaszékbe a hátsó sarokban. Az igazgató felesége behozta a teáskannát. Most fel kellene állnom, — gondoltam — fel kell ráznom magam ebből a bénultságból; fel kell emelkednem az összelapult, ócska párnáról. De elernyedve ültem tovább. A férjem és az igazgató az asztalnál voltak, nyugtalanság áradt belőlük. A fiatalasszony kíváncsian figyelte őket, egyikről a másikra tekintve.

—Sárgaláz ... — szólalt meg egyszerre az igazgató és felugrott. — Sárgaláz van Dakarban — vetette oda a feleségének.

—Ó — mondta a fiatalasszony s az arca meg-rándult. Különös fintor volt ez, egészen latin. Tökéletesen megváltoztatta szép, keskeny arcát. Szinte ijesz-tően hatott. Minden szónál jobban kifejezte a rémüle-tet, amely sokszor meggyötörhette az asszony lelkét, mielőtt ezt az arckifejezést megtalálta volna.

Asztalra tette a teáskannát. Körülültük.

— Igen, sárgaláz — folytatta az igazgató. — Most aztán nem mehetnek . . .

Két darab cukrot ejtett a csészejébe.

Charles szórakozottan bólintott maga elé.

— Mais non, — makacskodott az igazgató — nehogy eszükbe jusson! Igazán nem lehet most odamenni...

A férjem még mindig nem szólt, csak bólogatott.

—Nézze kérem, — mondta az igazgató sürgetően — a sárgaláz még veszedelmesebb a fehéreknek, mint a feketéknek.

—Igazán? — kérdeztem. Gyászos arca meg-hökkentett.

—Igen, a fehéreket csak úgy elfújja... — Szája két sarkát lebiggyesztette. — Vért hánynak, aztán . . . vége. Csettintett az ujjával. — C'est fini!

Némán bámultam rá. Nem gondoltam, hogy a magyarázatát is le kell fordítanom Charlesnak. Az igazgató pedig folytatta az előadást, hogy még inkább meggyőzőn. Közben néha a feleségéhez fordult, mintha tőle várta volna a bizonyítékokat. Az asszony sápadt, keskeny arcán még mindig ott volt a torz fintor árnyéka. A szája két sarkában rejtőzött, a szemöldöke rebbenésében. Nézte a férjét, de egyetlen szót sem szólt.

— Neki is volt, — mondta az igazgató s a feleségére mutatott — ő meggyógyult, de három testvér-húga és egy testvérbátyja néhány nap alatt belehalt.

A fiatalasszony lehajtott fejjel, alig észrevehetően bólintott.

Az asszony tehát fehér, — gondoltam, amint sápadt arcát néztem.

— A feleségem olasz — mondta gyorsan az igazgató, mintha kitalálta volna gondolatomat. — De itt született a szigeten.

Az asszony még mindig a teáját kavargatta. Nem nézett fel.

— Én is, — mondta az igazgató és jelentősen köhögött — én is részben európai vagyok, bár feketéknek számítok. Nekünk, feketéknek, nem olyan veszedelmes a sárgaláz ... de a fehérek . . .

Újra köhögött és szájához emelte a teáscsészét.

A férjem felállt és kiment. Most végre nekem is fel kell állnom, — gondoltam. De ott maradtam a hintaszékben, az asztal mellett.

Nemsokára mégis felálltam és kimentem. Az igaz-

gató feleségével leültünk a veranda lépcsőjére. Nem beszélgettünk, a messzeségbe néztünk, a dombháton túl, a tengerre, amelynek nem volt határa. Gyorsan sötétedett. A szárazföld már zavaros és alakatlan árnyéktömegnek látszott. Csak a hullámok magasra emelkedő gerince hordozta még azt a napszállat utáni zöldes derengést, amely földöntúli és hideg, akár az északi fény. A szél kissé csöndesebbnek tűnt, mint máskor. Mintha kissé meg akart volna vigasztalni bennünket azért, mert a szigeten kellett maradnunk. Most is sóhajtozott. Szüntelenül és egyhangúan, de most nem volt olyan a hangja, mintha el akarta volna nyelni az egész világot.

Egyszerre bezárult körülöttünk a sötétség és csak a hullámok tajtékos szája fénylett a mélyben. Úgy éreztem, hajón vagyunk és megyünk előre, előre az üres tengeren. Magunkra hagyatva ketten, ez az asszony és én . . . a fedélzeten állunk és a sors visz, visz előre, nem tudjuk, hová, nem tudjuk, merre. Hiszen ha nem utaznánk valami titokzatos hajón, nem érhetne állandóan ez az egyirányú, erős szél, nem lehetne ilyen nyugtalan körülöttünk a levegő.

A hullámtajtékot is elnyelte a sötétség. Minden eltűnt, kettőnk görnyedt alakján kívül. Nem éreztem, hogy szilárd talajon vagyok. Mintha csakugyan hajó ringott volna velem. Hogyan mehettem ilyen egyedül, ilyen messzire a való világtól? Megfordultam, hogy az asszonyra nézzek és megnyugodjam. Vájjon mit érezhet, amint üres szemmel néz az üres homályba?

Halk sóhajjal felhúzta két térdét a ruhája alá és sovány karjával magához ölelte.

Vacsora után halálosfáradtan mentem vissza férjemmel a géphez. Szó sem esett arról, hol aludjunk. Egyszerűen tudomásul vették, hogy a géphez megyünk. Némán haladtunk lefelé a domboldalon. Nem voltunk kettesben azóta, amióta a rádiogrammot megkaptuk.

De nem kérdeztem Charlestől egy szóval sem, mit gondol. Azt, hogy most mit tehetünk. Az ember már gyermekkorában megtanulja, hogy vannak dobozok (japáni skatulyák, karácsonyra kaptuk őket), amelyeket nem érdemes kinyitni. Semmi sincs bennük. így aztán egy szót sem ejtettünk a rádiogrammról, sem arról, hogy mi lesz holnap, hanem sietve lefeküdtünk aludni.

Az éjszaka éppen olyan volt, mint az előző. Nagyon meleg, zárt levegőben feküdtünk a csomagfülkében, ha pedig kinyitottuk a szellőztetőt, fáztunk. Rosszul aludtunk. Nekem lidérces álmaim voltak, mint gyermekkoromban, ha nagyon melegen takartak be éjszakára.

Reggel felé jött a legrosszabb álom. Menekülök, mert valaki üldöz. Futok és nem nézhetek hátra, nem merek hátranézni. Beszaladok az üres házba, de már dörömbölnek az ajtón. Fel a lépcsőn, gyorsan, mint valami macska, — de már hallatszanak a léptek a hátam mögött. Fel a padlásra . . . most végre elrejtőztem ... de odalent már kiabálnak utánam. Gyorsan ... itt a padlásablak . . . nem felejtettem el, hogy repülni is tudok! Beütöm a fejemmel az üveget. Nagyon fáj, de nem baj . . . csapkodok a karommal erősen, gyorsan . . . Csak a földről tudja elindulni, akkor aztán sikerül. . . Csak az eljő néhány mozdulat nehéz. Már rajta a kezük a padlásajtó kilincsén . . . , csak legalább átjutnék a padlásablakon . . . fel, fel a levegőbe.. . felhúzom a lábamat is, nehogy utánam nyúljanak és visszahúzzanak a lábam ujjánál fogva! ...

Az üres doboz

Ismét elkezdődött az új nap; ugyanaz a nap, amit már annyiszor átéltünk. Ha előre néztünk, éppen olyan volt, mintha a tegnapi néztünk volna vissza. Csakhogy ma már nem volt mire várjunk, nem érkezhettek üzenet Dakarból. Másra kellett elhatározni magunkat, más megoldást kellett keresnünk.

—Azt hiszem, — mondta a férjem, amint kismászott a nyíláson — rádiózni fogok Bathurstbe, onnan kérek engedélyt a leszállásra.

—Hol van Bathurst?

—Angol Gambiában, Afrika partján, közvetlenül Dakar alatt.

—Messzebb van, mint Dakar?

—Nem, még közelebb is van néhány mérfölddel.

—De éppen olyan biztonságos?

—Azt hiszem, igen. Nem repülőállomás, de elég nagy telep, jó kikötő. Ha kell, éjszaka is átrepülhetünk az óceánon, hiszen telihold van. Várjunk csak . . . Igen, éppen ezen a héten lenne a legjobb elindulni. (Leugrott a pontonra.) Azonnal elküldöm a rádióüzenetet, ma estére talán már kapunk is választ.

—Talán megkapjuk, — mondtam nem sok reménnyel. Ha Dakarban sárgaláz van, miért ne lenne Bathurst ben is, hiszen közel van hozzá?

De legalább volt mire várunk. A végtelen Idő-

ben akadt egy pont, amelyre irányíthattuk a gondolatainkat. Talán kapunk estére választ. De közben az egész nap úgy nyúlt elénk, mint valami hosszú, hosszú gyalogút. Ismertük már minden határkövét; csak arra törekedtünk, hogy olyan gyorsan menjünk el valamennyi mellett, amennyire csak lehet. Üres doboz volt ez a nap; szerettük volna valamivel megtölteni, akármilyen aprósággal.

A repülőgépen mindig akadt elvégzésre váró munka. Minden részét szeretettel gondoztuk. Reggeli után dolgozni kezdtünk és kitartóan folytattuk egész dél előtt. Csak azért hagytuk abba, hogy felmenjünk a hosszú domboldali úton a bungalowba löncsre.

Először is ki kellett szivattyúzni a pontonokból a vizet. Valami kis víz mindig beszivárgott, amíg lehorgonyozva állt a gép és ha nem törődtünk vele, hamarosan megnövelte a terhünket. Férjem elővette a kézi szivattyút, én pedig lecsavartam a ponton dugóját és olyan helyre tettem, ahonnan nem eshetett a vízbe. Charles mélyen bedugta a csövet, külön-külön mindegyik rekeszbe. A ponton végén térdeltem és fogtam a csövet, hogy ne mozduljon, amíg csak az utolsó csepp víz is ki nem jött. Azután visszacsavartam a dugót a helyére.

Ezután be kellett zsírozni a sósvízben ázó drótokat és egyéb alkatrészeket. Charles jó adag sárgás, nehéz zsírt csapott mindenüvé, ahol észrevette a finom fehér port: az alumínium korróziójának jelét. Olajjal végigtörölte a propeller pengéit, amelyekre a leszállás közben víz freccsent. A fényesre csiszolt fémen apró fehér gyűrűk látszottak: a beszáradt sósvíz nyomai. Mindent beolajoztunk, a vasrészeket is, hogy a rozsdá ne fészkelhesse be magát.

A gép külső burkolatait is megtörölggettük. De ez nem volt elég. A gyilkos erejű napsütés már kezdett nyomot hagyni rajta. A szárnyak úgy átmelegedtek, hogy alig lehetett megérinteni őket. Néhány nappal azelőtt még fényes lángszínűek voltak, most tompa

narancsszínűvé bágyadtak. Apró repedések is látszóttak már a festéken, mintha ráncos lett volna a gép, — az első, finom szarkalábak az öregedő asszony arcán . . .

Szüntelenül harcolni kell a trópusi nap ellen, — gondoltam, amint a férjemet néztem. Festékeskanna volt a kezében és gondosan, óvatosan kijavított minden hiányt az ecsettel vagy az ujjával. A hőség, a sós nedvesség, az éghajlat különbségei, minden, minden nyomot hagy a gépen és lassan-lassan tönkreteszi. . .

Nemcsak a gépet teszi tönkre, — gondoltam a banánra emlékeztető erős festékszagban — bennünket is megtámad. Rajtuk is vannak már apró, finom hibák. Por ragad a hajunkba, töredezik a körmünk, száraz és repedezett az ajkunk; egész testünket száraznak érezzük. Nyomasztó félelem nehezedett rám, hogyha soká maradunk itt, minket is elborít a por és homok, mi is megkopunk, berozsdásodunk ...

Még messze járt az este. A takarítómunkát majdnem elvégeztük. A férjem az evezőscsónakon állt, nagy kanna narancsszínű festékkal és az utolsó ecset vonásokat mázolta a gépre. Beültem a helyemre. Nem akartam elernyedni, tétlenül várakozni. Átcsomagoltam a fülkében mindent. Amikor elkészültem, leültem naplót írni, lemásoltam a rádiójegyzeteimet is. Még mindig korán volt. Nem volt elég a munkánk, amit elvégeztünk a vakító napon, a porban, a szél állandó sóhajtozása közben. Még mindig nem töltöttük ki a napot. A doboz még csak félig telt meg.

Nem tehattünk mást, szembe kellett nézni azzal, amitől reggel óta menekültünk. Lefeküdtünk és várakozni kezdtünk.

A várakozás, — gondoltam fáradtan, amint a fejem alá tettem a kabátomat párnának — a várakozás mindig ugyanaz. Mindegy, hol és mire várunk; a repülőtéren, vagy egy orvos lakásán, telefonfülkében vagy sétatéren, vagy akár egy gép csomagfülkéjében, hanyatt-

fekve, szótlanul bámulva a bordás fedelet. A várakozás mindig egyforma. Letört és élettelen része az időnek; szinte fel van függesztve a levegőben. Várni, hogy megérkezzen a repülőgép, hogy kinyíljon az ajtó, hogy megszólaljon a esengő, hogy üssön az óra, hogy megérkezzék az üzenet Bathurstból. Az ember nem fordíthatja másra a figyelmét és nem is pihenhet. A várakozás mindennél fárasztóbb. A gondolatok egy pillanatra sem nyugszanak. Most egy üres olajkanna behorpadt oldalát nézi az ember, aztán egy ócska képeslap hirdetését, idegen telefonszámokat, amelyek oda vannak firkálva a falra: „Main 1372—1372 ...“ A fáradtság miatt kapaszkodik az ember ezekbe az apróságokba, a felszín szalmaszálaiba. Rájuk nehezedik egész élete súlyával, — hátha fenntartja? De nem tartja fenn. Semmi sem tarthatja fent, csak az, amire vár: a gép berregése, az ajtó nyílása, a csengő hangja, az óra ütése ... a bathursti rádióüzenet.

Úgy várakoztunk ismét, ahogyan a vasláncot vártuk a gépműhelyben, ahogyan a férjemet vártam vissza, mikor csónakon elment megnézni a hullámvérést, — ahogyan a szél változását vártuk és az üzenetet Dakarból. A szigeten minden időnk a várakozásban telt el. Ezen töprengtem most a bordás teknőfal alatt és úgy éreztem magamban ezeket az időszakaszokat, ezeket a várakozásokat, mint valami terhet, valami lelki feszültséget. A várakozás, ez a függési érzés volt a legfontosabb itt minden mögött, minden fölött, amit tettünk és éreztünk. Ez volt a hullám, amelyet álomban láttam, amely emelkedett, emelkedett és sohasem zuhant le. Ez volt az állandó, emelkedő lélekzés, amely sohasem tört meg, — éppen úgy, mint a szél zúgása.

A várakozás: függés, bizonytalan lebegés, — az ember el van választva életétől, fenn lebeg valahol a hosszú, hosszú sóhajtásban, a végzetetlen lélekzetben, szinte légneműen, akár a szél. Kívülről látja az életét s lassankint úgy érzi, hogy már önmagához sincs semmi köze.

Mindent megpróbál, hogy múljon az idő. Mindenképpen meg akarja tölteni az üres dobozt. Tagadja, hogy vár. Gondolni sem akar rá.

Néha, várakozás közben, megpróbáltam bekapcsolódni a környezetbe, amely körülfogott. A poros, apró vadszedret néztem, amint örök némasággal bujt meg az útszélen, — verebeket figyeltem ugrándozásuk közben, csillogó harmatcseppeket a fűszálakon, amint csillogásukban nagyobbak látszanak, mint amekkorák. De néha nem volt a közelemben sem veréb, sem harmat, — semmi egyéb, csak egy-két idegen telefonszám a falra firkálva, vagy néhány kerékküllő, benzincső, drót . . .

Lassan megértettem, hogy a várakozást csak úgy lehet hozzákapcsolni az élethez, ha elfogadjuk annak, ami, — ha önmagáért való értéket látunk benne és hiszünk a hasznosságában. Várni, mint ahogyan a földműves vár vetés után az aratásra, mert tudja, hogy most már nincs dolga vele, tudja, hogy a többi nem tőle függ. Hinni abban, hogy lassan, de biztosan történik valami: ez az egészséges várakozás. Várni, mint ahogyan az asszony várja születendő gyermekét, boldogan, mert tudja, hogy minden pillanat értékes és jelentős és éppen ezért el kell fogadni.

Most azonban nehéz volt hinnem a várakozás hasznában. Milyen összefüggésben lehet a várakozás velem, aki itt fekszem a hátamon, felnézek a bordás fedélre, a görbe csövekre, drótokra? Ha előreláthatnék a jövőbe, mint a földműves, akkor talán látnám, hogy van értéke és célja ennek a várakozásnak, mert a látzólagos mozdulatlanságban nőtt és fejlődött valami és miközben itt semmi nem történik, ezalatt már rohan valami felénk és el fog érni. Talán történik valami Bathurstben, a táviróhivatalokban, az íróasztaloknál, az utcákon, az egészségügyi központokban, — apró dolgok történnek, de hiszen minden összefügg az életünkkel.

„Örömmel küldjük az engedélyt...“

Felmentünk a dombra, vacsorázni. Megálltunk a kanyarultnál és a bungalow felé fordultunk. Egy ember szaladt lefelé a rádióállomás irányából. Az igazgató volt. Sárga papírdarabot lobogtatott a kezében. A rádióüzenet... — gondoltuk egyszerre mind a ketten és megálltunk. Vártuk, hogy odaérjen s néztük, néztük a kis sárga papírt, mintha már messziről is elárulhatta volna a titkát.

— Monsieur ... önöknek ... Bathurstból. ..

Az igazgató elfulladtan köhögött. Charles átvette a papírlapot. Fel sem nézett. Együtt olvastuk el, mozdulatlanul, a merevarcú rádiókezelő szabályosan írott ceruzabetűit:

— *Örömmel küldjük az engedélyt... kérjük az érkezés pontos idejét.. .*

Hát ilyen egyszerű az egész kérdés? .. . „Kérjük az érkezés pontos idejét...“ Miért is aggódtunk annyira? Mi volt az a szorongás, amely még egy órával ezelőtt is alig engedett lélekzeni bennünket? Eltűnt, semmibe veszett, akár a tegnapi éjszaka sötétsége. Mintha rossz álomból ébredtünk volna, derűs nyugalom áradt el bennünk s a teher lehullt a mellünkről.

Úgy éreztük, mintha egyszerre vidám zene támadt fel volna körülöttünk, hosszas süketség után. Mintha az előbb csukott ablak mögül néztünk volna egy mene-

tet, — a trombiták nesztelenül fénylettek, a dobverő hangtalanul rezgett, a lábak sora értelmetlen ütemben emelkedett. Most pedig egyszerre kinyílt az ablak és a zene hullámai hirtelen elöntötték a szobát, étellel és értelemmel melegítették fel a mozdulatokat. A zene már régóta szólt odakint, csak mi nem hallottuk. Most, hogy kinyílt az ablak, belejutottunk elzárt világába, „örömmel küldjük az engedélyt.“ Lám, — gondoltam gyerekes boldogsággal — úgy írnak, mintha őszintén kívánnák, hogy odamenjünk. Olyan érzésem támadt, mint egy félénk fiatal leánynak, aki először van társaságban és a sok idegen között ijedten és egyedül álldogál, aztán valaki, — talán egy kedves, előkelő hölgy — odalép hozzá, megcsókolja és azt mondja: „Nagyon örülök, kedvesen, hogy te is eljöttél. ..“ — örülnek nekem, gondolja a kislány felszabadultan és boldogan. — Örülnek nekem ...

— Örömmel küldjük az engedélyt — olvasta a férjem mégegyszer félhangon, megkönnyebbült mosolygással. — Hát ez rendben volna.

összehajtogatta az üzenetet és zsebrevágta. Egy kérdésen már túlvagyunk. Nem kell tovább töprengnünk és aggódnunk rajta. Zsebre tette és elfelejtette. Most már az elindulásra kellett gondolni. Hogyan próbáljuk meg? Mikor a legcsendesebb a szél? Hajnaltájban? Reggel? És hol? A hullámverés nagyon erős a kikötőn túl még a sziklák védelme alatt is, nagy teherrel bajos lenne felszállni. Éjszaka talán elcsendesedik a víz? És talán hajnaltájban a szél.

—Fel tudunk szállni? — kérdeztem.

—Persze, hogyne — mondta. Zengő és biztató volt a hangja. De tudtam, hogy még mindig az erős hullámverésre gondol, amely a kikötő bejáratát ostromolja. — Azt hiszem, kis teherrel minden baj nélkül felszállhatunk.

Felmentünk a bungalow verandájára. Az igazgató némán jött mögöttünk. Én még mindig izgatott és boldog voltam.

— Örülnek nekünk, gondold csak meg, örülnek nekünk!

A férjem úgy ült le az asztal mellé, mintha nem is tudta volna, hol van és mit csinál. Messzire nézett, nem látta a ferde, rojtos abroszt, az árva üvegtartót, benne a fogpiszkálót, — a palackokat a pohárszéken és a hintaszéket. Eltűnt előle a szoba. Már messze, messze járt, a tenger hullámain túl, a kikötő bejáratán túl, Bathurstben. Nem lesz nehéz benzint szerezni, — mondta. De azzal a kétszáz mérfölddel hosszabb lesz az utunk. Meg lehetne tenni egy nap alatt? Vagy éjszaka repülünk? Nagy teherrel éjszaka indulni. . . A hold. . . persze, el kell kapnunk a holdat, amikor a legvilágosabb. A holdra is számíthatunk.

Az igazgató és a felesége csöndesen beszélgettek a küszöbön. Én a férjemet figyeltem, igyekeztem kitárlálni a gondolatait. Végre odajött hozzánk az igazgató, leült az asztalhoz.

— Elmennek? — kérdezte szelíden.

Csőndesen kérdezte, mégis összereztem, olyan némán ültünk mostanáig.

— Tessék? — riadt fel Charles. — Persze, elmegyünk. Már talán holnap, ha sikerül felemelkedni a vízről.

Azon az estén most néztem először vendéglátóink arcába. Megdöbbenve figyeltem, hogy közömbösek maradtak. Nehezen láttam be, hogy nem volt okuk megváltozni. Nem érezték a lidércnyomást, nem hallották a hosszú csöndet követő vidám zenét. Nekik minden ugyanaz maradt, ami eddig volt. Mozdulatlanul ültek a helyükön és néztek bennünket. Mélabús csöndbe merültek. Csak messzire kitolt vonatokon éreztem ilyen csöndet, várakozás közben, vidéki állomások, mellékvágányain. A közelben vonatok jönnek-mennek pöfögnek, szuszognak. Robognak a kerekek, zúg a szél, tűnő alakok és arcok kavarnak az ablakok mögött, fény és sötétség váltakozik sebesen, — az ember szinte már azt hiszi, hogy mi megyünk. De nem. A másik

vonat, a szomszédos vágányon, dübörögve, nagy szélzúgással eltűnik. Mi pedig ugyanazt a képet látjuk még mindig, amit azelőtt: néma út kanyarodik előttünk, sínpárok nyúlnak a távolba, víztartók állnak mozdulatlanul, telefonpóznák . . . mögöttük árok és kerítés . . .

Ilyen élettelen tájat láttam most ezen a két arcon. Némán, türelmesen hallgatták, hogy mások mit beszélnek.

A férjem hangosan gondolkozott tovább:

— Azt hiszem, a tenger reggel felé elcsöndesedik egy kicsit.

Rápillantott a két néma, mozdulatlan arcra.

—Nem enyhül a szél éjszaka? Mintha hallottam volna, hogy igen.

Hogyne, Monsieur, egy kicsit... — (Ügy éreztem, mintha egy rozoga kocsi mozdult volna meg nagynehezen.) Az igazgató előrehajolt és buzgó arcot öltött. — A szél enyhül egy kicsit éjjel, a tenger is csöndesebb. Legjobb lenne kora reggel. . .

—Újra csönd lett. Megvacsoráztunk. A tányérokat félretolták. Az igazgató az asztal fölé hajolt és mentegőzve köhögött.

—Monsieur, elvinne egy levelet valamelyik légi-forgalmi vállalatnak? Talán, ha egyszer mégis repülő-állomást helyeznének az egyik szigetre, szükségük lenne rádióosztiztre . . .

—Állást keres? — kérdezte a férjem.

—Megpróbálom — mondta az igazgató és hátra-simította hosszú, fekete haját. — Szeretnék máshová kerülni. A vállalat — felhúzta a szemöldökét — kétféle fizetési osztályt állított fel. Külön a franciáknak és külön a színeseknek. Nagyon keveset adnak ...

Ismét köhögött.

— Tisztviselői állást nem tudok kapni sem a városban, sem pedig hajón, mert nem végeztem elég iskolát. Az embernek sok bizonyítványt kell felmutatni, hogy munkát kapjon . . .

Felállt és az orvosságáért ment a pohárszékhez.

—Ahhoz pedig már öreg vagyok, hogy . . .

—Hány éves? — kérdezte a férjem.

—Huszonhét — mondta és egy pohár vízben megkeverte az orvosságot.

—Hány éves a felesége? — szóltam közbe. Elképzelni sem tudtam az életkorát. Néha úgy tűnt, mintha már időtlen idő óta élt volna, máskor pedig egészen gyermeknek látszott.

—A feleségem? ó . . . tizenhat éves. — Hanyagul bólintott az asszony felé és folytatta: — Az is gond, hogy házas ember vagyok. Nem tudok megélni a fizetésemből. Ha egy amerikai vállalatnál kaphatnék állást . . .

Nagy kortyokban megitta az orvosságos vizet.

—Szívesen átveszem a levelét, — mondta a férjem — de nem hiszem, hogy egy amerikai vállalat állomást rendezne be itt.

—Én sem nagyon bízom benne, Monsieur, de az embernek olyan kevés a lehetősége, mindent meg kell próbálni. . . Meg aztán nagyon ritkán látok idegen embert. Ha lenne olyan jó . . .

A pohárszék fiókjából néhány ív vonalozott papírt vett elő, meg egy üveg lila tintát és nekiült az írásnak.

Charles kiment, hogy megkeresse a szerelőt és előkészítse a holnapi indulást. Néhány pillanat múlva az igazgató hátratolta a székét, négyfelé hajtotta a teleírt papirost, boríték nélkül bedugta a belső zsebébe, a férjem után sietett.

Egyedül maradtam a fiatalasszonnyal.

Összeszedte a csupasz asztalon maradt papírt, gondosan csomóba rakta és a pohárszék tetejére tette. Nyomatékkal ráállította a tintásüveget.

—Korán indulnak? — kérdezte halkán, lágyan.

—Bizonyára. Mindig korán indulunk és holnap különösen fontos ez, mert a férjem fel akarja használni az alkalmat, amikor a tenger csendesebb. De nem akarunk maguknak kényelmetlenséget okozni, nehogy

felkeljen miattunk! —tettem hozzá sietve, mert eszembe jutott, hogy talán ezért érdeklődik.

— Dehogyan nem, hogyan kelnék fel — tiltakozott gyorsan és rám mosolygott. — Reggelit akarok küldeni, mielőtt elindulnak . . .

Észrevette, hogy a tollszár még az asztalon hever; odatette a tintatartó mellé, halkán sóhajtott:

— Olyan unalmas itt. . . egészen egyedül.

Tornyok a dombtetőn

— Viszontlátásra . . . Isten velük! — kiabáltam, de már csak a levegőbe, az üres levegőbe. Még a férjem sem hallhatta a hangomat, aki előttem ült, mert a gép motorja vadul bömbölt. Nem juthatott el a kiáltás azokhoz az apró alakokhoz, akik a dombon álltak mélyen alattunk.

Újra a levegőben voltunk. Keringve megkerültük a kis kikötőt, mintha egyik szárnyunk körül akartunk volna forogni és gögösen berregtünk a sziget felett. A bukdácsoló csónak, amely hajnalban kivontatta a gépet a nyílt vízre, a négyszögletes, dobozalakú hangár, a görbe, póklábszerű emelődaru, az alacsony bungalow, a két tűhegyes rádiótorony, amely szinte meg akarta karcolni az eget a domb tetején, — minden alattunk keringett, rohamosan süllyedve.

Sikerült.

Küzdelmes felszállás volt. Verejtékes munkával vontattak ki bennünket a kikötő hullámmzó, tajtékozó bejáratához. A néger legények minden erejükkel húzták az evezőt. Nagyon hosszú kifutót szemeltünk ki a nyílt vizén, a mart mentén. A repülőgép előre-hátra bukott a dühös hullámverésben. Fel tudunk-e szállni ilyen vad tengerről? Szembe fordultunk a széllel, bemelegítettük a motort, nekiindultunk a kifutónak, a hullámhegyeknek. Csapkodott a tajték, nekizúdult a víz a pontonoknak, ijesztően csapódott át a szár-

nyakon. Mi lesz a következő pillanatban? Úgy éreztem, azonnal eltörik, szétszakad a gépben valami. Már indulunk . . . nem . . . ismét egy hatalmas loccsanás . . . most megyünk . . . nem, mégsem . . . loccsanás . . . még egy roham . . . loccsanás . . . valami nyomban eltörik. A gép orra ismét nekifordult bátran a szélnek . . . megyünk! Lélekzetfojtva vártam, hogy újra ránkzúduljon a hullám . . . de nem. Elindultunk . . . végre csakugyan elindultunk! Felkapaszkodtunk, keringtünk, egyre magasabbra értünk diadalittas ordítással a levegő láthatatlan, meredek pályáján és ott hagytuk a földi világot, amelynek egy pillanattal előbb még foglyai voltunk.

Ez volt a börtönünk? — kérdeztem csodálkozva, amikor lenéztem rá. Nagyon kicsinek tűnt. Nem látzott a hatalma, amellyel fogva tarthatta lakóit. A rádiótornyok alatt egy icipici fehér négyszög lapult meg. Ott keseredtünk el annyira, amikor a rádióüzenet jött Dakarból? Az a keskeny kis bungalow . . . ott ültem én a fonott hintaszékben, mélabús unalommal, fáradtan, nap-nap után? Porszínű kis zsinór görbül felfelé az alacsony domboldalon ... Ez az a meredek út, amelyen olyan sokszor vándoroltam felfelé fáradtan. A csöppnyi kis fekete alakok, a bukdácsoló csónakban és a mozgó kis bogarak a domboldalon: ezek azok az emberek, akikkel együtt voltunk, akikkel beszéltünk? A francia szerelő, átizzadt szürke szvetterében, napvédő sisakjában ... a széles vigyorgású néger fiúk ... Az igazgató, aki egyenesen állt sovány vállaival, szorosra gombolt vékony kabátjában és nem akart elfogadni pénzt semmiért. . .

— Én vagyok itt az igazgató, önök a vendégeim voltak, nem engedhetem, hogy a vendégszeretetemet megfizessék . . .

Végül mégis elfogadott annyit, amennyibe a két rádióüzenet került, de akkor is makacsul hangoztatta, hogy túlságosan sokat számítottunk és hogy el fogja küldeni, ami visszajár.

Az a színes foltocska, az a libegő sárga virág volna a fiatalasszony, aki mindenüvé utánunk jött olcsó kis fényképezőgépével és minduntalan megkérdezte:

— De igazán nem haragszik? Szabad? . . . Csak néhány perce múlt el mindez és most, bár még mindig kiabáltam és ők még mindig integettek apró karjaikkal a dombról, annyira elváltunk már egymástól, hogy messzebb nem is lehetünk egymástól soha. A távolság idővé alakult át ebben a pillanatban. Már olyan messze voltunk tőlük, mint egy héttel később, vagy egy évvel később, vagy az életünk végén. Elsüllyedtek a múltunkban és ha lenéztünk rájuk, mintha a halál magasságából néztünk volna le az életre. Most már bármi történhetne velük, nem befolyásolná az életemet, — eszméltem rá hirtelen, amikor gép jobbra, azután balra billentette szárnyát, végső üdvözléssel. — Nem akarom elfelejteni őket... de mégis így lesz. Homályos, álomszerű emlékké válnak, régi lidércnyomássá válik mindaz, ami szomorú és nehéz volt ezekben a napokban. A gépünk, a tekintünk, minden gondolatunk most már Bathurst felé fordul. Egyetlen vékony kis szál fűz össze velük még egy ideig. Hirtelen eszembe jutott a rádió, — a két vékony torony a dombtetőn, alattuk a kis kunyhó, egyetlen keskeny ablakával az ég felé, — a sápadtarcú kezelő, aki az órán tartja a szemét. Kifeszítettem antennánkat és megpróbáltam összeköttetést teremteni.

— Darr dit darr, dit dit dit... darr dit, darr dit. .. KHCAL (ez a gépünk rádiójele) hívja CRKK-t (Porto Praiát)...

— *Bathurstba érkezés körülbelül 13:40 GMT,* —
 üzentem vissza az utolsó szavakat Portó Praia állomásának. Gambia partvonala már észrevehetően emelkedett; sötét hegygerinc látszott a napfényes, színtelen tengeren. Délre járt az idő. Dakar, a járványsújtotta város, csak elmosódott szürke vonal volt a láthatáron, balra. A szigeteket messze magunk mögött hagytuk, Bathurst tűnt fel előttünk.

Hosszú, egyenes vonalnak látszott messziről. Nem láttunk rajta emelkedést, hegycsúcsot, dombot, csak a szélein, ahol elhalványodtak a körvonalak és belevestek az óceánba. Nem lehetett megítélni, hol végződik a föld s hol tűnik el teljesen a szemem elől. Azt lehetett érezni, hogy mérhetetlen messzeségbe terjed tovább.

Amikor már közeledett hozzánk és élesebb vonalakkal jelentkezett, sziklával, hegyormokkal, akkor sem hasonlított Santiago sziklás, hullám-marta partvidékéhez. Ragyogóan élénkzöldnek láttam az egész földet a kopasz, barna, vulkánikus kőzet után. Mély, élénkzöld szín volt; mintha a ködből vagy a forró levegőből csapódott volna ki a növényzet fölött. Halvány pettyek tarkázták, helyenkint pedig sötétebb és világosabb csíkok rajzolódtak rá. A pettyes részről tudtam, hogy város: a világos pettyek házak, a söté-

tek parkok . . . Bathurst. Hamarosan felismerhettem a pálmák lágyvonalú, szabálytalan sorát és közöttük a házak merev körvonalait. Az árbocok és a kikötőgátak is kibontakoztak már a tenger síkjából.

Meglepődtem, hogy Bathurst milyen nagy város. Angol kolónia, persze. Bizonyára emberséges körülmények közé jutunk. Ott a folyó torkolata, — most már látszott a bejárat két sarka is. Széles volt, mint egy nagy öböl. Könnyű lesz innen felszállni, — bizakodtam. Vitorlák fehér foltjai, csónakok, kétárbocos bárkák nyüzsögtek benne. Néhány nagyobb schooner állt a rakodópartnál, amely a város egyik oldalát határolta. Megkönnyebbülten gondoltam: sok hajó, élénk forgalom „nem olyan elhagyatott a kikötő, mint a másik, Santiagóban ...

A víz nyugodt volt, száz és száz apró ránc futott végig a felszínén. Nem lesz gond a leszállás. A város fehér háztömbjei fölött keringtünk; árbocok, zászlók, hajók, dokkok vonultak el alattunk. A partot sűrűn benőtte a mélyzöld mangrovefa. Könnyedén, simán leszálltunk, végighasítva a barna, fodros vizet. Gyönyörű, sima leszállás, — gondoltam, amint beírtam naplónkba:

— *Leszállás Bathurstben 13: 58 GMT.*

Minden más volt, mint Santiago goromba hullámverésében.

A motor halkán kurrogott; Charles egy megjelölt bója felé fordította a gép orrát. Félretettem a naplót, elzártam a rádiót, felemelkedtem a helyemen. Fojtogatott a hőség, szinte gőzölgött a levegő. Sokkal melegebb volt, mint Portó Praiában. Nedves, fülledt meleg .. . és a levegő állt. Parányi szellő sem indult meg, még egy lélekzetnyi sem. A sárosbarna hullámokat nyilván csak a dagály hajtotta a part felé. Nem szél mozgatta meg a vizet. Ez sem baj, — gondoltam — könnyű lesz lehorgonyozni.

Fürge motorcsónak közeledett. Fehér egyenruhás katonatisztek álltak benne és integettek a sisakjukkal.

Jelentették, hogy a kormányzó már vár bennünket. Kocsiját elküldte értünk a kikötőbe.

Gyorsan, hozzáértően segítettek kikötni a bójánál, beszállni a csónakba. Már indultunk is a part felé.

—Ezredes úr, — mondta az egyik tiszt és fejcsóválva nézett reánk — trópusi sisakot kellene viselniük.

—Tudom, — mondta a férjem — de már megszoktuk a napsütést. — Rápillantott a tisztek vakítóan fehér sisakjára. — Meg aztán a repülősapka is védi a fejünket.

—De hátul, a nyakszirtnél nem védi, pedig az a legkényesebb hely, Mr. Lindbergh.

—Nem időzünk sokáig a tűző napon — felelte a férjem.

—Mindegy . . . Másképen gondolkoznék, ha látná, milyen gyorsan tud bajt okozni itt a napsütés! Leüti az embert!

—Talán szalmakalapot veszünk... — ellenkezett a férjem, mert nem szerette a nehéz, merev parafasisakot.

—Nem sokat ér! — jelentette ki a tiszt határozottan. — Nézze csak, a mi sisakunk széle parafából van és egy külön toldalékja fogja fel a sugarakat.

Levette a sisakját, körmével dobolt rajta, aztán visszacsapta a fejére. — Majd szerzünk mindkettőjüknek.

— Itt vagyunk hát — gondoltam, belesüllyedve az ismerős környezetbe. — Az angolok, máris gondot viselnek ránk. Nagyon szeretnek gondot viselni másokra!

Csukott kocsi állt egy selyemgyapotfa árnyékában. Előttünk vakító útszakasz, záporozott rá a napsütés. Ezen kellett átmennünk, hogy a kocsihoz érjünk. Siettünk. Az üléseket fehér szövet borította. Kényelmesen hátradőlünk.

— Ó excellenciája kocsija . . . most egyenesen a kormányzóságra megyünk. A kormányzó úr nincs itt-hon, de a helyettes kormányzó és felesége arra kéri

Lindbergh ezredes urat és kedves feleségét, hogy szálljanak meg náluk.

A tiszt becsukta a kocsiját.

—Bizonyos, hogy nem okozunk kényelmetlenséget? — tiltakoztunk. — Nem szeretnénk, ha . . .

—Dehogy, dehogy ... ez a kormányzó úr határozott kívánsága . . . már várja a kedves vendégeket. . .

—De éppen ilyen alkalmatlan időben ... — aggodalmaskodtam. — Löncs után . . . Ilyenkor pihenni szokás. Talán van valami szálloda . . .

—Nem, ne is gondoljanak erre, már minden el van készítve.

Mit tegyek? Reméltem, hogy csakugyan minden el van készítve. Hiába is vitatkoztam volna. Az angolok makacs gondviselők. Talán ezért vezetik olyan jól a gyarmataikat. Simán kövezett úton suhant velünk az autó, kétoldalt frissen meszelt házak álltak sorfalat fényes cintetővel, zöld zsalukkal. Cementtuskók, alacsony falak határoltak minden kanyarodót. Telefondrót szaladt hátra a fejük fölött. Egyenlő távolságra ültetett fák árnyékolták be a gyalogjárót. Szeke-
rek, autók, biciklik özönlöttek minden irányba. A gyalogjárókon a fekete mezítlábak szakadatlan folyama haladt; néger asszonyok mentek széles tarka szoknyában, csupasz gyermekekkel a hátukon, kosárral a fejükön. Férfiaik európai szabású inget viseltek, de ingük kint lógott, mint a római tunika. Trópusi sisakot, fezt vagy kosárszerű nagy szalmakalapot hordtak. A távoli vidék néger asszonyain egyetlen ruhadarab volt a csípőjük körül, a fejükön tarka kendő. Valamennyien úgy siettek, mintha sürgős dolguk lett volna. Itt fontos az idő, — gondoltam — benne vagyunk ismét a sodrában. Az élet rendeződött és szabályozódott. Az utcasarkon rendőrök álltak fehér egyenruhában, napvédő sisakkal a fejükön. Körülkerített sportpálya, emelvény, angol zászló mellett haladtunk el. Béke, rend, biztonság látszott mindenben. Szóváttem ezt a benyomásomat.

— Valóságos üdülés angol területre érkezni —
tette hozzá a férjem is jókedvűen.

A mellettünk ülő fehér egyenruhás tisztnek a szeme sem rebtent. Nem is válaszolt. Talán nem hallotta? Vagy talán szerénységből hallgat? Lopva odapillantottam a napsisakja alá és megértettem a hallgatását. Nem volt szerény, hanem már unta az elismerő megjegyzéseket. Nagyon is természetesnek találta őket.

Befordultunk a kormányzósági palota nagy, nyitott udvarára. Elmentünk a bennszülött őrség mellett, — kakiszínű uniformisban, vörös mellénnyel és vörös fezen álltak vigyázzban a katonák. Poros pálmák és sűrű futónövények mellett haladtunk el. A helyettes kormányzó az ajtóban állt, mellette tisztelgő katonacsoport. Felesége most jött le elénk a széles lépcsőn. Szép, fiatal, nyugodtmodorú asszony volt. Levendulaszínű fátyolruhát viselt. A ruhája, a mozdulatai, a hangja: mind egy más világ hírnöke volt. Az angol nyár világa . . . Szinte azt képzeltem, hogy egy vidéki angol házban vagyunk, hátul rózsáskert... a pázsitra állított asztalnál isszuk meg a teát és nem lesz nagyobb problémánk, mint az, hogy néhány barátságos darázs a jam-tartóba repül.

A kormányzóné kezét nyújtott.

— Menjünk be villásreggelizni — mondta lágy, angol hangján. — Remélem, jó volt az útjuk? Nem tudtuk bizonyosan, mikor érkeznek meg . . .

Mentegetőzve mosolygott.

—Attól félek, a hal már kissé megpuhult. Zavaromban alig jutottam szóhoz.

—Nagyon köszönöm . . . igazán . . . azt hiszem. . .

Nem tudtam egyebet mondani. Nem tudtam kifejezni túláradó hálámat (örülnek nekünk! Lám, úgy látszik, csakugyan örülnek ...), mint ahogyan nem tudtam volna kifejezni azt sem, milyen kísérteties gyorsasággal kerültünk vissza abba a világba, ahol az a legnagyobb gond, hogy a hal „már kissé megpuhult“.

Lefüggönyözött verandákon, magasmennyezetű csarnokokon, kanyargós lépcsőn át gyönyörű fehér hálószobába vezettek. Hószínű moszkítóháló omlott le puhán a ragyogó ágyneműre. Az éjjeliszekrényen korsóban friss árpavíz, a fürdőszobában meleg csap és levendulaillatú szappan. (Mennyei boldogság! Meleg fürdő!)

Lementünk villásreggelizni. Fehérfrakkos néger inasok suhantak nesztelenül a függönyös ajtókon keresztül. Az asztalon csillogó ezüst és üveg. Az étel kitűnő.

Löncs után megfürödtünk, aztán lepihentünk. Délután autón kirándultunk a repülőtérre. Éppen akkor érkezett egy raj angol gép Szudánból. Néhány repülő-tiszt hivatalos volt ebédre a kormányzóságra. Kicseréltük észrevételeinket, megbeszéltük a repülőút élményeit. Lekicsinylően beszéltek az Afrika fölötti út nehézségeiről, mi pedig könnyed hangon emlékeztünk meg Santiago hullámveréséről. Valami nagy testvériséget éreztünk: a repülő emberek testvériségét, ők most jöttek Egyiptomból, mi Braziliába készültünk. Minden olyan szép és kedves volt... a repülés könnyű és vidám sportnak látszott.

Este, mielőtt lefeküdtünk volna, a pálmák alatt, az úton túl, a móló felé sétáltunk, amely messzire benyúlik a kikötőbe. Tiszta volt az ég. A hold még nem telt meg egészen, de széles fénysávot vetett az öböl vizének szelíd fodraira. Szélcsend volt. Végre nem kellett hallgatnunk az állandó baljós zúgást. A móló végén álltunk; lágyan hullámzott a fény a vízbe vezető kőlépcső alsó fokán. Nagy hal vetette fel magát előttünk, selymes háta megcsillant.

— Esténként szeretnek itt úszkálni — mondta a kormányzó. — Vonzza őket a fény. Sokszor nézzük, amint idegyűlnek.

Ezüsthátú hal villant fel újra, — apró hullámok loccsantak meg zengő, halk muzsikával a lépcsőn.

Varázslatosan szép volt a pillanat. Eszembej utott a tündérmese a halászból és a vízitündérről:

*Tenger lánya, habléány,
Kérlek, hallgass én reám . . .*

(Hogyan is volt tovább? . . .)

Kegyed leérek tőled én . . .

Kegyed kérek tőled. . . igen, így volt. És a babléány felemelkedett a tengerből és megígérte a balásznak, hogy teljesíti a kívánságát. Én azt kívánnám . . . •

Nem, nem — szakítottam félbe magam. — Nem akarok ma este semmit kívánni. A jövőre sem gondolok. Elindultunk Portó Praiából, szerencsésen itt vagyunk Bathurstben. Holnap elég idő lesz arra, hogy a holnaputánon gondolkozzunk.

Megfordultunk és lassan visszamentünk a mólón. Lépéseink tisztán csengtek a mozdulatlan levegőben.

Összerakó-játék

Másnap reggel szemközt néztünk a nagy kérdéssel, hogyan hajtsuk véghez feladatunkat? Miközben az óceán átrepüléséről beszéltünk, ismét más világban éreztük magunkat, a sziklák, örvények, viharok között. Merre haladjunk, hogy valamennyit elkerüljünk? Hogyan juthatunk célhoz legbiztosabban? Milyen útirányokat vehetünk számításba és milyen akadályok leskelődnek ránk egyikén és másikon?

Néha szinte úgy éreztem, hogy nehéz összerakó-játékkal bajlódunk. Néhány kis részlet már a helyére került, néhány még nem volt megnyugtatóan elrakva s jobb helyet kellett neki keresnünk. Számolnunk kellett gépünk jól ismert és változhatatlan tulajdonságaival, például a szárnyak méretével, a motor erejével, a pontonok alakjával és nagyságával. A számvetés másik oldalán szerepeltek a különféle ismert s viszonylagos tények, Bathurst és Natal kikötője, a Dél-Amerikáig terjedő távolság. Számításba kellett vennünk a világosság és sötétség körülményeit, a nap és éjszaka hosszúságát, a holdfény erejét, felkelési és leszállási idejét. Végül pedig, — ami a rejtvény legnehezebb része volt — az időjárást.

Mindezt össze kellett egyeztetni egyetlen cél, az óceán átrepülése szempontjából. A sok lehetőség között az egyik szükségképen aránylag a legkedvezőbb volt

s ezt kellett megtalálnunk. (Ne erőlködjetek, úgy sem ér semmit az egész, vakon ki kell találni a megoldást, — mondja a mindenható természet, amint odateszi elénk az egyes részletdarabkákat.) Néha éppen az tűnt a legnagyobb nehézségnek, hogy valamennyi szempontot egyszerre át kellett tekintenünk, mindent egyszerre a kezünkben tartanunk. Hiszen, — gondoltuk — ha egyszerre látnánk a lehetőséget, könnyebb lenne kiválasztani a legjobbat!

Ez azonban nem sikerülhetett. Az ember bátran nekikezdett s azt mondta: — Ha hajnalban indulunk. . . Egy másik hang közbeszólt: — Az ám, de a hold napról-napra később kel fel! (Próbáljunk mást...)

— Ha este szállunk fel. . . És a visszhang felelt:

—Igen, de ha kényszerleszállásra kerül a sor az Atlanti-óceán közepén . . .? így folyt a találgatás, felvettük és újra letettük a különféle megoldásokat. Felszállás, leszállás, napkelte, napnyugta, teher, súly, idő, gyorsaság, világosság, sötétség, holdkelte, holdszállta. Vájjon megtaláljuk köztük az egyensúlyt? Helyükre tudjuk illeszteni a körülményeket, pontos egyensúlyban, teljes összhangban, hogy sehol se legyen hiány, törés, repedés?

Néha úgy tűnt, mintha egy óriási macska kuszálta volna össze a gombolyagot, amelynek szárait a kezünkben forgattuk. Az egyik szálat állandóan szorosra húztuk, a másikkal csak játszottunk s meg-megeresztettük. Kerestük a folytatást, a hozzáillő többi szálat, mintha valami csipkemintát terveztünk volna. De ha csak egyetlen szál is kicsúszott az ujjaink közül, ha csak egyetlen hurkot is kifelejtettünk, a nagy gonddal megkezdett minta szétbomlott, összecsomózódott, kuszált gombolyag lett belőle s kezdhettük előlről a munkát.

Hamarosan kiderült, hogy Bathurstból sokkal nehezebb átrepülni az óceánt, mint Portó Praiából. Az a kétszáz mérföldes út, amivel többet kellett megtennünk, sokat jelentett. Azt jelentette, hogy a meg-

szokott sebességgel nem repülhetjük át nappal az óceánt.

(— És ha erőltetjük a motort? . . .)

(— Igen, akkor talán, de . . . — és itt következtek az ellenvetések.)

Igaz, repülhetünk óránként tizenöt vagy húsz csomóval gyorsabban, de ez nagyobb megterhelést jelent a motornak és akkor sokkal több üzemanyagot kell magunkkal vinnünk. Így tehát annyi benzinre lett volna szükségünk, hogy ezzel a megterheléssel talán nem is tudtunk volna felszállni a vízről.

(— Értsd meg, a felszállás . . . máris túlsok a megterhelés . . .)

A legjobb esetben, — számítottuk ki — néhány perccel napszállat előtt érkezhetünk Natalba, de akkor úgyszólván az utolsó csöppig fel is használjuk a benzin-készletünket.

(— És ha ellenszél lesz? . . .)

(— Vagy vihar, vagy köd? . . .)

Ha rossz idő jönne, ha kerülőt kellene tennünk, csak besötétedés után érhetnénk el a délamerikai partot, sőt könnyen lehetséges, hogy elfogy a benzinünk még az óceán fölött...

(— Kényszerleszállás az óceánon . . .)

Látszott, hogy nagyon is sok bizonytalanság veszélyezteti a nappali utat. Nem volt elég tartalékunk sem időből, sem világosságból, sem üzemanyagból, sem általános biztonságból. Nagyon is szűken mértünk ki mindent.

(— Nem szeretem az ilyen túlzott kockázatok. . .)

A legkedvezőbb sebesség abból a szempontból, hogy lehetőleg takarékoskodjunk a benzinnel, óránként száz csomó. így azonban tizenhat óráig tartott volna az utunk Natalig.

(— Pedig alig tizenkét órán át van világosság . . .)

(— Akkor hát éjszaka kell indulnunk.)

Vonakodva, de feladtuk a tervet, hogy hajnalban

indulunk és estig odaérünk. Beláttuk, hogy az út egy részét éjszaka kell megtennünk.

(— Éjszaka indulunk tehát. . . de a felszállás . . .?)

Háromféle lehetőség állt előttünk. Indulhatunk éjszaka s akkor nappal érkezünk. Indulhatunk hajnalban és éjszaka jutunk Dél-Amerikába. Vagy indulhatunk este, éjszaka átrepüljük az óceánt és korán reggel szállunk le. Mindegyik tervnek volt előnye és hátránya, amelyet gondosan mérlegelnünk kellett.

Sem Bathurstben, sem Natalban nem kedveztek a körülmények az éjszakai felszállásnak, illetve leszállásnak, de arra gondoltunk, hogy telihold lesz s a fényében mégis csak láthatunk annyit, amennyit okvetlenül kell.

(— Csakhogy a hold napról-napra halványabb.. .)

Tudtuk, hogy másnap telihold lesz, de azután már estéről-estére veszíti a fényét. Mielőbb indulnunk kell, különben egyáltalán nem számíthatunk rá. Három vagy négy nap múlva már semmi hasznát sem láthatjuk.

(— Ha mégis hajnalban mennénk . . .)

Hiszen indulhatunk hajnalban is, de akkor hogyan tudjuk majd meghatározni a leszállás helyét a dél-amerikai partokon, a teljesen ismeretlen kikötőben?

(— A holdat felhő is takarhatja, amikor odaérünk ...)

Igaz, hogy az égbolt többnyire derült ebben az évszakban Brazília felett, azonkívül állandó összeköttetésben lehetünk az amerikai rádióállomásokkal, de azért mégis merészségnek látszott felhőtlen égre számítani tizenhat órai út közben.

(— Ha viharba jutunk ...)

Ha a feleutat még nem tettük meg, amikor az idő megváltozik, visszafordulhatunk. De azután? ... Esetleg elérhetjük Fernando de Noronha-szigetét, ezt a kicsiny pontot a braziliai partoktól kétszáz mérföldnyire északkeleti irányban. Ha nem, akkor a nyílt tengeren kell leszállnunk napszállat előtt, vagy megváltoztatjuk az útirányt s a Szent Pál-sziklák felé

törekszünk, hatszáz mérföldnyire Nataltól északkeletre. Itt aránylag védett vizén tudnánk leszállani.

(— Még valamire kell gondolnunk. A hold minden éjszaka később kel fel. . .)

Ma délután öt órakor kél a hold. Néhány óra alatt emelkedik olyan magasra, hogy fényében látni lehet a körvonalakat. Holnap este már majdnem egy órával később bukkan fel a láthatáron s minden nap egy órát veszünk. Még ha nyomban indulnánk is, okvetlenül lenne olyan idő napszállta és holdkelte között, amikor teljes sötétség vesz körül, — éppen az utunk végső szakaszán.

(— Menjünk hát mégis éjszaka? . . .)

Elindulhatnánk mindjárt éjfél után, holdvilágnál, Bathurst kikötőjéből. Ebben az esetben jó néhány órával alkonyat előtt érkezénk Dél-Amerikába, tájékozódhatnánk és világos nappal szállhatnánk le. Ez nagy előny. Ezenfelül: Bathurst kikötőjét most már ismerjük és indulás előtt még tanulmányozhatjuk is.

(— De ilyen teherrel indulni. . . éjszaka. . .?)

Nem volt sok választásunk. Vagy éjszaka indulunk, vagy éjszaka érkezünk. Mind a kettő nehéz. Mégis az ígérezett a legegyszerűbbnek, ha egész éjjel repülünk. Napvilágban indulhatunk a túlterhelt géppel, amellyel veszélyes felszállni. Azt is ki lehetne számítani, hogy az indulás után még legyen egy kis időnk a teljes besötétedésig; visszafordulhassunk, ha úgy látjuk, hogy valami nem megy jól. Az éjszakai út közben a csillagok tájékoztatnak. (Arcturus—Aldebaran—Alpheratz . . . hányszor mondogattam magamban a nevüket sorra!)

A csillagok sokkal pontosabban tájékoztatnak, mint a Nap. Szeksztánsunk segítségével, tiszta időben, mindig meghatározhatjuk a helyzetünket és az útirányt. Nappal, mikor csak a Nap az alapja minden számításunknak, egyetlen vonal irányít bennünket. Egy hatalmas görbe vonal, melynek alapján a helyzetünket ki kell számítanunk.

Éjszaka a rádióknak is nagyobb hasznát vehetjük. Az olyan hullám, amely nappal 450 mérföldig használható, éjszaka eljut 2200 mérföldre is. A nappal 600 mérföldnyire jutó hullám éjszaka 3500 mérföldig terjed. Óriási előny ez, mert így könnyebb lesz összeköttetést teremteni, mindjárt az első pillanattól kezdve, a pánamerikai állomásokkal, 1800 mérföldnyire és még messzebb.

(— És ha a gép éjszaka felmondja a szolgálatot?..)

Természetesen leszállhatunk a nyílt vízre. De a korszerű gépek olyan tökéletesek, hogy üzemzavar alig keletkezhet bennük. De ha minden kötél szakad s a lehető legrosszabb következik be, ha kényszerleszállásra kerül a sor, akkor is: három ejtőernyős fáklyánk van, — talán eléggé világítanak majd ahhoz, hogy baj nélkül vizet érhessünk.

(— Egyszóval, éjszaka megyünk? . . .)

(— Igen, éjszaka . . .)

Elhatároztuk: este indulunk és reggel érkezünk meg. Abbahagytuk a vitatkozást, a töprengést. Félretettünk minden kérdést. Éjszaka fogunk repülni, — most már csak ezen az alapon kellett kidolgozni a részleteket.

Hosszú üzenet ment a Pánamerika-rádióállomásokra:

— *Kérünk mindennap időjárásjelentést szombattól kezdődően a Pernambuco—Pára és az Atlanti-óceán fölötti levegőrétegről, különös tekintettel a viharokra és ellen-szelekre . . . Valószínű indulás: 18.00 Greenwich ... Üzenetek félóránként. . . Lindbergh.*

Elmentünk a boltba egy angol tiszt vezetésével és trópusi sisakot vásároltunk magunknak. Aztán férjem kiment a géphez. Egész délután távol volt. Este jött csak vissza ebédelni. Újra a kormányzó asztalánál ültünk. A lámpák szelíd fénnel égtek, a beszélgetés könnyű volt és vidám. A repülőraj tisztjei ismét jelen voltak a vacsorán. Koccintottunk az angol király egészségére.

Étkezés után a férjem a kormányzóhoz fordult.

—Furcsa, hogy ma este egyetlen lehelletnyi szél sincs az öbölben. Halálosan csendes a víz, olyan, mint az üveg. Ilyen felszínről sohasem tudunk majd felszállni a túlterhelt géppel. — Tétovázva mosolygott és hozzátette: — A kikötőparancsnok azt mondja, hogy esténként többnyire ilyen az idő. Excellenciás uram is ezt tapasztalta?

—Este? ... Késő délután? — A kormányzó gondolkodott egy pillanatig. — Csakugyan, ebben az évszakban nálunk ez a legcsendesebb napszak. Nem így van? — fordult a segédtszjtjéhez.

—De igen, kormányzó úr, a szél többnyire megszűnik délután három óra tájban. Estefelé ebben az évszakban szinte soha sincs szél.

. . . Soha sincs szél. . .

A férjem halványan mosolygott és megrántotta kissé a vállát. Az összerakó-játék újra darabokban hevert előttünk, mert az egyik mozzanatával nem voltunk elég körültekintőek.

Nem vettük számításba a szelet.

Új szálak

—De hát mikor van itt szél? — kérdezte a férjem.

—Azt hiszem, reggel — hangzott a válasz.

—Igen, reggel, napkeltekor majdnem mindig fúj a szél — szólt egy katonatiszt.

—Csakugyan, — bizonygatta egy másik — mindig van egy kis reggeli szellő. Rendesen elül, amikor a levegő felmelegszik.

—Akkor hát mégis reggel kell indulnunk — mondta a férjem. — Meglehetősen nehéz terhet viszünk és lehetetlen ilyen sima vízről a nehéz géppel felszállni. Valami kis szélre feltétlenül szükségünk van. Bezzeg Santiagóban több volt az elégnél!

—Ó, itt soha sincs olyan erős szél, soha . . .

—A kikötőben különösen nem . . .

—Úgy értik, hogy hosszú ideig teljes szélcsönd lesz? — kérdezte a férjem összeráncolt homlokkal.

—Nem, azt hiszem, kora reggel, vagyis inkább hajnalban friss szelet kaphatnak.

—Hát akkor hajnalban kell indulnunk.

Amikor lefeküdtünk, a fejünk tele volt új tervekkel. Ha hajnalban indulunk, akkor este kell leszállnunk. De ha elegendő benzint viszünk (a férjem ceruzát és papírt vett elő), akkor elég gyorsan repülhetünk, hogy napszállat előtt elérjük Fernando de Noronhát s lesz

annyi benzinünk, hogy megvárjuk a hold felkeltét a leszálláshoz.

A telihold (megnéztük a naptárt) holnap, december másodikán fog ragyogni teljes pompájában. Csakhogy előre tudtuk, egy nap alatt lehetetlen elkészülnünk. Következő napon, december harmadikán (fordítottunk egyet a naptárban) körülbelül félhatkor kel a hold Natalban. Kilenckor már bizonyosan jól világít. Minél későbben érkezünk, annál inkább számíthatunk a holdvilágra. Állandóan javuló leszállási körülmények felé repülünk majd, ha nem alkonyat után érünk a célunkhoz, hanem a hold teljes fényében.

— Ha elegendő benzint tudunk vinni... — A terveink mindig ezzel a szócskával kezdődtek: „ha“. Minden ettől az első kis szótól függött. „Ha el tudunk indulni teljes benzinkészlettel. . .“, „ha szelet kapunk“, „ha az idő tiszta lesz ...“

Indulás és leszállás, szél és időjárás, — még mindig zárva volt a kérdés megoldása. Semmiképen sem tudtuk véglegesen kinyitni. Mikor ágyba kerültünk, még mindig ezen töprengtünk és másnap reggel, ébredéskor, pontosan ott folytattuk, ahol este elhagytuk. Úgy maradt minden, mint ahogyan a babák maradnak mereven, rendetlenül szétdobálva, egész éjszaka, a gyermekszoba sarkában.

Indulás és leszállás, szél... Felültem az ágyamban és kitekintettem az ablakon. Hűvös, friss levegő áramlott be. A kormányzósági palota előtt a pálmák lágyan, könnyedén hajlongtak, hosszú, merev tollseprő-ágaik egymáshoz simultak. Úgy látszott, csakugyan van szél.

—Nézd, szél!

—Csakugyan . . . kint a kikötőben bizonyára még erősebb. Úgy látszik, igazuk volt, reggel van szél.. .

—Pedig most már nyolc óra van. Lehet, hogy hajnalban még erősebben fúj.

Reggeli után időjárás jelentést kaptunk a Pán Amerika-rádiótól előző napi kérésünkre:

—*Pernambuco—Para időjárása állandóan derült, köd nincs . . .*

—Hát ez megkönnyíti a dolgot — mondta a férjem jókedvűen. — De azért nem szabad nagyon biztosan számítani az időre. Alighanem derült időben szállhatunk le, ha pedig kedvezőtlen jelentés érkezne mégis, leszállunk Fernando de Noronhánál, még mielőtt besötétedne. Igen . . . így kell határoznunk.

—Holnap reggel tehát indulunk?

—Holnap reggel. Mindjárt lemegyek a kikötőbe, hogy mindent előkészítsek.

Egész napi munka várt rá a gépen ismét. Csak a benzinfel vétel majdnem egész délelőtt tartott, mert jobban megtöltöttük a tartályokat, mint eddig bármikor.

— Legfeljebb kiengedünk egy keveset, ha nem tudunk felszállni a nagy súllyal, de remélem, nem lesz semmi baj — mondta a férjem.

Ez a benzintöbblet a biztonságot jelentette a leszállásnál. (Fernando de Noronhánál leszünk sötétedés előtt... elég benzinünk legyen, hogy megvárjuk a holdkeltét...)

Általános takarítást és vizsgálatot is rendeztünk. A motort különösen jól meg kellett nézni a hosszú út előtt, a harcunk szakadatlanul folyt a sósvíz és trópusi nap hatása ellen. A pontonokból is megint ki kellett szivattyúzni a vizet. Akadt egy-két új repedés és folt a festésen. Az alumíniumrészek pedig megint elszürkültek néhány helyen.

Lementem a rádióállomáshoz, hogy összeegyeztessém adatainkat és üzenetet küldtem Portó Praiába, hogy figyeljenek bennünket.

(— Állandóan figyelünk — felelte Portó Praia.)

Estére visszajött a férjem; egész nyaláb holmit hozott, amit itt kellett hagynunk, hogy könnyítsük a gép terhét. Eddigi útjainkhoz viszonyítva, nemcsak

több benzint vettünk fel, de több vizet is kellett vinnünk; hátha kényszerleszállásra kerül a sor a tengeren?

— Erre nem lesz szükségünk — mondta és ledobta a nagy nyaláb holmit a padlóra.

Nagy fehér göngyöleg volt benne: a térképeink javarésze. Az afrikai partok, az Azori-szigetek, a Kanári-szigetcsoport, a Cap Verde-szigetek ... Csakugyan, ezeket már itt lehet hagyni. Grönlandi főkabór kamikok (csizmák) és egy prémcsuklya. Ez sem kell. Két pár gumicsizma is állt mereven egymás mellett. Eddig nem sokat használtuk őket, csak néha, északon. Jó szolgálatot tettek, ha sekély vízben dolgoztunk a gép körül, már nem volt rájuk szükség. A trópusi melegben az sem baj, ha vizes lesz a lábunk.

—Ez sem kell már — mondta a férjem és még egy nagy rakományt cipelt be. Tucatnyi kannát rakosgatott elém a padlóra: olaj, cement, festék, kence, mindenféle más anyag volt bennük. Az óceánon nem fogunk festeni.

—A horgonyt sem visszük el? — kérdeztem, amikor megláttam a szépen összetekert vasláncot és kötelet a sarokban.

—Nem. Majd veszünk odaát másikat. Szükség esetére van egy vászonzsákunk. Ha a part közelében szállunk le, telerakhatjuk kövel vagy homokkal és lesüllyeszthetjük. Ez pedig — mutatott a horgonyra, köteleire és láncaira — harminchét font súlyt jelent. Több mint harminc mérföldre elég benzint! Vagy majdnem négy gallon vizet kannástól.

Az ivóvíz sok gondot okoz az óceánrepülőknél. Nem lehet csökkenteni a súlyát és nem lehet mással helyettesíteni. Grönlandban mindenütt kaphattunk édesvizet a hóból vagy a vadvizekből; persze, nem kellett sokat vinnünk magunkkal. Helyette inkább több konzervet, különösen húsfélét rakhattunk a gépbe. Most a konzervekből is kiselejtezett egyet-mást a férjem. Fölösleges teher lett volna. Csinosan címkézett öndobozokat rakosgatott egymásra egész halommal.

Ittmaradásra ítélt egy zacskó babot is, néhány darab szappant és a csokoládékészletünket. Ha az ember egy gumicsónakban hanyódik a forróégövi óceán közepén, semmi szüksége száraz eleségre, amelytől még szomjasabb lesz. A hajótörött sokat iszik, de keveset eszik.

—Mennyi vizünk van? — kérdeztem.

—Nyolc gallon.

—És ennivalónk?

—Ennivalónk is van néhány hétre, de nem olyan, amit főzni kell. Kicsit bajos lenne tüzet gyújtani a gumicsónakban, az óceán közepén, ha kényszerleszállásra kerül a sor. Nem vettem ki mást az élelmiszerkészletből, — átfutotta a lajstromot — csak a száraz ennivalókat és az olyan ételfélét, amire nem lehet szükségünk.

Most kezdtem csak megérteni, milyen fontosak voltak ezek a lajstromok, amelyeket a férjem gondosan összeállított még otthon, indulás előtt. Külön-külön lapokra írt mindent s mindegyikre felírta a címet: *Gép- és motor felszerelés. Rádiófelszerelés. Tartalékrádió-jelszerelés. Irányókészülékek. Kényszerleszálláshoz szükséges holmi a tengeren. Kényszerleszálláshoz szükséges holmi szárazföldön. Tartalékélelmiszerek.* És a többi és a többi... Láttam a számtalan apróbb-nagyobb tárgyat, segítettem kiválasztani, méricskéltem, latolgattam, mielőtt útrakeltünk volna. Néztem otthon, a hálószobánk padlóján, berakodás előtt és el-eltöprengtem magamban:

— Még halászhorogot is becsomagolt... 27 horog, 1-es számú... és még a tút, cernát is lemérte!

De ez afféle elvont, szinte irodalmi csodálkozás volt, mint mikor az ember valami humoros Robinzonkönyvet olvas s csodálkozik, a svájci családról szóló történet közben, hogy ugyan mi nem kerül elő Robinzon-néni nagy táskájából, amikor ott vannak a pusztaszigeten. Más szemmel néztem a lajstromokat most, mielőtt nekivágtunk volna az óceánnak, — hiszen holnap ezektől az apróságoktól függhet az életünk!

Ezek a pontosan felírt és lemért apróságok szolgálták a biztonságunkat. Tégláról-téglára építették fel körülöttünk a védőfalat. Az első védővonal a repülőgéphez szükséges anyagok tartaléka: a benzin, a navigációs műszerek, a rádió, a szeksztáns, az önműködő kormány, — mindaz, ami elháríthatja a kényszerleszállást.

Ha azonban baj történik az első vonalon, akkor a második következik. Felszereltük magunkat minden szükséges holmival, ha le kell szállnunk a tengerre, — különösen akkor jó a felszerelésünk, ha a gép nem sérült meg. Megtörtént már, hogy egy-egy repülőgép nyílt tengeren szállt le és napokig a felszínen maradt. Ebben az esetben is használhatjuk a rádiókat. (Már gyakran adtunk le jelzést vízen is, úgy, hogy a szárny hosszában feszítettük ki az antennát.) Hetekre el vagyunk látva vízzel és élelemmel és természetesen segítségünkre lehetnek a műszereink is. Ég és víz között sem voltunk egészen kiszolgáltatva a legsúlyosabb veszedelmeknek.

De a második védővonal is csődöt mondhat. A gép esetleg összetörik leszállás közben. Akkor sem kell kétségbeesnünk. Van élelem és víz, van szeksztáns- és egyéb műszer, de elsősorban van gumicsónak evezővel, vitorlával, viharfedélzettel. Van tökéletes tartalék-rádiókészülék. Ez az igénytelen kis fekete doboz, amely a csomagfülkében elrejtőzött, olyan mesebeli varázseszköznek tűnt előttem, mint Aladdin csodalámpája. Vízhatlan volt, ütés vagy esés sem árthatott neki. Nagyszerűen lebegett a vízen és semmi baja sem történt, mikor próbaképpen ledobtuk egy hangár tetejéről.

De alaposan felkészültünk a szárazföldi kényszerleszállásra is. Féregmentes sátorral, orvosi elsősegélydobozzal, pisztollyal és töltényekkel, — egész halom segédeszközzel, ami minden Robinzon szívének kedves lehet.

Charles kijelentette, hogy ezt a holmit nem rostáljuk meg. A védőfalak sértetlenek maradnak körülöt-

tünk. A lajstromokat többször is ellenőrizte, az egész felszerelést gondosan újra csomagolta. Készen voltunk. Mehettünk.

—Hány órákor indulunk? — kérdeztem este, csomagolás közben.

—Nézzük csak. . . Napkelte előtt indulásra készen kell lennünk a vízen. (Egyetlen pillanatnyi világozottságot sem szabad elpazarolnunk, ha idején akarunk Fernando de Noronhára érni. (Mondjuk, félhatkor indulhatunk, — gondolatban számolgatni kezdett — körülbelül, egyórai munka van a gépen, ez négy óra harminc, félóra, míg kiérünk az öbölből, ez négy, — egy szóval négykor kell indulnunk innen, vagyis félnégykor kelünk fel. Feküdünk le aludni, már féltíz.

Elbúcsúztunk a kormányzótól és feleségétől.

— Mielőtt elindulnak, meleg reggelit kell inniok — gondoskodott rólunk a kormányzóné. — Kávét készítek termoszban, szendvicset ős talán még valami útravalót is . . .

Végre eloltottuk a lámpát; már nem látszottak a rendetlen halomba rakott, ittmaradásra ítélt tárgyak, a cinkannák, a gumicsizmák, a termoszpalack és az ébresztőóra. Hanyatt feküdtem az ágyban és egyszerre elfelejtettem mindenféle feljegyzést és lajstromot. Nem gondoltam a holnapi útra, a nagy kérdésre s a kockázatra, amely előttünk tátongott. Nem gondoltam az előkészületekre, amelyek egész napunkat betöltötték. Valami fedél borult rá az elmúlt napra, akár a ládára a fa teteje. Még az utolsó nyugtalan kérdések is eltűntek: — Vájjon tettem-e be elég ceruzát? .. Nem hagytam valamit a fiókban? ..

Mindent eltakart a végleges elintézés tudata. Csak egy-két pillanat emléke emelkedett ki még a félálom homályából, hogy megkapaszkodjam benne: villámfelvételek a mai napról, kedves, kellemes emlékek. A kormányzó mosolya, amint reánk emelte a poharát az ebédnél, a felesége hangja: —„Meleg reggelit kell inniok, mielőtt elindulnak.“ Aztán ez is el-

mosódott, feloldódott. Öntudatom felszíne sima lett, mint a szélcsöndes tenger.

Valami mégis maradt. Az ismerős szorongás a mellemben. Semmi köze sem volt a ránk váró feladathoz és kockázathoz. Nem éreztem, hogy valamivel is összefüggésbe hozhatnám. Minden utazást megelőző elfogódottság volt, amelyet gyermekkoromban is éreztem s akkor sem tudtam legyőzni. Ha a nyári vakáció után hazaindultunk, ha elutaztunk, faluba vagy városba, rövid kirándulásra vagy állandó tartózkodásra, — bárholnan mentünk el, ahol nagynehezen megszoktuk az életet és otthon éreztük magunkat, mindig éreztem ezt a szorongást.

Nevetséges tulajdonság! — magyaráztam önmagamnak már sokszor. Úgy viselkedsz, mintha önmagad déd-déd-dédnagy anyja volnál, aki sohasem tette ki a lábát abból a new-englandi faluból, amelyben született. Még mindig nem szoktad meg, hogy állandóan utazol? Mit is mondtak arra New Englandben, aki ugyanezt érezte, ezt a furcsa gombócot a torkában, ezt a hideg nyomást a gyomra mélyén, csak azért, mert a ládákat beszőgezték és a kalapskatulyákat egymásra tornyozták a ház ajtaja előtt, hogy készen várják a kocsit? — Utazási láz, — igen. — Utazási lázad van.

Ez a neve, — mondtam magamnak. Miután ezt megállapítottam, egyszerre meg is nyugodtam, mintha most, hogy ráragasztottam a jelző cédulát erre a különös érzésre, már félre is tehettem volna a többi félretett holmi közé, becsomagolva, a gumicsónak és a féregmentes sátor szomszédságába. — Utazási láz, — írtam a lajstrom aljára gondolatban s végre elaludtam.

Kora reggel

—Kopp, kopp, kopp... — kopogott valaki az ajtón. Az álom lágy mélységéből riadtam fel, zavarodottan, felháborodva. Mi ez? Vaksötét van még, éjszaka közepe. Mi baj történt? Hiszen aludnunk kellene, hogy kipihenjük magunkat...

—Ideje felkelni — mondta a férjem és felkattanotta a lámpát.

Már eltelt az éjszaka? Úgy éreztem, mintha meglóptak volna. Igen, úgy látszik, csakugyan eltelt. Tudhattam a szemhéjam húzódásából, hogy már elég régóta aludtam.

A férjem már öltözött. Most eszméltem rá, hogy sietnünk kell, szólítanak. Korán akartunk indulni. Már az a reggel közeledik, amikor felszállunk és az óceán fölött repülünk Dél-Amerikába.

Gépiesen, de gyorsan felöltöztem. Álmoságom mélyén vak tudat ösztönzött, hogy ne vesztegessen az időt. Úgy sürgetett ez az érzés, mint az előbb valakinek az ökle az ajtón. — Tegnap, amikor ébren voltál, elhatároztad, hogy sietni fogsz ... nagyon fontos, hogy siess. Majd ha jobban felébredsz, tudni fogod, miért...

Öltözködés közben az óra mutatójára tekintve, lassan, fokozatosan érezni kezdtem az idő fontosságát, a sietségem fontosságát. Húsz percnyi időnk van

még; négykor kell elindulni a házból; tíz perc múlva készen kell lennem; el kell indulnunk, mielőtt felkel a nap. A világosságot, a drága világosságot nem szabad elpazarolni!

Odakint még mindig bársonyfekete volt az éjszaka. A hajnal még nem hasított bele sűrű, mély, sötét tömegébe. Nem késünk el, nem késünk el. . . biztonságban vagyunk, még betakar a sötétség. Van idő mindent előkészíteni, mielőtt megvékonyodik az éjszaka fátyla s átlátszik . . .

Az idő? Tiszta volt, amennyire láthattuk. Csillagok ragyogtak az égen s a hold még odafent volt. Halványan, de világított. Szél? . . . Kihajoltunk az ablakon a pálmafák halavány árnyképei felé, erőltetett szemmel figyeltük, mozognak-e a fekete árnyak a fekete ég hátterében? Most megmozdult az egyik ... most is . . . Van szél. Nagyszerű, van szél!

Felvettem a repülőruhámat és most már ismét visszajutottam a magunk világába. Könnyű lett minden. Nem éreztem gombócot a torkomban, nem izgatót utazási láz. Most cselekedni kellett, a nap rövid volt, az idő gyors. Minden kötelességem világosan látszott előttem. (Felhúztad a kronométert? Itt van még néhány hegyesre faragott ceruza . . .) Már nem volt idő kételkedni vagy tétovázni.

Az emlékezés is bátorított. Ez volt a mi megszokott életünk: kora reggel a levegőbe szállni, repülni. Nyári hajnalok, sötétek, fojtottan némák, sietősek .. . már sok ilyen hajnalunk volt. Akárhol pihentünk meg, mindig egyforma volt az indulás. Grönlandi kunyhóból, európai szállóból, kormányzósági palotából, sivatagi erődből: mindig így mentünk el. Sötétben ébredtünk, kábultan, bizonytalanul. Gyorsan öltöztünk más emberek álma idején s tapogatózva kerestük a lábunkkal a padlón a cipőt. (Vigyázz ... fel ne ébreszd a háziakat ... nagyon nyikorog a padló!) Aztán nesztelenül kilopóztunk, régi, megszokott repülőruhánkban, amelyben jöttünk, vállunkon a csomagjainkkal. Fel a leve-

gőbe, fel, á magunk életébe! — Csak ezt éreztük valószínűségnek. Egyébként pedig, ha fényes asztaloknál ültünk, ha emberekkel találkoztunk, ha figyeltünk, vártunk, időt töltöttünk, — csak álom szereplőinek éreztük magunkat. Az életünk mindig ezekkel a hajnali elindulásokkal kezdődött.

Nemcsak ezen a nyáron indultunk el rendszerint hajnal előtt. Már régebben is. Otthon is. Maineben, Long Islandon, a nyugati partokon, mindig korán keltünk, hogy készen találjon a hajnal első fénye, hogy célhoz érhessünk sötétedés előtt, — hogy akkor lássuk meg a világot, mikor friss és vadonatúj és csak a miénk és még néhány éber léleké.

A mezőn napszámosok dolgoznak, nyikorogva nyílnak a kapuk a tehenek előtt, öregasszonyok tipegnek kosárral, gombát keresnek. Nyulak és feketeterigók üldögélnek a kert pázsitján, egy tarka macska — sohasem láttad nappal — őrzőjét végzi a téglafal tetején. Az írisz lándzsái között aranyfarkú fácán sétál méltósággal.

Ilyenkor új a világ. Csupa felfedezés, kaland és zsákmány. A repülők még többet zsákmányolnak; nemcsak ezt az új, friss világot, hanem magát az időt is, felbecsülhetetlen órákat, amelyeket mi is a reggeltől zsákmányoltunk s most elraktároztuk, hogy hasznunkra legyenek a nap végén.

Időt loptunk. Időt loptunk az éjszakától, — értetem meg. Nagy hasznunkra lesz. Csak az éjszakát pazaroljuk el; költjük a sötét, értéktelen aprópénzt és tiszta aranypénzben kapjuk vissza majd a napvilágtól, az út másik végén pedig ezüst holdfénytallérokban.

— Siessünk, tíz perc múlva négy. Készen vagy? . . . Csitt . . . még felriasztod a házat! — Egy fiók nyikkant, egy papírlap zörgött. Charles suttogott: — Segíts egy kicsit, fogd a batyut, hadd kötöm össze . . . — Úgy éreztem, még a zsineg is nyikorog a kezében, amint megkötö a csomót. A batyu tompán koppant a padlón.

—Figyelj . . . lépések hallatszanak odakint . . . úgy látszik, már a csomagokért jönnek. Minden kész!

—Igen, idettem mindent egy halomba. A sisakokat és a térképeket én viszem.

Kopogtak az ajtón.

A két néger inas — most, kora hajnalban is kifogástalan fehér frakkban — óvatosan vállára vette a pogygyászt, a takarógöngyölegeket, a kannákat, a fehér vászonzsákokot.

— Vigyázzanak kérem, műszerek vannak benne...

... Ha az ember angol területről indul, sohasem cipelhet maga semmit, — állapítottam meg. — Nem engedik. Búcsúpillantást vettem a szobánkba. Nem maradt itt semmi? Itt a repülősisak, az összecsomagolt ennivaló, a térkép, a rádiófeljegyzések. A férjemnek két kis kanna és a fényképezőgép volt a kezében. Semmit sem hagytunk vissza, csak a kiselejtezett holmit, — a gumicsizmánk és a horgony szemrehányóan nézett ránk a sarokból.

Eloltottuk a lámpát és indultunk. Gumisarkú cipőnk halkán nyikorgott az előcsarnok padlóján a néger inas hangtalan, puha, mezítelen talpa nyomában.

A lépcsők alján várt a kormányzó és a felesége. Felkeltek a kedvünkért.

Hajnali négykor . . . Hogyan tehettek ilyent?

Isten velük! Szerencsés utat!

Látszott, hogy őszintén törődtek velünk. Suttogva beszélgettünk, nem mintha lett volna még valaki a házban, akit felébredhettünk volna; ösztönösen, szinte közös elhatározással óvakodtunk felverni a korahajnal mélységes csöndjét.

— Nagyon, nagyon szépen köszönjük . . .

Nem lehet semmit megköszönni, nehéz hálásnak lenni, — gondoltam bánatosan, mert az még nem hála, ha köszönő szavakat halmozunk egymásra, ahogy a virágszálakat kötjük csokorba. Csak úgy lehet hálás az ember, ha tovább adja valaki másnak azt a jót, amit ő kapott. Egy napon, talán öntudatlanul, a nélkül,

hogy rágondolna, valami egyszerű kis cselekedettel meghálálhatja a sorsnak más emberek jóságát.

— Mégegyszer köszönjük . . . Viszontlátásra . . .

Átmentünk a csöndes verandákon, le a kormányzósági palota lépcsőjén. Alig egy-két nappal ezelőtt jöttünk itt felfelé megkönnyebbülten, mintha hazaérkeztünk volna, azzal a tudattal, hogy befejeztünk valamit, mögöttünk van a feladat egy része. Most egyszerre megint előttünk állt minden. Ma, még ma meg kell valósítani. . . Felraktuk a poggyászt a nyitott kocsira.

— Itt a nagy batyu ... itt a kicsi . . . Kérem, erre vigyázni kell! Műszerek vannak benne. Vigyázzon kérem ... mondtam, hogy műszerek vannak benne, legyen szíves legfelülre tenni. . .

A kocsi felmordult, elindultunk. Integtettem. — Viszontlátásra ... — Itt van minden? A térkép ... igen, az ölemben tartom. A rádiófeljegyzések . . . igen, itt legfelül. A sisak ... az is. Mellette a villásreggeli. Rendben vagyunk. Térkép, rádiónapló, sisak, villásreggeli.

A kocsi már elsuhant a kormányzósági palota előtt, a homályban derengő sportpálya mellett, a selyemgyapot fák bizonytalan árnyékai mellett, — lefelé rohantunk a sötét utcákon, szélesek, tiszták, üresek voltak. Némán suhantunk a halálos csöndben s még az óránként húsz mérföldes sebességet is nyugtalanul élőnek és merésznek éreztük. Megszakítottuk a néptelen utak békéjét, ahol eddig semmi sem mozdult, — lármásan kerültük meg a sarkokat, ahol mostanáig a csönd aludt. Szinte féltem, hogy felébresztjük az alvó házakat. Az emberek bizonyosan megmozdultak ágyaikban és arra gondolnak, micsoda örült lehet, aki ilyenkor kel útra ... Mi pedig türelmetlenül elhagyunk megint egy pihenőhelyet, egy menedéket.

Ha elindulhatunk napkeltekor...

A kikötő csukott kapui elé érkeztünk. Égő lámpa ingott az egyik oszlopon. A soffőr óvatosan tülkölt, felrezzentve a hajnal csöndjét. Egy pillanat múlva álmos éjjeliőr baktatott elő, kinyitotta a kapu lakatját és lassan kitérte az ajtószárnyakat. Salakkal behintett egyenetlen úton haladtunk tovább. A móló előttünk nyújtózott. Világos pont látszott a végén. Távolabb, a derengő holdfényben, láthattuk a repülőgép sötét árnyképét. Az őrlámpa a motor felett himbálózott. Kiszálltunk a kocsiból cókmókunkkal és lementünk a móló végébe, ahol létra várt. Valaki füttyentett a vízen át. A bennszülött örök csónakba ültek. Evezők loccsantak a csöndben, kis lámpa hunyorgatott a csónak orrán. Odaértek a mólóhoz.

— Itt a poggyászsunk .. . előbb a nagyot legyen szíves ... itt a kicsi. . . most a fehér zsák . . . erre nagyon vigyázzon, műszerek vannak benne . . . Tegye a hátsó ülésre, kérem . . . majd én tartom útközben.

Eltávolodtunk a mólótól. Még mindig sötét volt. Csak a holdfény csillogott a víz hátán, ezüstfoltokban. Kicsit felborzolódik a víz, de gyöngye a szél — gondoltam, a kis hullámok sodrát figyelve. Talán kint, az öböl nyitottabb végén erősebb szelet találunk.

A pontonokhoz értünk. Kinyújtottam a kezemet, hogy a tenyerem érje előbb a pontont, ne pedig a

csónak hegyes, kemény orra. A férjem ugrott ki elsőnek. A ponton egyik vége lesüllyedt a súlya alatt, a víz bugyborékolva került felül.

— A csomagokat... legyen szíves . . . először a nagyot...

Óvatosan felrakosgatott mindent a gép szárnyára, aztán kihúzta a csúsztatható acélfeljárót. Felállt az alsó fokra, hátracsúsztatta az ülések tetejét. Nedves volt minden a harmattól. Felnyújtottam a térképet, a rádiónaplót, a sisakot, a villásreggelit. Berakott mindent a hátsó ülésre.

Most én következtem. Bal, jobb, bal. . . fel, fel a helyemre. Minden rendben? Körültapogattam a sötét kis fülkét. Az irányzó most is le volt takarva egy ócska sisakkal; így hagytam, hogy ne érje por vagy nedvesség. A rádióretesz a jobbkezemnél volt. A vezetékdozsa a lábamnál, zárva. Az antennadrót baloldalt, feltekerve. Jól van. Bedugtam a térképet és a rádiónaplót a tartóba és a szvetteremet az ülés végébe gyűrtem. A sisakot inkább az ölemben tartom, — gondoltam — míg el nem indulunk, mert hátha legurul és bajt okoz a vezetékben.

A férjem már a szárnyon állt és a nyitott szellőzőtetőnél dolgozott. Most rakta be a poggyász utolsó darabját a csomagfülkébe.

— Elkészültél? Segíthetnél nekem? A szivattyú...

Kimásztam helyemről. A pontonok hátsó része egészen lesüllyedt a vízbe. Soha sem láttam őket ilyen mélyen. Rátérdeztem először az egyiknek, aztán a másiknak az orrára, hogy túlsó végük kiemelkedjék, míg Charles kiszivattyúzza a beszivárgott vizet.

— Jól van . . . készen vagyunk. Minden rendben.

Visszabújtam a helyemre. Készen vagyunk és még mindig teljes a sötétség? Az ég alján azonban már rózsaszínű csík derengett s mintha jobban látszott volna a víz a gép körül. A szelet alig lehetett érezni, de talán napkeltekor megélnékül. Egy pillanatra lámpát gyújtottam, öt óra húsz. Hat óra előtt még elindulhatunk. Meg kell próbálnom, összeköttetésbe juthatok-e a Páname-

rika-rádióval? — Úgy határoztuk el, hogy minden óra közepén és végén küldünk üzenetet. Jó lesz, ha rendbe hozom a vezetéket.

A férjem levette az őrlámpát s a gumicsónak árbo-cát, amelyen a lámpa állt. A lámpát átadta a csónakosoknak.

— Legyenek szívesek bevinni a kormányzóságra. Erre nincs már szükségünk. Majd veszünk odaát, Amerikában.

Leugrott az egyik pontonra, leoldozta a bójáról a kötelet.

—Ezt is vigyék magukkal, kérem.

Összecsavarta és átadta a víztől csepegő kötelet.

—Köszönöm . . . Isten velük.

Kezet nyújtott valakinek a csónakba.

—Isten velük . . .

—Visszakupaszzkodott a helyére, beült, fejére csatolta a sisakját.

—A gép lassan-lassan ringott tovább a bójától.

— Minden rendben? . . . Rajta!

A motor megindult. Az első, akadozó puffogások után folyamatosan berregett. Szélzúgás . . . Megfogtam sisakomat; hajam a szememet csapkodta. Indulunk . . . Gyorsan megrögzíteni a biztonsági övet, vattát a fülembe . . . figyeljünk . . . hány óra is van? Öt harminc. Még elindulhatunk hat előtt.

A gép orra a nyitott öböl felé fordult. Elhagytuk a kis, biztonságos fészket, a dokkokat, a bójákat. Lassan, nehézkesen haladt, oldalt-oldalt billenve, amint a hullámok sodrába került. Nyikorgott és nyöszörgött, mintha fáradt lett volna. Szinte lihegett, mint egy kövér öregasszony, amikor felcsoszog a lépcsőn. Ez a mi gyors, hatalmas, gögös gépünk? A szárny fölött oldalt néztem. A víz erősen bugyborékkolt fel s a pontonok orra mélyen alámerült. Amikor egy-egy erősebb hullámot kaptunk, szinte a megbillenő szárny vége is a tengerbe ért.

Érezni lehetett, hogy nehéz a gép terhe. El tudunk indulni vele? A szől cserbenhagyott, észrevehetően

lanyhulni kezdett. Csak szelíd fodrocskák futottak a vizén. A távolban, amint a derengő hajnalban láthatam, nagyobb hullámok gördültek, sötétebb vonalak közeledtek. Arrafelé siettünk, az öböl kijáratához, balra hagyva a várost. A láthatáron még látszott néhány halvány fénypont, a pálmák sötét vonala alatt. Jobbra fordultunk, hogy nekiiramodhassunk a nyílt víznek. Végigszáguldunk majd a víz előre kiszemelt részén, amelyet gondosan megvizsgáltak még tegnap este, hogy nem kerül-e utunkba bennszülött csónak vagy hanyódó fadarab.

Sokáig, nagyon sokáig vergődünk ki a szabad víz felé. A motor keményen, egyenletesen dolgozott, de a gép teste félszegen, ügyetlenül billent jobbra-balra. Most már sokkal világosabb volt az ég. Az órára néztem. Már tíz perce haladtunk. Nekifordultunk a szélnek; a gép a dagály sodrában bukdácsolt. Eljutottunk a kifutóhoz... Most már nem imbolyogtunk, de a gép akadályozva ment, mint amikor erőlködő lovak húzzák a nehéz kocsit mély hóban. Már jól láttam a helyemet s a férjemet is. Charles hátrahajolt és délnyugatra igazította be az iránytűt, amely közöttünk állt — ez lesz az irányunk az óceánon át. A libegő mutatónak a két kis fehér vonal között kell maradnia. Erre kell repülnünk teljes tizenhárom órán keresztül, hogy Fernando de Noronhaig érjünk.

Charles visszafordult. A szárnyak újra megbillentek. A gép orra a kikötő felé fordult. Lenyomta a gázkart, a motor elhallgatott egy pillanatra, csak halkán ketyeggett ... Minden kész.

Abban a pillanatban, amikor a motor elcsöndesedett s a hullámok locsogását hallani lehetett a pontonok mellett, Charles hátraszólt nekem:

— Mehetünk ?

Megtapogattam a biztonsági övemet, hogy jól be van-e kapcsolva. Erősen megfogtam a sisakomat.

— Mehetünk!

Kezdődik. Az órára pillantottam és visszafojtottam a lélekzetemet.

A motor felbódult. Zuhatagos víz örvénylett fel tájtékozva előttünk. A fülünkben lüktetett, a pontonok körül kavargott, felcsapott a szárnyakra, az ülésekhez, átloccsant rajtunk. Harsogás és víz, — ez nyelt az örvényébe, körülfogott, elvágott mindentől és mindenkitől. Semmit sem hallottunk, csak a motor bőgését és a víz zúgását, semmit sem láttunk, csak a hullámtajtékot. Mintha tájfun központjában lettünk volna. Hogyan tájékozódhat a férjem ebben a forgatagban? Hogyan tudja ellenőrizni a gépet, irányítani, hatalmában tartani? Pedig mégis tudta. Hatalmas erő tartotta egyensúlyban a gépet, engedelmességre kényszerítette és hajszolta, hajszolta.

De tudtam jól, hogy még csak a kezdet kezdetén vagyunk, amíg vadul, vakon rohanunk a zuhatagon át, mintha tengeri szörnyeteggé változtunk volna. Csak néhány másodpercig tart az egész — tovább nem is lehetne bírni. Aztán majd felemelkedünk. Néhány másodperc . . . lélekzetfojtva vártam, hogy lehulljon körülöttem a víz fátyola, újra lássam a világot, előtűnjön a gép, amint a hullámok tetején rohan és emelkedik, emelkedik ... „Felfelé megy a lépcsőn.“ Most. . . most... — gondoltam s megpróbáltam a mótorzúgásban hallani a gép megkönnyebbülésének jólismert hangját, de hiába. A zúgás még mindig tartott, a motor lélekzete még mindig nem szabadult fel. Még nem kaptunk elég erős szelet. Visszafojtott lélekzet, várakozás, hullámok még mindig . . . még mindig . . .

Most végre halkult a zúgás, a víztajték lehullt. De nem emelkedtünk fel. Charles lenyomta a gázkart. Megálltunk. A gép egy pillanatig bizonytalanul remegett, azután mélyebbre süllyedt a vízben és mozdulatlan maradt. Már nem lázadozott, nem vergődött, hagyta, hogy fogságban tartsa a tenger. Hatalmas utóhullám loccsant át a pontonokon. A gép tehetetlenül hanyódott a hullámok parancsa szerint, megadta magát sorsának. Lustán, gyöngén, halkan vinnyogott a motor. Hallottuk a víz locsogását a pontonokkal, láttuk körülöttünk a vi-

lágot. A nagy öböl közepén voltunk. A nap most kelt fel a távoli part felett — nedves, párás, narancssárga golyó izzott a láthatár könnyű köde mögött. Hátul, a kikötőben csöndesen álltak a dokkok és a hajók, távolabb a mozdulatlan pálmák és házak.

Nem tudtunk elindulni.

Órákra néztem. Két percig tartott az egész? ... Óráknak tűnt. Nem tudtunk elindulni. Még csak az első lépcsőre sem jutottunk fel. Mi volt a baj? Nem elég erős a szél? Nagy a teher? Mind a kettő? Mit csináljunk most?

A férjem megfordított egy csavart. Lassan hátrafelé kezdtünk csúszni, aztán oldalt fordultunk nehézkesen. Mindvégig lassan és nehézkesen mentünk vissza az öbölbe a vízbe hasított hosszú, fehér, kettős hullámbarázda hegében. A motor egyhangúan zümmögött, a gép szárnya jobbra-balra billent.

Ha erősebb szél fújt volna ...

— Ki kell engednünk egy kis benzint — kiáltott felém a férjem.

Lassan úsztunk vissza a dokkhoz sikertelen kísérletünk után. Félhét elmúlt. Meddig tart a kirakodás? — gondoltam aggodalmasan. — Legalább egy óráig. Az ilyesmi mindig kivárhatatlanul lassan halad. Nehéz a veszteglés közben előkészítő munkával eltöltött időt összehasonlítani a levegőben töltött idővel. Elindulhatunk még ma? Félnyolc vagy nyolc előtt semmiesetre sem leszünk készen, — tehát két órával később mehetnénk csak, mint ahogyan terveztük. Ezenkívül, ha kevesebb az üzemanyagunk, lassabban kell repülnünk. Nem pazarolhatunk. Nem érhetünk tehát be sötétedés előtt Fernando de Noronháig. Fel kell áldoznunk az előzetes megtakarított időnket, a világosságot ... Viszont talán jobb is lesz holdfényben leszállni. Ha nem tart nagyon sokáig a benzin kiengedése, akkor talán még elindulhatunk ...

A gép lágyan állt meg a kikötőbójánál. Az evezőscsónak még mindig itt volt, két angol állt benne s a néger őrök, akik ma reggel a géphez vittek minket.

—Mi a baj, ezredes úr?

—Nagy a teher, meg kell könnyíteni a gépet. Van egy szivattyú?

Hozzákötöttük a gépet a bójához és munkába kezdtünk.

—Először a pontonok benzintartályait ürítsük ki — mondta a férjem — és lecsavarta az egyik dugót. De a szivattyú csöve vastag volt, nem fért a nyílásba.

—Nincs vékonyabb csövük?

A csónak orrában találtak. Pontosan beleillett a nyílás szájába, de a benzin nem buggyant ki.

— Meg kell szívni, hogy meginduljon.

Az egyik néger legény közelebb mászott és szájába vette a cső végét. Szívott és köpött, szívott és köpött; a benzin lassan felszívárgott a csőbe és csillogó gyűrűkben terjedt szét a víz felszínén.

— Nem elég — mondta a férjem. — Gyorsabban kell.

Letérdelt a pontonra és szájába vette a csövet. Szívott és köpött, szívott és köpött — közben felszólt nekem:

— Vedd csak elő a kis víziszivattyút, a csomagfülkében van.

Átkapaszkodtam a csomagfülkéhez és lecsúsztam a szárnyon.

— Tessék.

Összeillesztették a szivattyú csövet a vékonyabb csővel. Szivattyúzni kezdtek. Végre sikerült. Halk, egyhangú rotyogással eredt meg a benzin. Kotty, kotty, kotty ... a ritmus csak akkor változott, ha az emberek felváltották egymást. Oldalt fekve könyököltem és rászorítottam a csövet a ponton szájára. Eltelt egy óra. Még mindig szivattyúztunk. Hét óra harminc. A nap kellemes melegséggel simogatta a hátamat. Emberek járkáltak a kikötőben, a dokkok körül; hordókat gurítottak a raktárak felé, hálókat feszítettek ki száradni. A nyitott kapun túl bennszülöttek siettek valahová, a kosárral fejükön. A távolban autóduda szólt, kocsik zörögtek. Zajlott a hétköznapi.

Mi pedig még mindig szivattyúztuk a benzint a tartályainkból.

— Így ni, elég lesz — mondta a férjem. — De szivattyúzzunk ki mindjárt vizet is a pontonokból, mert bizonyára beszívárgott egy kevés.

Kinyitotta a horgony üres rekeszét. Tele volt vízzel. Szárazra szivattyúztuk.

— Most itt hátul is . . .

Megkönnyítettük a gépet, de a pontonok még mindig elég mélyen besüllyedtek.

— A csónak jöjjön ide hátra s az egyik legény emelje fel a gép farkát!

A néger fiúk nagy nevetéssel és kiabálással vállukra vették a gép farkát, mint Atlas a világot. A pontonok teteje éppen a víz színéig ért. Lecsavartuk a dugót és szivattyúzni kezdtünk. A víz csak úgy ömlött ki, habosán, zavarosan. Eltelt még egy óra. Csónakok keringtek körülöttünk. Az árnyékok már nem voltak élesek és tiszták a parton. Hunyorognunk kellett, hogy a vízre nézhessünk, mert vakítóan tűzött a nap. Nyolc óra harminc. Ilyenkor szoktunk reggelizni a kormányzóéknál. Ugyancsak későre tolódott az indulásunk!

Végre mégis elkészültünk. Újra elbúcsúztunk és nekiindultunk a ragyogó öbölnek. A gép sokkal könnyebb lett, nem imbolygott olyan nehézkesen, mint hajnalban. Vagy talán az öböl vize lett csöndesebb? Sima, sárosbarna tükör terült el körülöttünk. Sehol egy sötétebb folt, ami szélborzolta fodrot jelentett volna. Sehol egy kis ezüstsínű tajték, még a kikötő bejáratánál sem. Viszont most könnyebbek voltunk.

Végigmentünk a hosszú vízsávon és megint megfordultunk. Az órára néztem. Majdnem kilenc. Késő van már ...

—Mehetünk? Minden rendben?

—Mehetünk.

Megint nekirohantunk a víznek. Motorzúgás ... zuhogó, felkavart víz . . . Most kiemelkedtünk. A felcsapódó hullámok lehulltak körülöttünk. Felértünk az „első lépcsőfokra“, a víz színén rohantunk tovább. Még nem szabadon, de már nem is nehézkesen, visszatartva és akadozva. Félig vízilény, félig repülőszörny volt a gépünk. Zsuppsz, zsuppsz, zsuppsz . . . csapódott nekünk oldalt a víz. De még mindig az „első lépcsőfokon“

voltunk. A loccsanásoknak gyorsulniok kellett volna, erősödniök, hogy aztán hirtelen teljesen megszűnjenek és a gép diadalmasan szökkenjen fel a harc után s fel-emelkedjék a levegőbe. Ott aztán már nem akadályozza semmi, nem győzi le semmiféle hatalom — a motor könnyedén lélezkzik . . .

Zsuppsz, zsuppsz . . . még mindig nem gyorsult a motor lüktetése. Még mindig nem emelkedtünk feljebb . . . zsuppsz, zsuppsz . . . még mindig nem szűnt meg a víz ostroma. Már majdnem végigrohantunk a széles öblön s még mindig csak ott tartottunk, ahol kezdetben. Nem következett be az a nagyszerű pillanat, amikor a reszkető dübörgés után egyszerre simán és könnyedén a levegőbe emelkedik a gép. Úgy vergődünk, mint valami töröttszárnyú madár.

— Teljes szélcsend van, — szólt hátra a férjem — ez a baj.

Visszaúsztunk a kikötőbe. A csónak még mindig a bója mellett várakozott. Kezdett nagyon áthevülni a levegő. Az angolok fején már napszak fehérlett. Felnéztek ránk s várták, hogy szóljunk.

— Nem sikerült — mondta Charles. — Sokkal jobban indultunk, mint először, az első lépcsőig eljutottunk, de nem tudtunk felemelkedni. Ha csak egy kis szél fújna volna ...

Visszanézett, az öböl felé.

A többiek követték tekintetét a sárszínű víz tükrén.

—Szélcsend van — bólítottak.

—Akkor — mondta a férjem és kibújt a helyéről — semmi értelme most a további kísérletezésnek.

—Mikor tud felszállni ezredes úr?

—Amikor szél lesz. Ha megindul egy kis szél, akár ma délután is . . .

—Lekattantotta a biztonsági szelepet.

—Délutánra hiába vár szelet, ezredes úr — mondta az egyik angol és kétkedően rázta meg a fejét.

— Sohasem szokott délután fújni.

—Hát akkor ma este — felelte Charles és elővette

a kötelet. — Nincs mit tennünk, erről a tükörsima vízről nem szállhatunk fel. Várnunk kell, amíg fel nem ébred a szél.

Mi értelme volt a sok tervezgetésnek? — tünődtem. — Hajnal, alkony, holdkelte, holdszállta, világosság, sötétség: ez mind egyszerre mellékessé vált. Egyetlen tényező volt fontos, amit nem lehetett kiszámítani, amit nem lehetett időre beosztani: a szél.

Kiderült, hogy ez a rejtvény megoldása, ezen fordul meg minden.

Várnunk kell, amíg fel nem ébred a szél...

„A nap és a csillagok: enyéim ők...”

Visszakocsiztunk a kormányzóságra, csomagjainkkal együtt. Az utcákon most már nyüzsögtek a járóke-lők. Tarka mosóruhák, libbenő szoknyák, turbános fekete fejek, szalmakalapok tarkálltak a gyalogjárón, biciklicsengő éles hangja, mezítelen talpak csosszanása, százféle, elemezhetetlenül zsongó hang vegyült egybe. A por, az állatok, a készülő ételek szaga szétáradt a forró levegőben. Csirkét vittek kosárszámra a piacra. Hullámozott az élet. Mindenki sietett, mindenkinek dolga volt, csak mi nézelődtünk tétovázva. Előttünk üresen ásitott a nap. Mit keresnek az életünkben az elkövetkező órák? Nekünk most a levegő magasságában kellene lennünk, az Óceán fölött, messze Bathursttól. . .

Mit is tegyünk ezzel a váratlanul közbeiktatott nappal? A várakozás nélkül való tétlenség elbágyasz-tott. Nem harcoltunk már az idő ellen sem, a világosság megtakarításáért sem, a hullámokkal sem — nem törőd-tünk a gép súlyával. . .

Felmentünk a kormányzósági palota lépcsőjén, olyan érzéssel, mintha visszajáró kísértetek lettünk volna. Nem is mi vagyunk ezek, hiszen nekünk nem itt kell lennünk. Mi az Atlanti-óceán fölött repülünk.

A kormányzó és a felesége reggelivel várt.

— Nem sikerült az indulás? A széllel volt baj?

Kedvetlenül elmondtuk.

— Igen ... de a teher is túlságosan nagy volt... Megpróbáltuk . . . aztán kiszivattyúztunk a benzintől.. .

Megértően hallgattak.

—De mire azzal is elkészültünk, elült a szél.

—Igazán kellemetlen. Most aztán? . . .

—Most aztán várunk kell, amíg szél nem lesz. Amint szelet kapunk, azonnal elindulunk.

Helyzetünk nem is tűnt olyan kilátástalannak most, hogy beszéltünk róla. A problémák sohasem olyan nehezek, ha idegen ember szemszögéből nézzük őket.

Végtére is nem történt semmi különös, — gondoltam és félig már sikerült meggyőzőnöm magam. Nem volt szerencsénk. A szél elült, éppen amikor elkészültünk a benzin kiszivattyúzásával. Most legalább készen állunk az indulásra és nincs több gondunk az előkészületekre. Talán ma este vagy holnap reggel. . . akkor bizonyosan lesz szél. Csak várunk kell rá, ez az egész.

Megreggeliztünk, aztán lefeküdtünk és aludtunk egy kicsit. Ha esetleg késő este indulunk, jóelőre ki kell pihennünk magunkat. Elfelejtettük a végtelenül hosszúnak látszó napot, amely még előttünk állt és gondolatban újat kezdtünk.

Ma este vagy holnap reggel elindulunk Natal felé.

Késő délután (nincs szél a kikötőben? — Nem, egy lehelletnyi sincs) kimentünk a Cape House-hoz, egy magas szirtfalhoz, amelyről szabad kilátás nyílik a tengerre. Árnyékos, üdezőld kerteken haladtunk át. Sűrű, összefonódott, virágzó indák, bíbor és sárga futórózsák mindenütt. Úsztunk egyet, azután leültünk pihenni a tenger fölött egy teraszra. Teát vittünk magunkkal termoszban; kényelmes párnákra telepedtünk.

Alattunk éles vonalban meredt egy szikla a víz fölé. A tenger és az ég egyenes vonalban találkozott. Egyetlen kiszögellés, egyetlen folt sem zavarta a láthatár vo-

nalát, egyetlen sziget sem törte meg az óriási vízfelületet. Úgy ragyogott, mintha kitergegetett, nehéz, fényes selyem lett volna. Csak a zegzugos szikla bontotta meg a képet alattunk s rajta egy pálma pihés, tollas bokkrétája. Úgy hatott, mint egy magányos kiáltás az általános némaságban.

Az ég tiszta volt és nedvesnek tűnt, mintha folyékony ámbra lett volna. Egyetlen felhő, egyetlen ködfoszlány sem zavarta. A nap lehullt, — magányos aranygolyó — a folyékony égről zuhant le a folyékony tengerbe. Nem hagyott nyomot, egyetlen színes csíkot, egyetlen otffelejtett sugarat sem. Egy perccel előbb nappal volt és most hirtelen éjszaka lett. A szemünk még tele volt az ég ragyogásával, de a földön már homály terjengett. A tenger felé fordultunk: az apró hullámok egyszerre megsötétedtek, mint mikor bársonyt simít az ember visszájára. Visszanéztünk az égre és íme: halványezüst tűhegyek fény lettek selymes felületén.

Észrevétlenül jelent meg az éjszaka. Nem dúlt harc a föld, a tenger, az ég között. Ma reggel küzködtünk velük. Miért? — töprengtem. Most, hogy körülnéztem és csöndes szépségében előttünk feküdt a világ, nagyon távolian emlékeztem vissza a reggeli küzdelmünkre.

A vízre már nem tekintettünk gyűlölettel; a sziklák alatt zsongta örök ritmusú dalát. Az égnek nem a világosságát vagy a sötétségét, hanem a szépségét figyeltük. A természet már nem tűnt igazságtalannak és ellenségesnek. Egyenlően osztotta szét önmagát — nekünk, akik a teraszon ültünk, a hajónak, amely most bukkant elő a láthatáron, a kikötőnek a kanyarulat mögött... Itt feküdt az ég, a föld, a víz szépsége előttünk, hogy elfogadjuk . . .

*„A föld, a tenger, a fény és az ég,
A nap s a csillagok: enyéim ők . . .”**)

*) Thomas Traherne: Üdvözlég.

Már nem tekintettünk a földre és a tengerre, hanem csak az égboltra. A gondolat ingája először a föld fölött lengett, aztán szélesebb ívben a tenger fölé tért ki, végül az égboltozatig jutott. Arcturus, Aldebaran, Alpheratz . . . úgy énekeltek bennem a nevek, mint egy szép verssor kezdete. De egyetlen ismerős csillagot sem láttam magam felett. Nem a tájolóshoz szükséges csillagokat kerestem most, hanem azokat a fénypontokat, amelyek először tűnnek fel az égen, mielőtt teljesen benépesednek a mennyei mező. Először félénkek, halványak, — ha jól megnézzük valamelyiket, szinte eltűnik — aztán fokozatosan virágzanak ki a sötétségben; győznek. Övék az ég, nem a sötétségé. És amint nézed a csillagokat, szinte a vonzásukat is érzed, egyre erősebben: végül nem érzed, hogy a földbe gyökereztél. Arcturus, Aldebaran, Alpheratz . . .

Megfordultam. A sötét tengerre néztem. Hirtelen ráeszméltem, hogy az a hűvösség, ami végigfolyik rajtam, megsimítja az arcomat, elfut a fülem mellett, felborzolja a hajamat: szél! Hirtelen elfelejtettem a nagyvilág minden pompáját, földet, eget és vizet, csak a szélre gondoltam. Mintha ismerős hang szólongatott volna könnyű álomban, úgy ébresztett fel bennünket a szél. Felriadtunk, a kábultságot leráztuk magunkról, egyenes derékkal ültünk. Ismét a régiek lettünk.

— Nézd: szél van, erős szél!

Felugrottunk. Kihajoltunk a korlát fölött.

—Látod? Ott . . . nézd . . . nem tajtékos hullám az?

—De igen — mondta a férjem. Hangja olyan volt, mint mikor kemény léptek sietnek kemény kövezeten. — Éjfélkor indulunk!

A hold segít...

— Minden kész? Mehetünk ?

Charles a lámpát szedte le a gép orráról.

— Igen, mehetünk.

Félig megfordultam a helyemen és kinyújtottam a karomat, hogy a világosság a csuklómat érje. Tizenegy óra harminc. Bent ültünk a gépben. Még oda voltunk kötve a bójához, de indulásra készen álltunk.

Mióta lejöttünk a teraszról, minden esemény úgy következett gyors egymásutánban, gépies pontossággal, mint egy motor ütemes forgása. Nem késlekedtünk, nem tévováztunk, de nem is siettünk — minden ment előre, fűtötte a fojtott izgalom.

— Szél van, éjfélkor indulunk!

Vissza a kormányzóságra, ki a kikötőbe. Ma este ugyancsak nem volt időnk a halakat figyelni. — Hableány, hableány, kapunk-e elég erős szelet? . . . Igen. Erősnek látszott a szél, még bent a kikötőben is. Összegöngyöltük a cókmókunkat. Üzenetet továbbítottam a Pánamerika-rádióknak. Sietősen megvacsoráztunk.

—Isten velük, Isten velük . . . ugye ott lesznek az indulásnál? . . .

—Igen, éjfélkor . . .

Kilenc óra harminckor érkeztünk az öbölbe. Mindent felraktunk a gépre. Kiszivattyúztuk a pontonokat. Igen ... a szél jó. Még a szvetteremet is fel kell vennem. És most kél a hold . . .

Délután óta az órák néhány pillanatra zsugorodtak össze. Mintha kicsinyítő üvegen át néztem volna ezt az idő: Az érzéseim is, az izgalomhullámok, amelyek óriásira ugrottak attól a gondolattól, hogy éjfélkor megyünk — elcsöndesedtek, lefojtódtak. Nem engedem szabadon őket. . . nincs idő, nincs hely. El kell fojtanom az izgalmamat, amíg el nem indulunk.

Szuroksötét éjszaka volt.

Sötét volt hajnalban is, de csak sekély, érezhetően rövid ideig tartó sötétség ülte meg a földet; olyan volt, mint az apadó víz. A világosság felé haladtunk Könnyű volt vaknak lenni, hiszen tudtuk, hogy minden pillanat közelebb hozza a világosságot. De ez az éjszaka más volt. Mélyen, nagyon mélyen süllyedtünk belé. Nem volt rá mód, hogy felszínre kerüljünk. Dolgoznunk kellett benne, dolgoznunk kellett vele. Meg kellett alkudnunk a sötétséggel.

Segítségül ott volt a hold. Csak tegnap telt meg. De milyen keveset mutat a holdvilág a napfényhez hasonlítva — gondoltam s idegennek láttam az egész világot. A holdfény elég világos volt, hogy az ember végig tudjon menni az utcán. Nem ütköztünk bele semmibe. Még az apró kavicsok is meglátszottak a lábunk előtt a hold fényében. De mindez egészen közel volt. Ha távolabbra próbáltam nézni, ijesztő gyorsasággal homályosodott el minden előttem. Ha a kikötő felé fordultam, nem láttam mást, mint a part vonalát, azt is homályosan, a fák körvonalait az ég háttérében láttam, de a színüket már nem, sem az egymástól való távolságukat. A gát árnyékos, sötét csíkját még láttam, amint a még sötétebb vízbe nyúlt bele, de az anyagát már nem, sem a mélységét. Volt valami kis világosság, de nem elég. Lassú sétához, gyalog járáshoz, legfeljebb lovagláshoz eleget lehetett látni, de repüléshez úgyszólván semmit — hiszen minden tárgy egyetlen zavaros árnyékfolttá olvad majd össze, ha megindulunk. Seholy egy megbízható, tájékoztató pont a

holdfényes világban! A tekintet csak tapogatódzik, már pedig repülés közben nem lehet tapogatózni.

Dolgozni nem volt nehéz a gépen. A raktárfülke, a benzintartályok, a szárnyak, a pontonok körvonalai jól látszottak. Ha elég közel hajoltunk, csaknem olyan világosan láttunk mindent, mint nappal. Néha szinte elfelejtettük, hogy éjszaka van. De amint részletekre volt szükségünk, vaknak éreztük magunkat. Zseblámpát kellett használnunk a pontonok kiszivattyúzásánál, közelről kellett megnéznünk, hová és hogyan illesszük be a csövet, nehéz volt rácsavarni a dugót. Ha még az ilyen lassú munkához is több világosság kell, — gondoltam — hogyan lát majd a férjem annyit, hogy fel tudjunk szállni? Hogyan veszi észre gyors száguldás közben, ha csónak vagy bója, vagy hanyódó tönk kerül az útjába? Hogyan figyelheti a vizet, a hullámokat, a szelet, a gép irányát, a távolságokat, meg ezer más fontos körülményt, amelyet jól kell látnia?

Az utcai lámpák nem sokat segítettek. Ha közelről nézte az ember, elég jól kivilágították azt a kis kört, amelyben álltak. Látszott egy-egy kapu, egy fészker sarka, a közeli létra. De távolról már csak mint apró fénypontok csillogtak és körülöttük teljes volt a sötétség. Csak jelzésül szolgálhattak: itt egy sarok, itt a kikötő, itt az út. A vizén reszketett a lámpa fénye és zezzugos aranyzalaggá nyúlt. Ez már nem a lámpasor volt, hanem csak a tükröződése. Tehát a tenger. De hol végződik a föld és hol kezdődik a víz? Nem volt jól látható határvonaluk.

Hol találkozik a föld az éggel? Feltekintve, sötét, elmosódó foltot láttam: facsoportok és háztetők feketéllettek a világosabb ég előtt. Segítettek a csillagok is. Itt nem lehetett tévedni. Nem élesen, de teljes biztonsággal meg lehetett vonni a láthatárt. A részletek azonban sehol sem voltak tiszták, csak az ezüsfodrok tűntek olyanoknak a holdsugár hídján, mintha fémből vágtak volna ki milliónyi lapocskát.

Hogyan szállunk fel ebben a különös világban?

Az ülés mélyén nem volt olyan idegen a homály. Elérhettem magam körül mindent, amit megszoktam s amire szükségem lehetett. Minden a helyén van? . . . A rádióretesz ... a fülhallgató ... a felvevőkészülék. . . Sorra megérintettem mindent, nem azért, mintha bármi is elmozdulhatott volna a helyéről, hanem azért, hogy az ismerős környezet megnyugtasson. Most majd helyére rakom a holmimat, előkészítem a papírjaimat és leírom az első rádióüzenet szövegét.

Nemsokára itt az indulás pillanata . . . Charles levette a lámpát és lenyújtotta a csónakba. Eltűnt az a kevés világosság is, amely kis fénykört vetett a gép orra körül. Ég a lámpa az első ülésben? Oldalt nyújtottam a nyakamat, mert a férjem ülése eltakart mindent. Csak a műszertábla világító lapját láttam. Az ezüst - derengésű számok és mutatók olyanok voltak a sötétségben, mint a testetlen szellemek, a semmi mélyén lebegtek. Az ő segítségükkel tudunk majd felrepülni, ők a pilóta szemei.

A szárnyak végén fény villódzott: vörös a jobbszárny sarkán, zöld a balon. A motor nagy lármával megindult; berregése megnyugtató volt, mert éppen olyan volt, mint nappali világosságban. Lassan megfordultunk — a parti lámpák oldalra suhantak előlünk, amint a sötét öbölkijárat felé úszott a gép. Hátrapillantottam. A csónakok, dokkok, házak, fák fekete tömegei egyetlen elmosódott árnyékfolttá folytak össze: ez volt a föld. Sötét, széles szalag, sárga fénypettyekkel — a csillagokkal fősvényen beszórt ég és a fekete, vak tenger között.

Előttünk úszott a hold a víz felszínén, csalóka fénnel, amely csak ragyogott, de nem világított. Feléje mentünk. Nemsokára megfordultunk — a szárnyak végén hunyorgó színes lámpák egy pillanatra a vízbe merültek, amint átvágtunk a hullámokon. Szél alatt haladtunk, hogy elérjünk a kifutó végére, mielőtt nekiszaladnánk. A város jobbra maradt tőlünk, a kikötő bejárata mögénk került, a hold a hátunkat

világította. A víz, a láthatár, az égbe meredő fák koronája derengő fénykődbe merült, amelyről ^ nem lehetett bizonyosan tudni, honnan jön. A sápadt ragyogás felé haladtunk, hogy elég helyünk legyen szembefordulni a széllel, nekifutni az öböl bejáratának és szinte a holdnak is.

Hallottam a motor haragos erőlködését, hallottam feleletül a hullámok zúgását, amint átcsaptak a pontonokon. A férjem a műszertáblát figyelte, a sötétben libegő fényes számokat. A motor mégegyszer nekirugaszkodott, azután megálltunk, hogy forduljunk. A gép megingott — fék . . . könnyíts a motoron . . . most előre! . . .

Lassan, nehézkesen, de határozott mozdulattal indultunk neki a szélnek.

„Ha éjszaka indulunk...”

Most már jól láttam, hol vagyunk, hová jutottunk ki. Baloldalt az a vékony kis fényoszlop: a város. Éppen ilyen vékony, fekete vonal látszott jobboldalt: a szemközti part. Elöl, ahol a láthatár vonala szétfolyt, a kikötőbejárat állt. Fölöttünk pedig a hold sugárzott. Nem nézett egyenesen reánk, kissé jobbra volt tőlünk és a szemközti part felé szórta csillogó sugarait. Ezüst ösvény vezetett át a vizén; elérte az öböl apró hullámain, a gép szárnyának felcsillanó oldalát, a fénylő üléstetőket, az arcunkat. Keskeny, látható csík a láthatatlan világban, kis figyelőnyílás az éjszaka mélységébe — erre kellett bízunk magunkat. Nem a fényes hold-ösvényen akartunk végigszágulni, de felhasználhattuk, mint ahogyan a sötét szobában botorkáló ember a redőnyök közül beszivárgó fénycsík segítségével megismeri a falakat, az ajtót, a bútorokat. Tudomásul vettük, hogy mindenről ez a keskeny holdfény-ösvény tájékoztat bennünket: a hullámokról, a szélről, az irányról, a sebességről, az emelkedésről, az egyensúlyról.

Teljes sötétségben szágulunk majd — gondoltam — és ez az ezüstszalag vezet jobbfelől. Jól emlékeztem rá, hogy felszálltunk már így. Nem holdsugarban, hanem rossz időben, nappal. Vakon néztünk magunk elé, a fekete sötétségbe, csak egy napsütötte kis csík látszott jobbról

a mezőn, az eső alatt. Zöld csík . . . maradjunk szorot-
san a zöld csík mellett, — gondoltam — ez majd segít.
Sok bizalom kell a repüléshez. Nem könnyű multság
nekimenni a levegőnek, amikor csak egy keskeny kis
zöld csíkhoz lehet igazodni.

De ez a felszállás még nehezebbnek ígérkezett.
Sötét folyosóban voltunk és nem tehattunk egyebet,
minthogy útközben a kezünkkel a falat tapogatjuk . . .

Minden gyerekes aggodalmam újra megtámadott,
amikor a homály elnyelt. Mi van odakint, a sötétség-
ben? Nem látunk semmit! Hogyan tudja majd
Charles ellenőrizni a motort? Hátha belemerül az
egyik szárny a vízbe? Akkor aztán megakadunk, fel-
fordul a gép, elsüllyedünk, megfulladunk. Portugáliá-
ban hallottunk ilyen esetről. Csak ne volna ilyen sötét!
Bár csak egy pillanatra kivilágosodnék!

—Minden kész! Mehetünk!

—Mehetünk.

Lárma, tajtékos víz, sötétség: ez a hármas örvény
elnyelt magába bennünket. Forogtunk, mint az orsó, hul-
lám hullám után vágódott hozzánk. Semmit sem láttam,
semmit, semmit. De Charles érezte, mi történik, tudta,
mit tegyen. Erre nem gondoltam az előbb. A gép hatal-
mas erővel emelkedett fel a vízfal előtt. Visszafojtottam
a lélekzetemet. Most nyomban felszállunk. A szárny
vége . . . csupa tűz ... ég a gépünk? ... Nem, csak
a víz csapott át a vörös lámpa felett. Hogyan láthatott
Charles? Hiszen a víz örvénylésében még a hold-
ösvény is eltűnt. De odafent fényesek voltak a csilla-
gok. Nem mozdultak, hideg méltósággal, nyugodtan
néztek le ránk. Charles a csillagok szerint vezethette
a gépet, Arcturus, Aldebaran ...

Most. . . Most kiértünk a tajtékos vízből. A gép
fent volt az első lépcsőn. Lüktető motorral, gyorsan és
egyenesen rohant neki az öbölnek, mint a kilótt golyó.
Újra látszott előttünk az ezüstcsík, a holdfény versenyt
futott velünk jobboldalt, megvilágítva utunkat, mint
valami gyorslábú tündér. Mindig előttünk szaladt,

nem keresztezhattuk az útját. Akármilyen gyorsan futunk, városokon, mezőkön, földeken, alagutakon, hidakon át — minden apró tavacska vizében, a folyó minden kanyarulatánál, minden pocsolya mélyén, amely elénk kerül, már vár bennünket a hold. Tündér, lidérc vagy istennő? Előttünk szaladt, előre vezetett, az öblön át, kifelé a kikötőből.

A motorlúktetés megváltozott. Halkult a hangja, lassult az üteme. Charles kinyomta a féket. A gép megrezent, tévovázott egy pillanatig, aztán visszasüllyedt a tenger bölcsőjébe. Le az ezüsthídról, le a lépcsőről. . . A víz locsogva hintázott mellettünk és jobbra-balra hintáztatott bennünket is. Bizonytalanul ingott a gép. A motor vinnyogott.

Nem sikerült hát. Most sem.

De miért? Miért? Mi lehet a baj? A hátsó ülésben ültem, még mindig szorosan magamhoz ölelve rádiófeljegyzéseimet. Jó szelünk volt — erősebb, mint eddig bármikor. Még a szvetteremet is fel kellett vennem. Feljutottunk a géppel az első lépcsőfokra. A hold is segített. Miért nem indulhattunk hát? Csak Charles mondana valamit, csak szólna már, akármit... De nem szabad kérdezősködnöm. Még nincs vége a kísérletezésnek. Charlesnek elég gondolkozni valója lehet most. De legalább hátranézne kicsit . . . meglátnám az arcán, mi a baj . . .

De nem tekintett hátra. Egyenesen előre nézett. Lassan megfordította a gépet. Nehézkesen, oldalvást bukdácsoltunk a hullámok között. A hold a hátunk mögé siklott, a parti fények elénk kerültek. Visszafelé mentünk. Újra próbálkozunk, — gondoltam.

Kényelmesebben helyezkedtem el és szabályosabban kezdtem lélekzeni, mint eddig. Rosszul éreztem magam az izgalomtól. Pedig nem akartam izgulni. Ostobaság, — magyaráztam magamnak. Nézz fel a csillagokra. Milyen nyugodtak, csöndesek. Gondolj arra, hányszor mondogattad, hogy az emberi szenvedés: semmi, az emberi élet: nem fontos. Arcturus, Alde-

baran, Alpheratz — segítetek, hogy ne féljek. Arcturus, Aldebaran, Alpheratz, — ezek csak szavak. Mindegy. A csillagokra figyelj és ne törődj mással. Igyekezz felismerni őket. Az a nagy kör amott, — a tájoló csillagaink — Capella, Castor, Pollux. Vájjon ez a Dél Keresztje? Hová mutat? Hová is? . . . Nem jutott eszembe. A gép a hullámok között bukdácsolt, le-fel. Hiába, rosszul érzem magam.

Megfordultunk. Charles újra próbálkozni akar, nézd meg az órát, jelöld meg az időt! — mondtam magamnak. A holdfénynél? Igen, — egészen jól világít. Nyilván magasabbra emelkedett közben, amíg itt vergődünk. Vagy talán a szemem hozzászókot a sötétséghez.

— Minden rendben? Mehetünk?

— Mehetünk.

Tekints hamar az órára és ne gondolkozz, csak számolj magadban, gyorsan számolj ... egy, kettő, három, négy . . . negyvenöt. . . negyvenhat, negyvenhét, negyvennyolc. A motor lüktet és harsog ...

Minden hiába. Charles újra használta a féket. A gép visszasüllyedt a vízbe. Mi a baj? Mi történt? Ismét fordultunk, lassan, nehézkesen. Miért hallgat Charles még mindig? A motor tiltakozva ropogott még néhányat, aztán egyszerre csönd lett. Csönd és nyugalom.

A fények a messzi parton, a csillagok a magas égen csillogtak. A holdfény lágyan hullt ránk az ülés mélyére s a vállunkat simogatta. A gép ügyetlenül bukdácsolt az öböl hullámain.

Sokáig tartott a csönd. Csak a hullámok csapkodták a pontonokat, csak a szél zúgott halkan a fülünk mellett, csak a gép nyikorgott, amint jobbra-balra himbálta a víz.

Végre megszólaltam:

— Most mit csinálunk?

A hangom nyomott volt, szinte közömbös.

— Nem tudom . . . majd meggondoljuk. — Éreztem, hogy Charles nagyon levert. — Majdnem sikerült . . . majdnem. Nem értem, mi a baj.

Elfásult az ő hangja is, de éreztem, hogy még reménykedik. Hátha mégis elindulhatunk.

Mit feleljek neki? Hogyan próbáljak segíteni? Valljam be azt, amit őszintén gondolok? „Ma már ne próbálkozzunk semmivel, Charles. Menjünk vissza és aludjunk.“

Gyengeség és oktalanság lett volna, ha így beszélek. Tudhattam, hogy meggondolatlanságot úgyszemint követ el. Egy pillanatig tétováztam: ne igyekezzem-e rávenni őt, kísérelje meg még egyszer? De nem tudhatom, mi történt tulajdonképpen? Rá kellett hagynom, hogy egyedül határozzon.

Hallgattam.

A gép tovább bukdácsolt, a hullámok szakadatlanul csapkodták a pontonokat! Csöndesen vártam, a rádiómappát szorongatva a sötétben.

— Hát — szólalt meg Charles hangja az első ülés felől — legokosabban tesszük, ha visszamegyünk, jót alszunk reggelig s aztán kezdjük újra törni a fejünket.

Megkönnyebbültem és ugyanekkor ólmos fáradtságot is éreztem. De most sem szóltam. A fekete fej kissé hátrafordult hozzám:

—De azért visszafelé még egyszer meg lehet próbálni!

—Visszafelé ... — gondoltam és megértettem, milyen kevés már a reménye. Igyekeztem felrázni magamat; hátha mégis elindulunk? De hiába akartam megtéveszteni önmagam. Tudtam már, hogy nem fogunk ma elindulni. Az estét egyszerre üresnek láttam. Az izgalom és a szépség . . . minden eltűnt belőle. A csillagok már nem voltak a vezetőink ... A szél nem volt távoli, hívó hang, a gépünk nem volt repülő löveg, hanem csak nehézkes bárka, amely nem tudott elszabadulni a vízről. A hold nem volt tündér, aki versenyt fut velünk, aki vezet. Csak egyszerűen a hold volt és már sápadni kezdett.

A föld rabságában

A keskeny fényvonal felé fordultunk és lassan úsztunk visszafelé.

Megpróbáltam átgondolni, mi történt. Fújt a szél. Megkönnyítettük a gépet és mégsem tudtunk felszállni. Sokszor szálltunk fel ilyen nagy teherrel minden baj nélkül, könnyedén. Például Grönlandban is. Most miért nem sikerült?

A part kibontakozott előttünk: sötét folt az ég hátterében, világos folt a fekete vízben. Egyre nőtt, amint közelebb értünk.

Mi lehetett a baj? Mit tehetnénk még? Hangtalanul vitatkoztam önmagammal. Nem ereszthetünk ki még több benzint. Már így is nagyon kockázatosá tettük az utat. Mit tegyünk? Várjunk akár hetekig is, amíg megerősödik a szél? De vájjon szokott-e erősebb szél fújni Bathurstben, mint most? Meg azután: a hold éjszakáról-éjszakára halványodik már. Egy hónapig várjunk, míg újra megtelik? Vagy távolítsunk el minden nélkülözhető holmit a gépről, a padlódeszkát, a motor burkolatát? Dobáljuk ki a poggyászsunkat? Így próbálkozzunk újra? Próbáljunk máshonnan elindulni? Dakarra persze gondolni sem lehet. De itt van Portugál-Guinea. Itt van Libéria. Mi van még a közelben? Azt is meg kell gondolni, — és a gondolataim mélyén nehéz súlyt éreztem — el

tudunk-e indulni, ha még több benzint kell felvennünk, a hosszabb útra?

Nem kérdezhettem semmit a férjemtől. Tudtam, hogy most nem tudna felelni. De nem is lett volna jó, ha a kérdezősködéssel siettetve érlelem meg a gondolatait, amelyek csak most alakultak a tudata mélyén. Tudtam, hogy hamarosan megérnek és előjönnek, de addig zavartalanul kell hagyni őket a sötétben. Néma kérdéseimre majd egyszer választ kapok. Addig várnom kell.

Nagyon fáradtak vagyunk, — mondtam önmagamnak. Vájjon akkor is ezt éreznénk, ha elindultunk volna? A naphosszat végzett munka, a készülődés sok izgalma nehezedik úgy a vállainkra, vagy csak a kudarc? A balsiker miatt érezzük magunkat olyan nehéznek, olyan földhözköttnek, akár a túlterhelt gép? Ügy éreztem, már egyetlen kérdést sem bíránk el. Egyetlen szótól, egy könnyű, pehelykönnyű szótól is belezuhannánk a kétségbeesés örvényébe.

A motor berregve vitt előre az éjszakában, a pontonok orra döfködté a vizet. Beértünk a kis öbölbe. A partvonalak lassan tagolódtak előttünk. Dokkok nyúltak elő az árnyékból. Házak magasodtak az égnek. Árbocok keresztezték a halványuló holdfényt. Fények hunyorgattak az ismerős helyek felől, — ott az út, ott a gát, ott a bója, a kis csónak, amely kihozott minket; látszik már a lámpája is. Lehangelőan változatlan maradt minden.

Jöttünk már vissza így, kudarccal a vállunkon. Most is ugyanígy érkeztünk. Nem történt semmi; ismét nem sikerült elindulnunk.

Az örök vártak bennünket, pedig azt hittem, már sohasem látom őket. A dokknál is álltak néhányan. Reméltem, hogy nem a kormányzó és felesége. Nem tudtam volna a szemükbe nézni, elviselni a kedveségüket.

A férjem megállította a motort. Halálos csönd lett. Ebben a némaságban ringatóztunk a bója köze-

lébe. Itt az öbölben megszűnt a szél, a hullámmoraj, minden nesz. Charles leszállt a helyéről a pontonokra és szó nélkül nyúlt a kötél után. Odaerősítette a bójához a gépet, aztán átvette a lámpást az emberektől s kitűzte a póznával a gép orrára. Kihúztam csomagjainkat a fülkéből s szótlanul leadtam a csónakban álló evezőslegényeknek. Lecsuktuk az ülések fedelét. Beszálltunk a csónakba és leültünk a hátsó ülésre, ölkben tartva a csomagjainkat. Némán haladtunk a part felé; csak az evezők nyikorogtak.

Egy angol állt a mólón. Ránk várt. Szó nélkül átvette a poggyászsunkat és felsegített a létrán. Csak később kérdezte:

— Mi a baj, ezredes úr?

Türelmes és kedves volt a hangja, mint valami jó nagyanyáé, ha a kis unoka kézimunkájába hiba csúszik. Türelmesen, szelíden mondja: — Hát újra itt vagy, Anne, szívecském? Lássuk csak, mi a baj? . . .

—Nem tudom, — mondta a férjem és igyekezett vidáman és gondtalanul beszélni — alighanem még mindig nagy a megterhelés. Igaz, hogy máskor is indultam már ennyivel. (Ügy látszik, őt is aggasztja a kudarc.) Lehet, hogy itt a trópusokon mások a légköri viszonyok . . . esetleg párateltebb a levegő . . .

—Hmmmm . . . csakugyan, nagyon nedves volt mai is — felelte az angol jóindulatúan.

A kormányzó kocsija a kapunál várt. Végigsétáltunk a mólón, — lépéseink keményen csengtek a némaságban, ferde árnyékunk szinte sompolygott előttünk a holdfényben.

A kocsi ajtaja élesen becsapódott.

—Úgy gondoltuk, legokosabb, ha alszunk egyet, — mondta még a férjem, amint kihajolt, hogy jó éjszakát kívánjon.

—Persze, nagyon okosan . . . mindig ez a legokosabb — mondta az angol, amint hátralépett az utcai lámpa fényében. — Jó éjszakát!

Egy óra múlt néhány perccel. Tökéletes csöndben

kocsiztunk hazáig. Szótlanul néztünk magunk elé. Én még mindig a rádiómappámat szorongattam. Az utcákon egy lélek sem járt. Zúgva robogtunk végig az egyenes, széles utakon és csak a fordulóknál lassítottunk. Néhány görnyedt, fekete árnyékot láttunk a kőlépcsőkön, a piactér közepén. Emberek aludtak a szabad ég alatt.

Nesztelenül osontunk be a kormányzó házába. Szerencsére senki sem volt ébren. Gyorsan felmentünk a lépcsőn, benyitottunk a szobánkba. A kiselejtezett poggyászhalom szinte elképedve meredt ránk.

— Jobb, ha az ember nem fárasztja el magát — szólalt meg Charles. — Olyankor szokott meggondolatlanságokat elkövetni. A legtöbb szerencsétlenség fáradt emberekkel történik.

Összeszorított szájjal beszélt, de még így is örültem a szavainak. (Nincs más mit tenni, legyünk katonák, — szokta mondani néha.) Éreztem, hogy mégsem reménytelen a helyzetünk.

— Azért egyet-mást még megpróbálhatunk! — mondta és mosolygott.

Hiszen majd túljárunk az eszükön! — gondoltam következetlenül és lelkesen. Hogy kiknek az eszén akarunk túljárni, azt nem tudtam volna megmondani. A bathursti kikötőre gondoltam? A megterhelt gépre? A nedves levegőre? A motorra? Vagy az angolra, aki a dokknál várt bennünket?

Nem kérdeztem, mit tervez Charles. Lefeküdtünk aludni, anélkül, hogy még egy szót is beszéltünk volna és mint a puha takarót, fejünkre húztuk az áldott sötétséget.

Próbálunk egyetmást

Másnap reggel fáradtan, alvástól és zavaros emlékezéstől kábultan ébredtünk. Egész balom sürgönyt találtunk a reggelizőasztalon. Nyilván sokan gondoltak ránk. Nem voltunk hát magunkban az öböl sötét vizén, mint tegnap gondoltam. Gondolatban mások is velünk voltak és ha mi nem is tudtuk, miért nem sikerült a felszállás, ők, úgy látszik, tudták és tanácsot igyekeztek adni nekünk. Az üzenetek között sok mulatságos is volt, de téves elképzelésből indult ki valamennyi.

—Megint nagyon sokat olvastak rólunk az emberek az újságban — mondtam csöndesen, amint sorra felbontottam a táviratokat.

—A légcsavargárban nagy az izgalom — szólt a férjem. — Olvasd csak, ezt sürgönyzik: — *Sajtóközlemények szerint falégcsavart használ, azonnali értesítést kérek, fémlégcsavar miért nem vált be.* — Honnan szedik ezeket az ötleteket...

—Csakugyan, — mondta valaki az asztalnál — én is olvastam a lapokban, hogy Lindbergh ezredest látták, amint a fapropellere eltört és összeszedte a forgácsokat.

—Forgácsokat! — kiáltottam. — Mit gondolnak ezek, miféle tákolmányon repülünk mi?

—Itt van egy távirat attól a vállalattól, amely

a pontonokat készítette — mondta Charles. — Azt ajánlják, nézzük meg, nem kapaszkodott-e valami tengeri állat a pontonokba. A motorgyár is sürgönyözött, hogy halasszuk el az utazást, mert előbb még valami kísérletet szeretnének végezni ezzel a motortípussal.

—Igen? — kérdeztem gúnyosan. — Jókor!

—Hát, tudod mit? — mondta a férjem sokkal jobbkedvűen, mint tegnap este. — Nem halasztjuk el az utat! A motornak semmi baja. A pontonnak és a légcsavarnak sem. Megtalálom a módját, hogy mégis elinduljunk!

—De nem lesz már holdvilág, Charles ... és kapunk-e elég erős szelet?

—Nem lesz holdvilág, — mosolygott — de könnyítünk a terhünkön.

—Hogyan akarsz könnyíteni rajta? Csak nem hagysz itt még több benzint?

—Azt nem, de például olajunk több van, mint amennyi kell. Elég kényelmetlen munka visszaszivattyúzni, ezért nem kínlódtam vele mostanáig. Azt hittem, elbírjuk a súlyát. De most minden font sokat számít, minden uncia ...

—Persze, igazad van. A ruháink például tizen-nyolc fontot nyomnak személyenként — számítottam ki. — Ezt is itthagyhathjuk. A fényképezőgépet és a filmeket is . . . Igaz, hogy nagyon könnyűek . . .

—Igaz, de nem feltétlenül szükségesek. Csak azt vihetjük, ami nélkülözhetetlen. Szükség esetén sok élelmiszert is kiszedhetünk, leginkább vajat és csokoládét, amit a sarkvidéki utazásra csomagoltam be a gép farkába. Jó helyen volt a csomag, segített egyensúlyozni a gépet. Bajos hozzáférni, mert előbb ki kell szedni az üléseket. Viszont elég nagy a súlya.

—Más nincs?

—Dehogy nincs. Például elől, a csomagfülkében az üres benzintartály, amit most nem töltöttünk meg. Ez is fölösleges súly. Be fogok oda mászni és drótollóval

kivágom. A szerszámokat is kiselejtezem. Csak az marad, ami igazán fontos. Meglepődsz majd, mennyit könnyíthetünk még a gépen.

Azonnal indult is a kikötőbe.

— Nagyon érdekes, — megfordult az ajtóban és reám mosolygott — igazán, nagyon érdekes ez a kísérletezés.

A kikötőben fullasztó meleg volt, bár a déli hőség kissé már enyhült. Az árbocok árnyékai lassan növekedtek és végigfeküdtek a vakítóan fényes vízen. Három óra elmúlt, de a vörös lakkal befestett szárnyak még mindig szinte izzottak a nap tűző sugaraiban. A férjem a levegőtlen poggyászfülke mélyén dolgozott. Darabokban vágta ki, óriási dróttollóval, az üres benzintartályt.

Minden egyebet már kiszedtünk. Charles bemászott a gép farkába is az odahelyezett élelmiszerekért. Kiszivattyúzta az olajat. A csónakba egész halom apróságot rakott, amit szintén kiselejtezett a poggyászkülből. Az egyik néger fiú végigtörölgette a pontonok alsó felületét is. Végighasalt a pontonon és alája nyúlt. (A vízbe egyik sem mert beleereszkedni a cápák miatt.) Nem talált rajta semmiféle tengeri szörnyet, de elég sok csigát és kagylót szedett le. Ez a tisztogatás is megkönnyítette a nekifutást és a gép súlyát.

Végül csak az üres benzintartály maradt. Nem lehetett kihúzni, beleépítették az ellipsziszalakú benzinkraktárba. A kivágása pedig nem volt valami könnyű és egyszerű munka. A tartályban különféle szerkezetek voltak az egyenletes fogyasztás szabályozására. Apró darabokra kellett szedni az egészet. Charles lekuporodott a fülke alá és két karral emelgette a nagy, nehéz drótvágót. Ha sikerült egy-egy darab dur-alumíniumot levágnia, kidobta a szellőztetőnyíláson. Könnyedén hulltak a fémforgácsok a vízbe. Mint a falevél libegtek lefelé s fényes oldaluk megvillant, amint lesüllyedtek a fenékre.

Hosszadalmas, keserves munka volt; nem lehetett

siettetni, pedig alig lehetett észrevenni a haladást. Olyan türelmesen kellett dolgozni, ahogyan a féreg rágya át magát a fán. Charles az egész délutánt ezzel töltötte.

Minél tovább tartott, annál nehezebb lett a munka. Mikor a tartályt kinyitották, a benne maradt kevés benzin párologni kezdett s a gőze megtöltötte a szűk helyiséget, az üléseket, Charles tüdejét. Csípte a szemét. Késő délután, amikor a nap egyenesen a gép vékony burkolatára tűzött, szinte elviselhetetlen volt a levegő. Addig dolgozott odalenn, amíg bírta, aztán kimászott, friss levegőt szívni. Fejébe nyomva a napvédő sisakját, az áttüzesedett szárnyon állt verejtéktől nedves, nyakához tapadó, feltürt ujjú ingében. Izzadságtól csillogó, néger kovács váltotta fel ilyenkor a munkában. Ha ő sem bírta tovább, megint a férjem mászott be. A nap arca vörösödni kezdett a mangrovebokrok fölött és az ezüstös kis fémforgácsok még mindig hulltak villódzva a szellőztető nyílásán át a vízbe.

Majdnem vacsoraidő lett, mire Charles hazaérkezett a kormányzóságra.

—Nagyon fáradtnak látszol — mondtam, amikor bejött a szobába; két karja tele volt mindenféle holmival.

—Kicsit elfáradtam — mondta. — A tartályok közt dolgoztam, megfájdult a fejem a benzingőztől. Viszont sokkal könnyebb lett a gépünk. Azt hiszem, legalább kétszáz fontot vettem ki belőle megint.

Letett mindent a padlóra és diadalmasan nézett reám.

—Az üres tartály maga nyomott vagy száz fontot, az olaj harmincat, aztán ez a zsák, tele konzervekkal, — megemelte és közelebb tette a régebben kirakott élelmiszerekhez — ez is van harminc-harmincöt.

—Érdeemes volt kivenni.

—Közel tíz font szerszámot is vettem ki — foly-

tatta a számítást. — Nem hagytam mást odabenn, mint két harapófogót, egy fúrót és egy csavarhúzó.

— Hát ez mi? — kérdeztem. — Csak nem az alvózsákunk?

— De az. Úgy is vizes lenne a tengeren. Szükség esetére megvan még a gyapjú alsóruhánk.

Letette a többit is: a motor burkolatát, egy csövet, egy kanna festéket, a szerszámokat, néhány darab töltényt.

— De Charles . . . végül is mit hagyál a gépen?

— Minden mentőeszközünk ott maradt, arra az esetre, ha le kellene szállnunk a tengerre. A mentőfelszerelésből egyetlen gombostűt sem vettem ki. A szárazföldi kényszerleszállásra nem teljes a felszerelésünk, de ez most nem is olyan fontos. Pisztolyunk van és a mentőfelszerelést is a gépen hagytam.

— Én pedig kiszedtem minden nélkülözhető ruhánkat és itt van néhány rádiószaklap, meg egyéb folyóirat, amit eltettem neked. Ma éjszaka tehát! . . . Készen vagyunk?

— Készen vagyunk, de menjünk le most a mólóra.

A néger palotaőrök talpa halkán csoszant a kövezeten, amint a kapu előtt lépkedtek. A pálmák feketén, mozdulatlanul álltak a levegőtlen ég alatt. A mólón hűvösebb volt a levegő, bár az öböl egészen csöndesnek látszott. Egyetlen fodor sem törte meg a tükörsima víz felületét. Sokáig figyelmesen néztem a lépcső alját, nem mozog-e mégis a víz . . . (Tenger lánya, habléány, — Hallgass kérlek én reám . . .) De egyetlen kis ezüsttajték sem jelent meg. Nem jött válasz hangtalan hívogatásomra.

A férjem megfordult, hogyha megmozdul a levegő, ha bármilyen gyenge szellő támad is, megérezhesse kimelegedett arcán.

— Azt hiszem, — mondta végre — jobb lesz, ha ma egész éjszaka pihenünk és csak holnap próbálkozunk.

A hold máris halványodni kezdett, — holnap este még kevesebb lesz a világosság. Az is lehet, hogy ma éjszaka még jó szél kerekedik s nem fogjuk felhasználni. De nem baj. Valami fontosabb a holdfénynél és a szélnél is. Valami legalább olyan szükséges, mint a tartalékbenzin, a jó hátszél, a kevés megterhelés, a derült idő. Nem lehet megfogni, meglátni, lemérni. De tudtam, hogy egy éjszakai nyugodt alvással megszerezzük.

Figyelj! A szél erőre kap...

*Figyelj! A szél erőre kap. A légben
Millió őszi levél kavargog ...*

Ágyamban feküdtem a kormányzósági palotában. Délutánra járt az idő, nem volt mit tennem, verseket tanultam. A férjem aludt. Elvégeztünk minden munkát, a terveinket pontosan megbeszéltük, mindent becsomagoltunk. Készen voltunk az indulásra.

Csak pihenésre volt szükségünk, mielőtt ma éjszaka utoljára megpróbáljuk: el tudunk-e indulni a bathursti kikötőből Amerika felé.

—Megpróbálhatnánk esetleg még holnap is? — kérdeztem reggel a férjemtől.

—Talán, — mondta vonakodva — de ez már igazán a legutolsó lehetőség volna.

—Napkeltekor azonban még mindig mehetnénk ... — próbálkoztam.

—Nem. Láthatod, napról-napra mennyivel később kel a hold. Mire átérnénk Natalba, nem világítana semmit, vaksötétben kellene leszállnunk.

—Tétovázva tettem fel a kérdést:

—Most, hogy a gép könnyebb lett, el tudunk indulni akkor is, ha nincs szél?

—Majdnem.

—... Így hát ma indulunk, vagy ... Jobb, ha nem

is gondolkozom tovább. Pihenjünk, aludjunk, vagy tanuljunk verset. Kinyitottam a gyűjteményemet.

— *Figyelj! A szél erőre kap. A légben
Millió őszi levél kavarog . . .*

Októberben másoltam le ezeket a verseket, mikor elindultunk Angliából. Amikor az utolsó dáliaik lehajtották nehéz, aranyszínű fejüket s megfeketedett száraik már megtörtek. Mintha vad lángok lobogtak volna, úgy repültek a bíborszínű és sárga levelek az ég felé, a vad szélben. Tölgyek, szilfák, bükkök ... ha rájuk gondoltam, az angol tájak mesebeli békéje árasztotta el a szívemet.

. . . Sok nyári estét éltünk együtt édes . . .

(Olyan ez a vers, mint a hosszú angol mezők, amelyek hullámosan nyúlnak a láthatárig.)

. . . Most jönnek az októberi napok.

A vers gyakran átsegíti az embert rossz óráin. Másfelé viszi a gondolatait. Ma éjszaka még szükségem lehet erre a szép, muzsikáló versre, ha majd fel-lebukdácsolunk a csillagok alatt, vagy a sötét égbolt felhői között küszködünk, a sötét óceán vize fölött. Ha el tudunk indulni. . .

*. . . Nézd. Az órjás bükkfák is hajladoznak
S vetkőznek már . . .*

(Fényes, vörösrézsínű levelek; egyik erre, a másik arra száll, — olyan mind, mint a friss szénparázs.)

. . . S vetkőznek már, bús-engedelmesen.

Ennyi elég is. A többi nem vonatkozik reánk:

*... engedelmesen.
Jobb lesz, ha a tűzhely mellé húzódnak,
Ne nézzük már a tengert, édesem . . .**

Ezt nem tehetjük meg, — legalább is még nem. Dolgunk van a tengerrel, el kell intéznünk ... Át-lapozok.

*— Ifjúság hajói szállnak
Szél alatt, vidám erővel. . .*

Jó volna most ilyen széllel találkozni. Jó, erős széllel, amelybe szinte bele lehet harapni, friss széllel, amellyel verekedni kell, hogy szembefordulhasson vele az ember, — amelyben a csónakok siklanak, mint a nyíl, a vitorla megfeszül, lehajlik majdnem a vízre . . . a kormányt alig tudod tartani sajgó kezeddél, lábadat meg kell vetned az első ülésen, hogy ki ne fordulj, arcod ég a csapkodó szélben, érzed, hogy belül melegen lüktet, de kívül hideg és rugalmas, akár az érett gyümölcs. A víz zúg, morajlik, rohan, magával akar ragadni vadul.

*. . . Ifjúság hajói szállnak
Szél alatt, vidám erővel,
Száz kalandos út előttük . . .*

A vers muzsikája most Maine, az ottani tengerpart képét idézte fel bennem. Pedig hát még Afrikában vagyok. Moszkitóháló fehérlik a fejem fölött. Itt a levegőtlen, fehér szoba körülöttem.

Tea után még megfürdünk a sziklafoknál, aztán ebédelünk és aztán . . .

. . . Figyelj! A szél erőre kap . . .

Felkeltem, felöltözködtem. Megteáztam. A férjem lement a kikötőbe.

* Humbert Wolfe: őszi rezignáció.

—Segíthetnék neked valamit? — kérdeztem.

—Nem — mondta. — Csak lemegyek, megnézem még egyszer a gépet.

Tudtam, mit érez: keres valamit, hogy kitöltse az időt.

A kormányzó felesége kocsikázni vitt a parkba, ahol már jártunk egyszer. (Ott legalább talán fúj a szél!) Kiszálltunk és sétáltunk a fák árnyékában. (*Nézd, az órjás bükkfák is hajladoznak..*.) De ezek nem voltak bükkfák. Casuarinák nyújtogatták hosszú, ostorszerű ágaikat a fejünk fölé, tüskés pálmák álltak körös-körül és furcsa, szürkelevelű fák, amelyeknek sohasem hallottam a nevét. Száraz fű zörgött a lábunk alatt. Kaktuszok lándzsái meredtek szét a napfényben. A levegő nem lélekezett még itt sem. Élettelenül állt. Az egybefonódó futónövények sárga virágja bágyadtan lekonyult. Mozdulatlanul lógtak az indák a csöndes levegőben. Rovarok zümmögték egyhangú dalukat, — száraz volt ez a hang is, mint a fűrészpor. Fémes színű, apró madarak röpködtek fel-felcsillanva egyik oleanderbokorról a másikra. Ez volt az élet egyetlen jele a halott parkban.

Alig tudtam ránézni a madarakra, a merevlevelű oleanderekre, a kúszónövények sűrű indái között fulladozó fákra. A szerelmem minden látvány csak arra emlékezteti, akivel tele van a szíve. Én is csak egyre gondoltam. A magányos szerelmesnek hiába mutatnak akármit, lehangolódik: „De hiszen ő nincsen itt, hogy lássa!“ Így voltam én is. Csak erre tudtam gondolni: „De hiszen nincs szél, még itt sincs!“ Csak azt láttam, hogy a kúszónövények indái mozdulatlanul csüngnek le a fák karjáról és a lomb meg sem moccan sehhol.

Visszaültünk a kocsiba és hazamentünk a kormányzósági palotába. Még a sebesség mesterséges légáramlata is jól esett, pedig tudtam, hogy ez a szél nem

segít rajtunk ... A kocsi ablakán át az ég háttérében magasranyúló pálmákat néztem s amint egy kis folyó hídján átrobogtunk, az apró csónakokat. (*Ifjúság hajói szállnak . . . Szél alatt, vidám erővel. . .*) De ezek nem szálltak szél alatt. A vitorlák bágyadtan csüngtek.

Nincs szél.

Figyeltem az út porát, a távoli kunyhók kéményfüstjét, a pocsolyák vizét. Feltekintettem a béna zászlóra, amely összecsavarodva lógott a rúdjáról a kormányzósági palota homlokzatán.

Hazaértünk.

Úgy szólaltam meg, mint a nagybeteg, aki nem tudja tovább titkolni a bajt. Száraz volt a torkom.

—Attól félek, nagyon gyönges szél lesz ma este.

—Ó, ezt most még nem lehet tudni — mondta jóságosan a kormányzó felesége. — Sétáljunk le a mólóra, nézzük meg.

—Átmentünk az úton és lesétáltunk a vízhez. A mólón hűvösebb volt a levegő, de az öböl vize úgy állt, mint az alvadt üveg. Felemeltem a kezemet.

—Teljes szélcsend van — mondtam,

—Van egy kicsi kis szél, — felelte a kormányzó felesége — csak még nem tudom, honnan fúj.

A kikötő kijárata felé fordította arcát.

Kivettem a zsebkendőmet.

— Mindjárt meglátjuk — mondtam. — Ha lenne...

A zsebkendő tehetetlenül csüngött le kezemből.

— Még olyan erős szél sincs, hogy a zsebkendőmet megemelje.

Milyen nehéz tud lenni néha egy kis zsebkendő is! — gondoltam fanyarul.

Visszafelé sétáltunk.

— Ma este próbálkozunk utoljára — mondtam.

— Holnap már nem lesz elég világos a hold. Ha ma nem tudunk felszállni, akkor meg kell változtatnunk a tervünket.

— De hiszen még nem tudhatunk semmit — biz-

tatott a kormányzó felesége. — Napnyugta után még támadhat szél.

—Igen, persze — mondtam, de nem reménykedtem. Felmentem a szobámba és megpróbáltam írni, olvasni, pihenni.

—*Figyelj! A szél erőre kap. A légben . . .*

De nem kapott erőre. Halott volt a levegő. Minek is tanultam meg ezt a verset? Most aztán nem tudom kiverni a fejemből. Kísérteni és kínozni fog egész este. A fejemben zümmög értelmetlenül, akárhol járok, akármi történik is velem. Tanuljunk valami mást, valami megnyugtatóbbat. Vegyük elő a verseskönyvet . . .

— *Bátor virágok! Bár állnám én is így a sorsom,
Jöttök s nincs bennetek gonoszság, csak szépség . . .*

Nem, ez nagyon nehéz. Válságos pillanatban nem jutna az ember eszébe, ha szükség volna rá. Csak az első sor bontakozott ki előttem, mint a zászló:

— *Bátor virágok! Bár állnám én is így a sorsom. . .*

Negyedóra, félóra, háromnegyedóra telt el. Leszállt a nap. Nem tudtam tovább maradni a szobában. Kimegyek még egyszer a mólóra, — gondoltam. Nem lehet tudni, néha minden megváltozik egy pillanat alatt. . . Hátha éppen most következik ez a pillanat? Hátha ebben a másodpercben fordul meg a sorsunk, ébred fel a szél? Mindenesetre kimegyek és megnézem.

Csendesen kiosontam a szobámból; gyors léptekkel mentem le a lépcsőn, át a csarnokon, — álmában siet így az ember, ha menekül valaki elől, de tudja, hogy nem szabad futnia. Le, le a kapu lépcsőjén, ki a házból. Nem, én nem szaladok . . . igazán nem. Csak gyorsan lépkedek. Mikor kint voltam az utcán, meg-

könnyebbültem. Most már szaladhatnak is, nem látna senki. Sötét van már.

Amikor a mólóra értem, már futottam, rövid és gyors lépésekkel. Hűvösebbnek éreztem a levegőt, sokkal hűvösebbnek, de . . . (*Anne húgocskám, Anne húgocskám, látsz-e jönni valakit? . . .*) Régi tündérmesék, régi rímek cikáztak az agyamban. (*Tündér lánya, hab-leány . . .*)

Van-e szél? Kivettem a zsebkendőmet, — gyűrött kis fehér folt volt a homályban. Kinyújtottam a kezeimet. A zsebkendő lógott... aztán megmozdult... aztán libegett. . . aztán gyengén vergődni kezdett, hogy kiszabaduljon az ujjaim közül. A levegő lehelletét érezte. Csakugyan felébredt a szél azokban a másodpercekben, amelyekben arra gondoltam, hogy megfordul a sorsunk. *Figyelj! A szél erőre kap ...*

Visszafutottam a kormányzósági palotába és lihegve berontottam a szobánkba. Charles éppen akkor tért vissza a kikötőből.

—A szél... a szél felébredt! — kiáltottam ki-fulladva. — Most jövök a mólóról! Libegtette a zsebkendőmet!

—Gyerünk le együtt még egyszer, megnézzük — felelte gyorsan.

Együtt mentünk le. Átvágtunk az úton; igyekeztem lépést tartani a férjemmel. Elég erősnek találtam a szelet, mert két zsebkendőt libegtetett egymás mellett a mólón. Izgalmamban nem jutott az eszembe, hogyha a szél fel is emelte a zsebkendőnket, nem bizonyos még, hogy a gépet is felemeli. Az bizonyos volt, hogy a szél felébredt. Talán még meg is erősödik, mire felkel a hold.

Visszamentünk vacsorázni. A kormányzó poharat emelt utunk sikerére. Arra gondoltam, hogy most már harmadszor teszi ezt és vájjon utoljára-e? Elbúcsúztunk.

— Lehet, hogy újra találkozunk a reggelinél — nevettem fanyarul.

A kormányzó felesége némán megfogta mind a két kezemet.

—Kábelezzenek, kérem, ha szerencsésen átjutottak — mondta a kormányzó. (Természetesnek tekinti, hogy sikerül átjutnunk. Jellemzően angolos kedvesség.)

—Feltétlenül kábelezünk. Köszönünk mindent. . .
Viszontlátásra!

Ismét a mólóra mentünk. A hold feljött már; vörös képpel pihent a láthatár szélén. Csúfosan eltorzult tegnap óta; olyan volt, mint egy nyomorék körte. Nagyon gyorsan változott. Ez volt az utolsó éjszaka, amelyen még hasznát vehettük.

A szél csakugyan megerősödött kissé. Biztató volt.

Visszamentünk a házba. Egyelőre nem volt tenni valónk. Poggyászunkat — kis batyut — már begyömöszöltük a fehér vászonzacskóba. Minden ruhánk a ki-selejtezett holmihoz került. Charles csak azt vitte magával, ami rajta volt. Én a repülőruhámon kívül belecsavartam a zacskóba egy puha kis selyemruhát, egy pár harisnyát és egy vászonkalapot. A kettőnk poggyásza összesen talán tizenkét uncia lehetett.

Mindennel elkészültünk. Mehettünk.

De még várnunk kellett. Nem indulhattunk, amíg a hold nem állt elég magasan.

Lefeküdtünk. Vártuk az idő múlását. Csöndes volt a ház. Mindenki pihenni tért már. De a mi időnk még nem jött el. Várni, várni, várni... a szívem a torokban vert.

— *Ifjúság hajói szállnak
Szél alatt, vidám erővel,
Száz kalandos út előttük ...*

Tíz óra húsz perckor a hosszúlábú inaslegény, Samiker, bekopogott az ajtón a poggyászunkért. Poggyászunk azonban már nem volt. A félig üres fehér zacskóban elfért az egész, a rádiómappámon, egy váltani való sportingen, szvetteren és a két repülősisakon

kívül. Samiker szó nélkül vállára vette a pehelykönnyű zacskót és kiment. A kis, nyitott kocsi várt a kapu előtt. Csöndesen beültünk a hátsó ülésre. Samiker felugrott utánunk. Már nem lehetett szükségünk a segítségére, de jól esett, hogy elkísér, hogy törődik velünk.

Elindultunk. Itt van minden? Rádiómappa . . . Repülősapka . . . reggeli? Igen. Samiker az első ülésen ült a kis fehér zsákkal. Átsuhantunk a halványan világított utcákon. A házak kapuját most zárták be éjszákára. Valaki az emeleten kinyitotta a redőnyt, amikor elrobogtunk a ház előtt és kikönyökölt a világos ablakon. Egy futó pillanatra felnéztem az ablak fényességébe; egy sötét kezét láttam, amely nyugodtan kinyitotta a redőnyt s azt kívántam, bárcsak ilyen egyszerű lenne nekünk is az egész!

A kocsi elnyújtott sóhajjal állt meg a zárt kikötőkapu előtt. Az álmos őr előballagott és kinyitotta a kaput. (*Figyelj ... A szél erőre kap ...* De egyetlen lélekzetet sem éreztünk a parton.) Bemásztunk a csöpgő, nedves csónakba. Samiker is beült mögénk a fehér zacskóval. A víz szörcsögött és locsogott a lábaink körül. (. . . *A légben millió őszi levél kavargog ...* Nem, nincs szél. . . nincs szél.. .) A fekete fiú, aki az evezők után nyúlt, kínosan, nehezen köhögött. Lassan haladtunk a repülőgép alaktalan fekete árnyéka felé.

Halvány fényt hintett le a holdvilág. A kikötőparancsnok kis csónakban követett bennünket. Oda-kint mégis érezni lehetett már egy kis szelet. Megfordítottam a fejemet, hadd lobogjon a hajam hátrafelé.

— Charles! — kiáltottam. — Ma olyan erős a szél, mint akkor reggel, amikor először akartunk elindulni!

Odaértünk a géphez.

—De nem olyan erős, mint tegnapelőtt este volt? — kérdezte Charles, amint kimászott a csónakból.

—Nem ... Hiszen akkor fel kellett vennem a szveteremet.

Készülődni kezdtünk. Rendezkedtünk az ülésekben, kiszivattyúztuk a pontonokat, elvégeztük ugyanazt az apró-cseprő munkát, amelyet annyiszor ismételtünk már. Ma utoljára próbálkozunk, — gondoltam és ebben a pillanatban különös jelentősége lett mindennek. Erős fény, az izgalom fénye, világított meg minden mozzanatot. Olyan tisztán állt előttem minden, mint éjszakai villámfénynél, amikor egy fának valamennyi apró ága egyszerre és pontosan kirajzolódik előttünk. Letérdeltem a ponton orrára és tartottam a zseblámpát, amíg Charles a szivattyúval dolgozott. A víz ütemesen loccsant ki a csőből.

— Ez rendben van, most még a horgony helyét is... Még a szavak is súlyosabbak voltak, mint máskor.

Többet jelentettek.

Charles a reteszeken dolgozott egy ideig.

— Így. Most talán nem tud beszivárogni a víz.

A zseblámpa fényével követtem ügyesen mozgó ujjait.

Mélységes csönd borult ránk. Halkan doboltam magam mellett a világos fémlapon. (*Első a harc-bari. . . Első a gá-ton . . . Első a hon-fi-társak szí-vé-ben* ... — kopogta ki az ujjam a vers ütemét a némaságban.) Ping, ping, ping, ping . . . ping, ping, ping, ping . . . Más zaj nem hallatszik? Figyelj, figyelj, figyelj . . . figyelj, a szél erőre kap . . .

Charles feltekintett a munkájából.

— Azt hiszem, most legalább öt mérföldes szél van! — kiáltott a vízen át.

A kikötőparancsnok felemelte karját a halvány holdfényben.

—A repülőknek, úgy látszik, más mértékük van! — kiáltott vissza jóakaratóan.

—Miért? Milyen erősnek gondolja? . . . — Mind a ketten visszafojtott lélekzettel vártuk a választ. (*A légben millió őszi levél kavargog...*)

—Majdnem teljes szélcsend! — kiáltotta a kikötőparancsnok.

Nevettünk és újra a pontonok fölé hajoltunk. Ping, ping, ping . . . ping, ping, ping . . . *El-ső a harcban . . . Első a gá-ton . . .*

Erősebb a szél, mint amilyennek a kikötőparancsnok mondja, — gondoltam, amikor felkapaszkodtam a gép tetejére s beültem a helyemre. — Olyan hűvös és erős, hogy fel kell vennem a szvetteremet! Fázom.

— Charles! Charles! Olyan erős a szél, hogy fel kell vennem a szvetteremet!

Nem hallotta, mit kiáltok. Éppen leszedte a lámpát és a póznát a gép orráról.

— Ha visszajövünk, akkor még szükségünk lesz rá — mondta, amint átadta a csónakban ülőknek. — De ha nem ...

A mondat vége eloszlott a holdfény ezüstös ködjében, mint a part, mint a fák.

Charles felállt, hogy elbúcsúzzon.

— Mégegyszer megpróbáljuk ...

Beült a helyére és megindította a motort.

Kitapogattam a lábammal, minden rendben van-e. Éreztem, hogy az antennavezeték szabad. Ráültem a váltásnak szánt zubbonyomra, beledugtam a becsomagolt reggelinket az alumíniumdobozba, magam mellé készítettem a rádiómappát. Most még bekapcsolni a biztosítóövet . . . Minden kész.

Kifelé haladtunk az öbölből. Ma este nem hatott varázslatosnak a holdfény. Talán azért nem, mert mindezt már átéltük egyszer. Ismerős volt minden: az árnyékok, a fények, a táj. Ott vonulnak a város lámpasorai ... itt a holdfény hídja ...

*(Ifjúság hajói szállnak
Szél alatt, vidám erővel. ..)*

Kint az öbölben erősebb lett a szél, de nem olyan erős, mint múltkor éjszaka. Viszont több mint kétszáz fonttal könnyebb lett a gépünk, — mondtam magam-

ban. Végimentünk a kifutón. Kipróbáltuk a motort. Leállítottuk. Megfordultunk, széllel szembe. És most. s. most következik a döntő pillanat. . . lélekzetet visszafojtani . . . Utoljára körülnézni... a pálmák, a partmenti házsor fölött ... a hold ezüsthidat vet elénk, a szél pedig ... a szél erőre kap ...

—Mehetünk?

—Mehetünk.

Indulunk. Vigyázz! Motorharsogás, felkavart víz tajtékos hullámverése a szárnyak körül. . . Nézz az órádra. Csak két percig tart. Aztán megtudod. . . Két percig csak tudsz várni? . . . Nézz az órádra! Csak ez a dolgod. Figyelj, figyelj ... a tajték már nem csap fel az ülésig. Gyorsulunk. Fent vagyunk az első lépcsőn. Gyorsan, gyorsabban rohanunk, sokkal gyorsabban, mint azelőtt. Szikrák pattannak ki a motorból. Felszállunk! Nagyon sokáig tart! A motor berreg ... most. . . nem, még nem ... a motor bömböl. . . majdnem! Rendetlen kattogás, fojtott dübörgés ... mi történt a motorral? Úristen . . . hát ez jön? A halál? De tovább megyünk, feljebb . . . Már nem ér vizet a gépünk. A motor akadozva dolgozik. Mi baj? Megfordulunk? Leszállunk? A gyújtómágnes romlott el? A benzinnel történt valami? Ne törődj a mások dolgával, te csak figyelj és nézd az órát. Pontosan kettőt mutat. Igen, emelkedünk . . . megyünk. De hogyan indulhatunk el, amikor a motor állandóan kihagyogat?

Most azonban megnyugszik, elcsitul, — olyan a lélekzete, mint a megkönnyebbült sóhaj, már egészségesen, nyugodtan, rendesen berreg. Már nem is berreg, hanem szinte harsonázik. Érzy, hogy repülni tud. Felfelé száll és a hangja is egyre magasabbra emelkedik; az erő és a diadal dalát énekli.

Elfordulunk a város lámpasorától, megfordulunk egyik szárnyunk körül. A gép mámorosan, majdnem gögösen emelkedik a csillagok felé. Sikerült, sikerült! Fölöttetek vagyunk, folyó, öböl, szárazföld! Egy pil-

lanattal előbb még tőletek függünk, könyörögnünk kellett a kegyeitekért, szelet és világosságot kértünk. Most már szabadok vagyunk, repülünk. Elfelejthetünk már, mindnyájatokat elfelejthetünk, ti semmiségek odalent. . . néhány világító pont a nagy, sötét, csendes világban. Mi messze vagyunk már ...

Az én kis szobám

Világosság gyulladt fel az első ülés mélyén. Egyszerre megjelent a férjem feje és válla. A lámpa gyorsan kialudt. (Charles közben a térképre pillantott.) Alacsonyan repültünk az árnyékos föld felett. Félkarommal felnyúltam és magam fölé rántottam az ülés fedelét, — elzárkóztam a zaj és a szél elől. A szétrepülni igyekvő, nyugtalan papírlapok lecsöndesedtek az ölemben. Elővettem a mappámat. Még mindig feszült izgalomban írtam le a hold fényénél:

— *Indulás Bathurstból 2:00 GMT.*

Amint ránéztem az egyenetlenül firkált, ferdén futó sorra, szigorúan figyelmeztettem magamat:

— Most aztán már nem szabad izgatottnak lenned, hiszen elindultunk! Kíméld az idegeidet, előttünk van a hosszú út. Csak a jó Isten tudja, odaérünk-e szerencsésen.

De hiába akartam fékentartani a kedvemet: éreztem, hogy a legnehezebb mögöttünk van, mert elindultunk s a többi már könnyű lesz . . .

El kellett kezdenem a szokott tevékenységemet. Már nem volt időm félni, ujjongani, töprengeni vagy aggódni. A szélcsöndes öböl, a dokkok, a lámpafény, a pálmafák sora, — minden elmaradt mögöttünk, többé nem gondoltam Bathurstre. A fülkémén kívül elterülő végtelen, sötét világhoz sem volt már közöm.

Egyenlően távol volt tőlem a hold, a csillagsereg, a szél, az alakatlan földdarab, amely fölött átrepültünk és a végtelen óceán, amely felé tartottunk. Mindentől elzárkóztam. Semmi sem létezett nekem, csak az a kis fülke, amelyben úgy meglapultam, mint kagyló a héjában. Arra gondoltam, hogy ettől a perctől kezdve addig, amíg el nem érjük az óceán túlsó partját, itt fogok kuporogni, elfeledve az egész külső világot; nem is lesz vele más összeköttetésem, mint a rádiókagylók halk nyikorgása s az ujjaim kopogtató nesze.

Bárhol van és bármilyen az ember munkahelye, mindig önálló és teljes világ. Talán még ennél is több: menedék, otthon. Bezár, óv, védelmez minden oldalról; biztonságban érzi magát benne az ember, még akkor is, ha tudja róla, hogy törekeny és bizonytalan. Még akkor is biztonságérzést áraszt, ha vakon repül vele az ember a végtelen levegőégben.

A fülkémet olyan kedvesnek, barátságosnak találtam, mintha otthon lettem volna, jól bútorozott dolgozószobában. Minden sarkának, minden négyzetcentiméternyi részletének jelentősége volt, mert minden kis tárgyat ismertem benne. Nemcsak a műszereket éreztem fontosnak munka közben: az adó- és vevőkészüléket, a kapcsolókat, az antennadrótot, hanem még az egészen kis, szerény tárgyakat is, a fekete-ellenzős oldallámpát, amely most elfordította tőlem arcát, a kormányrúd fénylő karját és gombját, a fogókat és kattantókat, a színes dróthuzalokat és rézcsöveket. Éppen olyan jó volt látni őket, mint otthon az ismerős könyveket és képeket. Nem esztétikai élvezet volt ez, hanem biztonságérzés, a birtoklás tudata, az otthon öröme. Különös jelentőséget tulajdonítottam minden tárgynak, mert már sok közös élményünk volt. Az emlékezés és a képzelet rendezte be ezt a kényelmes, otthonias, kedves, zárt világot, amely az enyém volt.

Jók voltak a benzintartályok tojásdad oldalai, amelyek körülöttem domborodtak és kényelmet, biztonságérzést árasztottak. Melegebbnek, barátságosabb-

nak tűnt miattuk a fülkém, mintha sima fal vett volna körül, úgy éreztem magam köztük, mint madár a fészékében.

Jó volt a padlóba erősített, fémből készült, bőrrel párnázott kényelmes ülés. Ha nem kellett segítenem a gép kormányzásában, rátérdelhettem, rákuperodhattam, elnyúlhattam rajta. Kétoldalt, a sarokban, éppen elfért a rádiómappám, egy-két szvetter vagy zubbony, kis csomag szendvics, a ceruzáim, a jegyzetem, a kesztyűm, a szükséges vezetékzsínór, — egyszóval minden, ami kellett. Ez volt az egyetlen biztonságos hely, ahol mindent elérhettem könnyen. Innen semmi sem eshetett le és nem vesztetett el. Mindig rettegtem attól, hogy egy szál drót vagy egy konzervdoboz leesik, beleakad a huzalok és drótvezetékek közé és balesetet okoz. Az ülés egyébként a szerint emelkedett vagy süllyedt, amint én akartam. Csak meg kellett húznom egy zsinórt. Jobban szerettem minél alacsonyabban ülni, hogy kényelmesen dolgozhassak a rádiókészüléknél, így egészen benne voltam a kis fülkében, az ülés mélyén és csak a fejem teteje, a szemem és az orrom ért ki. Többet jelentett nekem a fülkém, mint egy repülőgép-ülést. Úgy éreztem benne magamat, mint egy öreg karosszékből, vagy ágyban, vagy sarokban, amely a játszó gyerek fantáziája szerint hajó vagy tündérpalota lesz egyszerűben.

Közvetlenül a szemem előtt volt az alumínium-kormányrúd, végén a vastag gumilabda. Ki lehetett húzni a helyéről és a falba erősíthettem oldalt, ha a rádiókészülékkel volt dolgom, — máskülönben nem tudtam volna az ölemben tartani a mappát. A szextánsdoboz két oldalán voltak az irányítók. Jobbkezemenél a fényes kis fekete rádióadó és a mérőműszer.

Ugyancsak jobbra, a térdem magasságában volt a rádióévvő, — rugókon és gumibetéten nyugvó hosszú fekete doboz. Nyugodt időben a tetejére rakosgattam a jegyzeteimet és az ennivalót, amit a férjemnek akartam átadni az első ülésbe. Nem volt valami biztonságos

hely, mert könnyen lecsúszott róla akármi a padlóra. Ha a rádióval dolgoztam, nagyon le kellett hajolnom, hogy a mutatókat figyeljem s ugyanakkor az ölemben kellett tartanom a mappát is, hogy a jegyzeteim szerint pontosan adjam le az üzeneteket. A felvétel talán még több bajjal járt. Az ismerős szavakon és kifejezéseken kívül nem tudtam azonnal szavakra átfordítani a Morse-jeleket s ezért le kellett jegyeznem az egyes betűket, hogy aztán összeállíthassam őket. Nem az eszem, hanem a ceruzám végezte a szavak összeállítását. Amikor befejeződött az üzenet s a ceruza megállt, megnéztem, mit írtam.

A kapcsoláshoz szükséges huzal ugyancsak az ülés jobboldalán volt, nem a szemem előtt, de úgy, hogy könnyen elérhettem. Az adókészülék szintén négyszögletes fekete dobozban rejtőzött és ugyancsak rugókon és gumin pihent, mint a vevő. Baloldalt állt, közvetlenül előttem. Ajtaját előre lehetett engedni és kényelmesen váltogathattam benne a dugókat. Alatta, a padlón, volt az antennahuzal; a rézdrót átszaladt a padló részén.

Ha a gépünk leszállt, a vezetéket behúztam; a végére erősített súly beleillett a gép alján levő mélyedésbe. Ha a levegőben voltunk, leeresztettem a drótot és egyszerűen utánunk repült.

Gyakran nyugtalanított az a gondolat, hogy egyszer elveszítjük a súlyt az antenna végétől. Ha valamibe beleütődött volna, vagy ha leért volna a vízre váratlan leszállásnál, könnyen leszakadhatott volna. Attól is tartottam, hogy hullám éri, mielőtt feltekerhetném. Meg is történt már egyszer, egy éjszakai kényszerleszállásunk közben, Alaskában. Nagyon jól emlékeztem, hogyan tekertem a drótot gyorsan, fájó, fáradt kézzel, szinte versenyezve a leszálló géppel, — aztán éreztem a baljós zökkenést, amint a súly a tengert érte és megakadt. . . majd hirtelen nagyon is könnyen, nagyon is gyorsan tekeredett tovább a drót. Cafrangos, leszakadt vége egyszerre előbukkant a nyíláson. Erre

a balesetre számítva, mindig volt még egy súly a férjem ülésének alján, a javítóládikában.

A balvállamnál, a tartályok oldalához erősítették az alumínium térképdobozt. A repülők többnyire hálátlanul emlegetik és szidják az ilyen térképtartókat. Akármilyen nagynak készítik a gép építői, mindig kicsinek látszik. Nem lehet minden térképet belegyömöszölni, vagy ha már sikerült is, nem lehet egyet kivenni a nélkül, hogy egy másiknak le ne szakadna a széle. (Talán az volt a baj, hogy a térképen kívül egyebet is rakosgattam a tartóba. Volt benne rádiószaklap, jegyzet, szendvics, repülősapka, ceruza.) A térképtartónk egyik rögzítő csavarja hiányzott s ezért az egyik sarok nem simult a falhoz. De a csavar, más csavarokkal, szögekkel, drótdarabokkal, morzsával, porral együtt állandóan a padlón táncolt, a gép remegéséből keletkező kis forgószélben, úgy, hogy nem érhettem el.

Ha előrenéztem, a férjem helye s az én helyem között az iránytűt láttam, az egyetlen műszert, amelynek segítségével én is vezethettem a helyemről a gépet. Jól láthattam a fekete-fehér vonalakat, míg a kormányrudat a kezemben tartottam. Elöttem ült Charles, — csak a hátát láthattam, szögletes, éles vonalakkal és a sapkáját az ülés fölött, a magunk fölé húzott átlátszó tetőn át. Lent pedig a vállát és karját láttam, az ülése fényes fekete támláját, a duralumínium-fogantyúkat, ezekkel dolgozott, egyiket kihúzva, másikat benyomva. Bár alig néhány arasznyira ült tőlem, bajosan tudtunk beszélgetni. Ő még csak hátrakiálthatott nekem egy-két szót, de én sohasem tudtam megértetni magamat vele, mert a motor lárma elnyelt körülötte minden hangot. Apró cédulákat írtam neki, aztán megbökdöstem a hátát a ceruzámmal (a bökdösés a szerint volt gyöngébb vagy erősebb, hogy milyen fontos úgról volt szó) és átnyújtottam a papirost. Erősen kellett tartanom, amikor kidugtam a tető alól, hogy ne kapja ki kezemből a szél.

Nemcsak világosságban találtam ismerősnek a

helyemet. Talán még jobban tájékozódtam benne tapintás útján. Minden a közelben volt, elérhetően (az apró csavarok és morzsák játéktájfúnyját nem számítva). Minden engedelmeskedett a kezemnek, — a bot, amely szépen oldalt hajlott, ha úgy akartam, a guminyelű kapcsolók, amelyeket úgy simogattam, mint a kutya fülét, az irányítók, amelyek kengyel módjára alkalmazkodtak a lábam minden mozdulathoz s a gépet kormányozták, ha én vezettem, — de különösen illett a kezembe a kis, lapos, kerek rádiókapcsoló. Sima volt, jófogású, mint valami készséges, ügyes ceruza. Öröm volt használni, dolgozni és játszani vele, uralkodni rajta.

Ismertem a rádióvevő és adókészülék minden kis csavarját, vaksötétben is tudtam kapcsolni. Tenyerem ismerte az antenna kövér, sima fadugóját és a hideg, négyszögletű fémerősítőt. Még a vezetéket is ki tudtam cserélni, csak tapintással, végigfuttatva ujjaimat a csavart drótokon és esztergályozott fogókon. A fordulatok számáról állapítottam meg a hullámhosszat.

Ezen az éjszakán is tapogatva kellett dolgoznom. A hold odatűzött kékesfehér fényével a mappámra és halvány derengésben fűröszötte a magasabbra helyezett tárgyakat, de világossága nem ért le az ülés mélyére és egyetlen kis sugara sem nyúlt a vezetékdobozig, vagy az antennáig. Felkattanhattam volna ugyan a fekete sapkás kis lámpást, — talán később szükségem is lesz rá, ha olvasnom kell — de nem akartam használni, amíg a szárazföld felett repültünk. A mesterséges fény átszűrődhetett volna az első ülésre és egy pillanatra megzavarhatta volna a férjem munkáját, amely úgyis elég fárasztó volt a bizonytalan homályban. Emlékeztem: egyszer megmagyarázta, hogy éjszakai repülés közben a leghalványabb világosság is megvakíthatja a pilótát egy pillanatra.

Végigcsúsztattam kezemet a vezetékeken; megtaláltam, amit kerestem, kivettem helyéről a drótot és beleillesztettem a dugót a leadókészülék nyílásába.

Fülemre kapcsoltam a hallgatókat, felkattintottam a rádiót. A világító mutatók meleg fényben emelkedtek ki a sötétségből. Kitapogattam az antennavezeték kövér fogóját, rátettem az ujjamat a sima billentyűre.

— Darr dit darr dit, dit darr dit . . .

Odakint mindent betöltött az éjszaka. Megkezdődött a munkám.

Az éjszaka

— *Crkk CRKK* (Portó praia) *KHCAL* keresi.
(Ez a mi gépünk jelzése.)

Két óra tizenöt perc volt, Greenwich szerint. Éppen annyi időm akadt, hogy megpróbálhattam Portó Praiát hívni, mielőtt a pontosan megállapított félórai időjárás jelentést vártam volna az amerikai állomásoktól. A saját leadásom vontatott zümmögése ott csengett, közel a fülemhez. Utána csönd lett. Figyeltem, irányítgattam a világító mutatókat a sötét fülke mélyén. Semmi válasz. Csak a légköri zavarok recsegték a fejhallgatókban. Talán nem is kapta meg Porto Praia a táviratunkat. . . talán azon az idő nélkül élő szigeten nem is tudják, hogy most repülünk. Mennyi az idő? Két óra tizenöt Greenwich szerint, egy óra tizenöt itt. Az éjszaka közepén vagyunk. Persze, miért is figyelne bennünket a sápadt rádiókezelő? Bizonyára alszik s a domb tetején, a két tűhegyes torony alján álló kis rádióállomás üres és sötét.

Megmozgattam az antennát. Hullámot változtattam, máshol kerestem kapcsolást. Elhatároztam, hogy szólítani kezdem a délamerikai állomásokat. Nem vártam választ ilyen korán, de úgy beszéltek meg, hogy minden félórán küldünk üzenetet. Most pedig már két óra harminc perc volt.

— *PVC PVC* (ez Ceara) *KHCAL* keresi.

Semmi válasz. Csak reccsenések, robbanások, süvítések, valahol a külső világban. Ha az ember felteszi a rádióhallgatót a fülére és a hanghullámok között keresgél, akkor ablakot nyit egy másik világba, lesőnyíláson át néz, hallgatózik. Ma éjszaka nagyon különbözött ez a másik világ attól, amelyben én ültem. Nálam csönd volt, meghittség, rend. A férjem nyugodtan ült a műszerei mögött, én felhúztam a lábamat az ülésre s úgy kuporogtam rajta. Holdfény öntötte el a fölkét, az éjszaka kristálytisza volt, a gép egyenesen, kitarotán haladt előre a felhőtlen ég alatt. De úgy tűnt nekem, hogy odakint, a külső világban, a kozmosz mélyén, világok zuhannak le és robbannak szét, planéták törnek össze. Hallottam a lökést, a zuhanást, a reccsenést, a törést, — a rémületet és az éjszakát.

A légköri zavarok nyugtalanítottak. Vájjon mit jelentenek? Vihar van a közelben? Feljegyeztem libegő, pehelykönnyű rádió-jegyzetfüzetemre: — *Nu hrd* (Semmit sem hallok), *QRN* (Légköri zavar).

Nem is hallhattam semmit a szörnyű dübörgésben, recsegésben, de azért próbáltam üzenetet küldeni, vakon. Lebetűztem az indulásunk idejét. Valaki talán felveszi, bár nehéz volt elképzelni is. Ügy tettem, mint a viharba került tengeri utas, aki megírja üzenetét, palackba dugaszolja és bedobja a hullámok közé.

— *PVC PVC KHCAL keresi. Bathurstból indulás 02:00 GMT.*

Semmi válasz a kagylók mélyéről, csak a csillagok zuhannak egymásra még mindig, valahol, szörnyű messzeségben. Holdak forognak a végtelenségen át nyikorogva ... A rádióban ugyanis a távolságot és a teret is lehet hallani. A csöndet hangok aprózzák fel, mint a csillagok a sötétséget s ezzel térhatást keltenek.

Lassankint azonban a kozmikus recsegésen-ropogáson és a süvítő nyikorgáson kívül valami mást is kezdtem hallani. Szabályos időközökben ismétlődő, halk nyikkanások . . . szinte csak egy-egy karcolás a láрма zavaros felszínén. Távoli és gyenge volt a hang, alig

több, mint egy gally kopogtatása az ablakon vihar idején, alig több, mint mikor egy rák mászik a homokban s el-elönti a hullám, — vagy egy száraz őszi levelet kerget a frissen esett havon a szél. Mégis, élő hangok, emberi hangok voltak. Biztosan tudtam. Morse-jelzés, üzenet valahonnan egy embertestvértől.

A papírra tettem ceruzámat és sorra lejegyeztem azt a betűt, amelyet el tudtam kapni, vagy legalább is gondoltam, hogy elkapom a szörnyű recsegés közben: „o . . . t . . . c . . . fh . . . r . . . k . . . I . . .“

Aztán hirtelen, a zavaros lárma közepette, nem hallottam már külön betűket, hanem a mi gépünk jelzését: *KHCAL . . . KHCAL* ... Az óceánon át, az éjszakán át a nevünket. . . Meglepőbb és izgalmasabb volt, mint amikor az ember idegenek között egyszerre csak a saját otthoni becézőnevét hallja meg, vagy egy idegen város idegen utcáján az anyanyelvén beszél valaki. Ki hívhat bennünket az óceán másik partjáról? Ki hallotta meg az üzenetemet innen, ebből a kis fülkéből, a sötétségben úszó gép közeléből, ezer és ezer mérföld messziségen át?

—*Sajnos, nem értettem QJRS*, (Kérem lassabban.) — Üzentem feleletül és erősebben szorítottam fülemhez a két kagylót.

—*Dit darr dit, dit darr dit. . . (R, — értem, rendben)* — hallottam homályosan a zörgések és csattanások közben. Aztán: — *PVB BAHIA*.

PVB, — a pánamerikai rádió állomása Bahiában, Dél-Amerikában. A helyén ül és figyel az órát . . . derék ember! Felkattintottam kis lámpámat, meglökdöstem Charlest a ceruzámmal (meglehetősen izgatottan, mert majdnem felugrott) és átadtam neki a cédulát:

— Most fogtam Bahiát, PVB állomás, azt hiszem, egészen jól hall bennünket. Üzensz valamit?

Visszaküldte a papírt:

— Nagyon helyes — jegyezte az üzenet mellé, amelyet le kellett kopogtatnom. Kétszer egymásután adtam le, az óceánon át, Bahiának:

Indulás: 2: 00 GMT (Greenwichi idő)

Posn (Helyzetünk) 3: 00 GMT (3 órakor)

12° IV N (észak)

17 ° 50' W (nyugat)

Course (útirány) 224°

Dit darr dit. . dit darr dit. . . (*R* — megkaptam, rendben) — jöttek vissza a halk nyikkanások.

Megkapta, kétezer mérföld távolságban. Már összeköttetésbe jutottunk Dél-Amerikával. Átugrottuk a távolságot, kezét fogtunk az óceán felett.

Úgy éreztem, már nem vagyunk egyedül. Vigyáznak reánk, ösvény vezet át az éjszakán. Hallatszik a célunk. Mostanáig még nem láthattuk, nem hallottuk, szinte nem is volt a valóságban. Csak egy pont volt az iránytű lapján, egy ceruzajel a térképen, — a férjemnek talán eléggé meggyőző volt ez is, de nekem feleannyira sem volt tapintható valóság, mint a halk, elmosódott, de lelkes kopogtatás, a távolságon át. Rabok üzennek egymásnak így, a cella falán keresztül.

Ezután teljes három óráig ültem összekuporodva a világító mutatók előtt. Csak egyszer néztem ki, egy pillanatig fordultam hátra. Látni akartam, hol járunk. Már az óceán felett voltunk és alattunk a végtelen sötétségben egy hajó hunyorgató fénye tűnt fel. Vájjon mikor fogunk újra hajót látni? — gondoltam hirtelen, aztán visszafordultam a munkámhoz. Kezemmel a billentyűkön, a hallgatókkal a fülemen, ültem és figyeltem a légköri zúgást, őrzítő volt, már majdnem hallottam valamit, már majdnem . . . s aztán hirtelen nagy recsenés nyelt magába mindent. Mintha sötétben igyekeznénk valamit megtalálni úgy, hogy apró gyufaszálakat gyújtunk s a gyufa mindig akkor égne a körmünkre, mikor már rátennék a kezünket a keresett tárgyra: itt van!

Kivettem és visszadugtam az antennát, vezetéket cseréltem, üzenetet kopogtam, kétszer ismételve, há-

romszor ismételve, újra és újra, annak az embernek, aki bizonyosan éppen úgy erőlködött, mint én, hogy halljon valamit.

Helyzet 4: 00 órákor

IP 05' N

19° 05' W

Útirány 224°

Egytized látókör felleges 20000 lábnyira, látás zavar-talan, szél 10 csomó 30°, magasság 1200 láb, sebes-ség 100 csomó.

Nem mertem feltekinteni. Minden másodpercben megtörténhetett, hogy elkerüli a figyelmemet valami suttogás. De tudhattam, hogy az idő még mindig derült, mert a holdfény a vállamon volt. Holdfényben írhattam le s küldhettem el üzeneteimet. Csak ha én kaptam üzenetet s azt írtam le, akkor kellett felkattintanom a kis csuklyás lámpát, mert különben hieroglifaknáí is nehezebben olvasható jeleket vetettem volna papírra. Mi sül ki majd a széthullott betűkből? Először semmi értelme sem volt az egésznek, aztán felderengett egy-egy szó az időjárásjelentésből, amelyet nekünk küldtek:

— *Hold ... szél... északkelet...*

Végül, fokonkint, egyre többet értettem. Sok ismételtetés után sikerült Rióból is időjárás jelentést kapnom. (PVB BAHIA „átadott“ Riónak.) Kezdt megszilárdulni az érintkezés. Könnyebben lélekzettem, kinyújtózkodtam kicsit és megnéztem az órát. Majdnem ötre járt, már három órája repültünk. Több mint háromszáz mérföldet tettünk meg az Atlanti-Óceán fölött. Lehetséges? Úgy tűnt, hogy csak az előbb fogtam vissza a lélekzetemet, csak most emelkedtünk fel a vízről. Kissé pihenhetek talán ... éreztem, hogy nagyon fáradt vagyok. Behunytam a szemem és úgy dolgoztam tovább.

Helyzet 5: 00 órákor

09° 50' N

20° 15' W

Útirány 224°

Látóhatár kilenczized része felhős, látás 10 mérföld, szél 10 csomó 30°. Magasság 1200.

Pihenés volt az üzenetet kopogtatni. Már most álmos voltam ... mi lesz még egész nap? — kérdeztem magamtól. Hogyan maradok ébren? Pedig kell. . . Igaz, hogy később már világos lesz. Éjszaka a legnehezebb ébren maradni. Mindjárt jobban érzem majd magam, ha kivilágosodik, — próbáltam bizakodni. (Mint ahogyan Bathurstben mondogattam, hogy minden sikerül, csak elindulhassunk.)

Felhők közelébe jutottunk. Tudtam, anélkül, hogy felnéztem volna, mert a gép érezhetően ugrott egyetegyert; előbb az egyik szárnya billent lefelé, aztán a másik. A hold egy percre elsötétedett, a másik percben újra előbukkant. Azután mind hosszabb időre tűnt el. Nem láttam annyit sem, hogy az üzeneteket lekopogtathattam volna. Megmerevedtem a helyemen; távolian éreztem a félelmet, — a régi félelmet a rossz időtől. Kitekintettem. Felhők alatt repültünk. Még volt egy kis látókörünk, látszott valami változás az árnyékok színében, ott, ahol a víz a felhőkkel találkozott. De ennyi volt az egész látókörben. Percről-percre sötétebbnek tűnt a világ. Vihart kapunk? Felhők vesznek körül vagy csak az éjszakai ég? Elvesztettük a vizet is. Vakon repültünk. Hamar eloltottam a lámpát (hogy ez se zavarja Charles szemét) és csöndesen ültem. Vártam. Mozdulatlanul vártam, belebámulva az éjszakába. Kijutottunk. Lyukak tátongtak a felhők között, letekintettünk a sötét vízre és lyukak voltak fölöttünk is, láthattuk a sötét eget. Addig nincs baj, — gondoltam — amíg akad néha-néha egy kis nyílás . . .

Ismét vak-repülés következett. Ez az, — gondoltam — erre nem számítanak az emberek. Elfelejtik. Pedig ez nehezíti meg az óceán átrepülését. Vakon repülni, éjszaka. De jönnie kell már a napnak. Nemsokára már világosság lesz. Kell, hogy világosság legyen. Pontosán mennyi idő múlva? . . . Kiszámítottam: egy óra múlva kel a nap. Átéljük-e szerencsésen ezt az órát?

Felfelé kapaszkodtunk, felhőkön át, magasabbra. Sűvöltött a fülem mellett a levegő. Nem láttam a mappámat, hogy írjak és úgy éreztem, nem tudok parancsolni az ujjaimnak, hogy ne reszkessenek, amikor megkopogtatom a billentyűt. De tartanom kellett az összeköttetést.

— *QRX* — *QRX* — (Kérem, figyeljen.)

Ezt küldtem többször is egymásután és a félórai pontos helyzetjelentés helyett hozzáfűztem:

— *Felhők közt megyünk, min pse* (kérem, várjon egy pillanatra).

Kibukkantunk a csillagok alá. A kezem mindjárt megnyugodott.

— *QRX* — minden rendben, — üzentem vakon.

Újra felhő, újra vak-repülés következett, újra felfelé kapaszkodtunk. Dideregni kezdtem. Hideg van, nagyon hideg, ezért fázom, — mondtam magamnak. — Sokkal magasabban vagyunk, mint az előbb. Nem jó fázni, ha az ember fél, emlékeztettem magamat. Még rosszabb lesz tőle minden.

Magamra vettem a másik zubbonyomat is, azután megpróbáltam folytatni a munkámat. De nem tudtam elolvasni a saját üzeneteimet sem a vaksötétben és nem mertem lámpát gyújtani. A bizonytalan fény még inkább megnehezítette volna a repülést.

— *QRX QRX* — minden rendben, várjon . . .

Kis papírdarab zörgött a térdemnél. Charles nyújtott hátra egy üzenetet, hogy küldjem el. Most már felgyújtottam a kis lámpámat.

Égbolt 8/10 részben felhős — olvastam. — *Szélrohajok, látás 3 mérföld. Hajnalodik.*

. . . Hajnalodik! Még semmi jelét sem láttam az új napnak és mégis . . . kell, hogy már világosabb legyen. A felhők színe egyre jobban elvált a víztől és az égtől.

Hajnal. . . Úgy éreztem, hogy mostanáig örökös éjszakában éltünk és ez az első nap, amelyen a tenger mögül aranysugár szökken elő.

A távoli világítótorony

Helyzet 7: 00 órakor. (Öt óra már eltelt!)

07° 25' N

22° 30' W

Útirány 224°

Égbolt 9/10 részben felhős, 1000 lábnyi magasságban gyakori esők, látás akadálytalan záporoktól eltekintve, tenger csöndes, szél nincs.

Mikor azt a szót kopogtattam le, hogy „akadálytalan“, feltekinttem, ó, gyönyörű világ! Mintha ablak nyílnék ki előttünk a rádiójelentésben. Sokszor álltam egyik vagy másik repülőtéren esőáztatta homokján, — szürke, alacsonyra nyúló függönnyel volt eltakarva az ég és figyeltem az idő járás jelentést, amelyet nyugatról küldtek. Mennyire vártam ezt a szót!

— *Newark . . . Newark . . . felhős . . . helyi zivatarok . . .*

A száraz, egyhangú beszéd tovább ömlött a rádióból.

— *Sunbury . . . Sunbury . . . látókör két kilométer...*

(Le a hegyekről.)

— *Bellefonte . . . szakadozott felhők kis magasságban . . . az égbolt körülbelül 3000 lábig tiszta. (Ez már jobb!)*

— *Cleveland . . . Cleveland . . . égbolt tiszta, látókör akadálytalan . . . (Nagyszerű! Indulhatunk!)*

„Akadálytalan.“ A lélekzetem is meggyorsul, valahányszor hallom. Mert ez a szó többet jelent, mint

a ténylegesen tiszta eget és látóhatárt. Ragyogó, felhőtlen ég képét juttatja az ember eszébe, gyönyörű, hosszú-hosszú nyári nap reggelét, sima, hullámtalan tengert, amely úgy nyúlik el a látóhatár felé, mint a kiterített selyem.

Nem ezt láttam most, amikor kitekintettem az ülésből. De bizonyos, hogy nagyon megszépült az idő. Vagy talán a világosság okozta? Tisztán láttam a felhőket, amelyeken keresztül vágtunk. Fekete, párnás viharfelhők voltak, nehéz zökkenésekkel érkezünk alájuk. Minden oldalon elterpeszkedtek, — úgy vettek körül, mint a sötét függönyök. De alattuk messzire elláthattam, távolabb pedig még erősebbnek tűnt a világosság. „A látókör akadálytalan“ volt. Most már könnyű lesz minden, — gondoltam.

A rádió is jobban engedelmeskedett. Ha háromszor egymásután megismételték az időjárásjelentéseket, elég jól hallottam, hogy leírhasam őket. Rióból megkaptuk a leszállás körülményeire való figyelmeztetést is. Natal... Szinte hihetetlen volt, hogy már a leszállásra gondolunk, amikor még előttünk van az óceánnak több mint a fele. De itt volt az üzenet a mappámon. Úgy szövegezték, mint valami hivatalos táviratot:

— *Rio Janeiro, december 6. Lindbergh KHCAL PAA Barge Natalban. (Vájjon csakugyan odaérünk egyszer? . . .) Keresendő folyónál délnyugatra város széle stop város és nagy hangár között repülőgép stop (Mintha nem tudnánk magunk is megtalálni, ha egyszer már ott vagyunk!) Vigyázat magas rádióoszlopok postajárat hangárja közelében stop (Még hogy vigyázzunk! Fényes nappal! A rádiótornyokra! Mikor éjszaka szálltunk fel a tengerről!) Bárka kikötőben várakozik.*

Bárka várakozik . . . Úgy látszik, csakugyan várnak bennünket Natalban! Szinte közelebb hozta a célunkat a figyelem, amellyel a legapróbb részleteket is közölték. Natal kezdett valósággá válni a szemem előtt. Könnyebbnek éreztem a szívemet. Jókedvű cédulákat firkáltam Charlesnek. Ettem egy szendvicset.

—Még mindig nem hiszem el, hogy elindultunk! — írtam izgatottan. — Miért köpködött a motor?

—Nem volt jó a benzinadagolás — írta vissza Charles.

—Már azt hittem, baj van! Kijutunk a viharfelhők közül valahára?

—Majd csak kijutunk — szolt a válasz.

— Nagyszerű ember vagy! — írtam hozzá lelkesen. Erre csak egy határozott, erős vonással felelt.

Olyan volt, mint valami határozott, kemény határvonal.

Most már nagyszerűnek látszott minden, az elindulás, az egész nap, az idő. Már a zivatarokat sem bántam. Szinte élveztem, ha felhők között bukdácsoltunk. Olyan volt, mint a hullámvasút. Még jobb kedvem lett tőle. Az ég is mindinkább felderült. Pontosan félóránként leadtam a rádióüzeneteket:

Helyzet 8:00 órakor. (Már hat óra van mögöttünk!)

06° 15' N

23° 40' W

Útirány 224°

Égbolt 9/10 része felhős 1500 láb magasságban. Gyakori esők. Látókör zivatarokon kívül akadálytalan, tenger csöndes, szél semmi, magasság 1000.

Most hirtelen, mialatt összeköttetésben voltam Rióval, egyszerre hangos jelzést hallottam a rádióból. Mintha nehéz, közeledő lépések töltötték volna be a levegőt. Ki lehet? Ki kopog az ajtómon?

— KHCAL WCC hívja.

WCC . . . Nem akartam elhinni. Ezer és ezer mérföldnyi távolságból Massachusetts nagy rádióállomása jelentkezett. Utánanézttem, nem tévedek-e? De csakugyan ő hívott. Chatham, Massachusetts.

— *Feleljen 36 vagy 54-es hullámhosszon* — ismételte a nehéz, tömör hang.

Lehet ilyen erős a massachusettsi állomás? — futott át agyamon a kérdés. Egészen hihetetlennek találtam. De az egész éjszaka hihetetlen volt körülöttem, így hát feleltem, egészen nyugodtan, 57 méteren,

azon a hullámhosszon, amelyen éppen dolgoztam Nem is fáradtam azzal, hogy rövidebb hullámhosszra állítsam be a gépet.

Massachusetts azonnal válaszolt; a jelek tisztán, élesen érkeztek, minden szót jól lehetett érteni. Nem is volt szükség a háromszoros ismétlésre. De alig mertem beleszólni. Chatham beszélt, Massachusettsból, majdnem négyezer mérföldnyi távolságból.

Lassan kialakult az üzenet, amint betűről-betűre feljegyeztem.

— *Lenne szíves felelni felelni felelni néhány néhány néhány kérdésre kérdésre kérdésre első rádió interjú interjú interjú repülőgépről repülőgépről. . .*

Újságíró jelentkezett tehát, az óceán közepén. Kiábrándultam. Interjú miatt teremtették meg csodálatos összeköttetésemet Massachusettsel. Most még képzelenebbnek, még valóságosítlenebbnek tűnt ez az éjszaka.

— Sajnálom, — kopogtam vissza — sok a dolgom, időjárás jelentést kell felvennem PVJ-től.

Csak nem veszítettem el közben PVJ-t? — izgultam. Azonnal hívni kezdtem újra; kihúztam az antenát, behúztam, cserélgettem a hullámhosszokat. Végül nagyon gyöngén meghallottam a hívását 36-os hullámhosszon és gyorsan lekopogtattam a jelentést:

Helyzet 09: 00 órákor.

05° 00' N

24° 45' W

Útirány 224°

Égbolt 2/10 részben felhős 1500 lábnyi magasságban, 9/10 részben felhős 8000 lábnyira, látókör akadálytalan, tenger csendes, szél nincs, magasság 1200.

Megkapta. Most aztán halljuk Natalból az időjárás jelentést!

— Wea (időjárás jelentés) Natalból... — kezdte viszonzásul. De az üzenet többi része elhalkult s végül teljes némaságba fulladt. Hiába nyomtam a hallgatót a fülemhez, hiába hajoltam rá a készülékre, nem hallottam semmit. A búj ócska-játék újból megkezdődött.

Tíz óra volt. Nyolc órája repültünk. Még nyolc volt hátra. Felelőn jártunk.

A nap már elég magasan lebegett, a hátunkra sütött. Az idő szép volt. Már nem tornyosultak zivatarok körülöttünk, csak néhány felhőfoszlány vándorolt ugyanabban a magasságban, mint mi. Nagy magasságban azonban csupa szakadozott felhő volt az ég. Kék foltok mosolyogtak ki a szürke felhőhullámok közül. A tengert kis fodros hullámok tarkították; békésnek és csöndesnek tűnt messziről, amennyire elláttunk. A látókör még mindig akadálytalan volt.

Már nagyon fáradt voltam. Ha arra gondoltam, hogy az egész nap még előttem van, elviselhetetlen tehernek éreztem azt, ami rám vár. Most már állandóan behunyt szemmel adtam le a rádióüzeneteket. Az idő, az órák, percek, másodpercek súlya, mint állandóan növekvő homokréteg feküdt a szemhéjamon. Az álomság úgy hullt le rám, mintha nagy zsák pihe lett volna. Még egyetlen kis pihe ... és akkor elsüllyedek, megfulladok ebben a békét, boldogságot adó tengerben . . .

Értsd meg, nem szabad aludnod! — próbáltam felrázni magam. — Szép is lenne, ha például a pilóta elaludnék a kormány mellett! Meg kell tartanod az összeköttetést a rádióállomással.

De a rádió sem közölt velem olyan hírt, ami éb-

ren tudott volna tartani. Minden hang elhalt. Mintha a rádió is elálmosodott volna egyszerre — mintha az egész távoli világ álomba merült volna. Még a légköri recsegések is megszűntek, örültem volna már annak is, ha legalább ezeket hallom. Mindent inkább kívántam, mint a halálszerű, puha vattás, süketnéma csöndet, amelyben senki sem élt, csak én, egyedül.

Cserélgettem a dugókat, játszottam az antennával. Vakon adtam le néhány üzenetet. Azt reméltem, hogy az amerikai állomások meghallanak engem akkor is, ha én nem hallom őket. (így is volt.) De választ hiába vártam.

— *Nil hrd (Semmit sem hallok) 36 méteren.*

Helyzet 10; 00 órákor.

04° 00' N

26° 00' W

Égbolt 9/10 részben felhős, látókör akadálytalan, tenger csöndes, szél 10 csomó 135°. Magasság 800.

Talán aludtam — gondoltam néha — és ezért nem hallottam semmit? Vagy most is alszom? Nem forgattam valami gyorsan a gombokat és nem cserélgettem fürgén a dugót. A hátam fájt az állandó görnyedéstől és a fülem fájt, mert szorította a kagyló. (Ráhúztam a repülősapkámat a kagylók tetejébe és szorosan rágomboltam. Reméltem, hogy így minden külső zajt kiküszöbölök és erősebben összeforrok a rádió világával.) A hüvelyk- és a mutatóujjam is fájt már a sok kopogtatástól és csavargatástól. Egymagában mindez nem lett volna nagy baj. Kis kényelmetlenségek voltak, amelyeket önfegyelemmel elfelejthettem volna. De ha az ember nagyon fáradt, fáradt az akarata is. Úgy látszik, az akarat kevesebbet bír el, mint az értelem. A gondolataim még egészen tiszták voltak, tudtam jól, mit kellene tennem, de nem tartottam érdemesnek az erőfeszítést.

Tenni kell valamit — mondtam magamban. — Nem szabad elaludnom.

Igen, de mit tegyek? Semmi sem segíthet rajtam.

Már pedig próbáljunk valamit, akármit, ha nem is hisszük, hogy haszna lesz. Először is itt a vizeskanna. Egy korty víz . . . Aztán önts egy keveset a zseb-kendődre és mosd meg vele az arcodat. Most pedig egyél egy szendvicset.

Meglepődtem — csakugyan használt. Éberebb lettem. De a rádió éppen olyan süket volt, mint az előbb.

— *Nil hrd 36 méteren semmit sem hallok, kérem, próbáljon 53-on.*

Éppen azon buzgólkodtam, hogy próbáljak végre valamit, amikor a férjem hátranyújtott egy cédulát. Méréseket szeretne végezni a nappal s amíg ő a szekstánszal meghatározza a helyzetünket, addig vezessem a gépet én. Megtenném?

Természetesen. Nagyon szívesen. Félretettem a rádiómappámat és helyére állítottam magam előtt a botkormányt. Ha úgysem találok meg senkit a rádióval, legalább más módon tegyem magam hasznossá. Felegyenesedtem kissé, hogy közelebb legyek a bothoz, kinyújtottam a két lábam, hogy elérjem a kormánypedálokat, aztán gyöngéden nyomkodni kezdtem hol egyiket, hol másikat. Nagy megkönnyebbülés volt, hogy megváltoztattam helyzetemet, nyomtam a pedált, tettem végre valamit.

Jó volt kinézni is a gépből. A víz közelében, alacsonyan repültünk. A tenger most foltosnak látszott, napfény és mély, bíborszínű árnyék váltakozott rajta. A szürke felhőfüggöny szétszakadt; nagy, foszlós, fehér fellegek halmozódtak egymásra puhán, a fényes kék ég szélén. Tekintetem a fényes felhőktől a fülkém sötét mélységeihez fordult, az iránytűhöz. Ezt a könnyen mozduló nyilat párhuzamosan kellett tartani a fehér vonalak közt, ha nem akartam letérni az egyenes útról. Arra is vigyáznom kell, hogy szilárdan, nyugodtan repüljön a gép, amikor a férjem szeméhez emeli a műszert. A kezem szinte megmeredt a kormányboton, a lábam az oldalkormány pedálon. Most, kérlek, —

mondtam gondolatban a gépnek — ne makrancoskodj és ne rugdalózz néhány percig.

Fülemen hagytam a rádiókagylót és a készüléket sem zártam el, hogy közben, ha egy kis időm jut, újra megpróbálhassak elfogni egy állomást. A nap most már a fejünk fölött járt, melegen tűzött a hátunkra. Dél volt. Mélységes ebédidő-álmom terjengett a rádióban. Vakon küldtem szét a jelentésemet:

Helyzet 11:00 órákor. (Kilenc óra mögöttünk, hét előttünk.)

02» 50' N

27° 10' W

Útirány 224°

Égbolt 6/10 részben felhős, 10.000 lábnyi magasságban. Látókör akadálytalan, tenger világos, szél 10 csomó 135°. Magasság 800.

Nem érkezett válasz.

— *Semmit sem hallok 36 méteren . . . semmit sem hallok 54 méteren. Semmit sem hallok 600—900 méteren. . . semmit. . . semmit...* — ezek voltak a feljegyzéseim.

Előrehajoltam, hogy lássam, milyenek találja Charles a helyzetünket. Nem látszott elégedettnek. Mit ír a jegyzőkönyvecskébe % Számol valamit? Nem, a szeksztnást szedi darabokra az ölében! Nyilván elromlott, nem tudta jól látni vele a távolságokat. Az útnak több mint a felét megtettük; fontos volt, hogy fenn-tartsuk a rádióösszeköttetést. Újrakezdtém a próbát:

—*PVJ PVJ KHGAL keresi. . .*

Körülforgattam a reteszt. Most . . . végre most nyikkant valami!

— *KHCAL . . .* (De ez nem PVJ — egészen más hang, egészen más hely a térképen.) *CBKK keresi...*

CRKK: Porto Praia! Porto Praia szólt, mögöttünk! Már messzebb volt, mint a délamerikai állomások. Vájjon az igazgató maga ül a rádiónál? — tűnődtem egy pillanatig. Hiszen a sápadt kis kezelő is jelentkezhetett volna. De nem tudom, miért, bizonyos voltam abban, hogy maga az igazgató ül a készüléknél

bő szürke kabátjában. Megkapta hát a sürgönyt és most figyel ránk. — Állandóan figyelni fogjuk — mondta egyszer. Most arra kért, adjam meg a pontos helyzetünket.

Helyzet 12: 00 órakor. (Tíz óra eltelt, hat maradt!)

01° 30' N

28° 20' W

Égbolt 4/10 részben felhős, látókör akadálytalan, tenger világos, legyen szíves, szóljon PFX-nek (Fernando de Noronha), figyeljen reánk.

Dit darr dit, dit darr dit. .. (Üzenetet megkaptam.) *QSK* (Hány órakor hív megint?)

QSK (Újra hívom) *12: 45 órakor.*

—*MNI TKS* (Sok köszönet) — üzentem vissza hálásan.

—*Minden rendben, QSK 12: 45* (Viszonthallásra 12: 45-kor) — jött a kedves felelet Santiago dombjairól.

Most búcsúztunk el végleg a szigettől. Mert akármennyire próbálkoztam is 12 óra 45 perckor, nem hallottam többé az igazgató hangját egy pillanatra sem.

Legjobb lesz, ha *CQ-t* jelzek (általános hívás) — gondoltam kétségbeesve, miután 12 óra 45 perckor hiába próbáltam összeköttetést teremteni Portó Praiával. — Hátha jár a közelben egy hajó és felel nekem. De most nem KHCAL-nak írom a nevünket, hanem így: Lindbergh-gép. Ennek majd lesz hatása. Néha sikerült ez a fogás. Megesett, hogy néma állomások egyszerre felélénkültek, amint a nevünket meghallották. De mindig csak végső szükségben folyamodtam ehhez a nem egészen sportszerű fogáshoz. Éppen úgy nem éreztem becsületesnek, mintha az ember horgászathoz élő csalétket használna mülég helyett.

De most nem törődtem ilyen aggályokkal. Lehetőségese nek tartottam ugyan, hogy a délamerikai állomások állandóan felveszik az üzeneteimet, ha én nem is hallom őket. De végre már választ szerettem volna kapni valahonnan.

CQ CQ (általános hívás valamennyi állomáshoz)
figyelni 28—48 méteren Lindbergh-gépre!

Lindbergh . . . Lindbergh .. . Lindbergh ... — alig vettem ki a horgot, a vízbe, máris bekapta az első halacska!

— *DDea 'SS CAPARCONA Rio féle QRK.* (Jól értem az üzenetet.)

Egy hajó felelt. Hangos, tiszta jelzései voltak.

Végre jelentkezett valaki, hogy beszélgethessek. Megadták a helyzetüket s az időjárásról tájékoztattak, aztán a miénket kérdezték.

Helyzet 13:00 órakor. (Tizenegy óra van már mögöttünk, ötöt kell még menni. Az ötórás út rövidebb, mintha New Yorkból St. Louisig repülnénk — gondoltam és tovább kopogtattam.)

00° 15' N

29° 25' W

Égbolt 1/10 részben felhős, látókör akadálytalan tenger világos, szél 10 csomó 135°, magasság 800, kérem jelentse helyzeti adatainkat PVJ-nek (Rio) vagy PVB-nek (Bahia).

— Szívesen — felelték. — Hová mennek?

Hová megyünk? Natalba, természetesen! Natalba — kopogtattam le nekik. Belevésődött az agyamba már régóta, hogy Natalba megyünk; szinte meglepett, hogy valaki még kérdezheti. Hiszen hetek óta erről beszéltünk, ez volt a célunk!

A hosszú vándorlás Afrika partvonala mellett, a szél hátán, — a hosszú, mélabús várakozás Santiago szigetén — a bathursti makacs próbálkozások, a vad rohanás a szélcsendes, holdfényes öbölben — a hosszú és munkával eltöltött éjszaka, amely most maradt el mögöttünk: mindez azért volt, hogy eljuthassunk Natalba.

De amint lekopogtattam, hogy Natalba megyünk, egyszerre elfogott újra az izgalom. A betűk keményen, gyorsan, frissen sorakoztak egymás után. Ma végre csakugyan Natalba megyünk, egyenesen Natalba. Úgy repülünk, ahogy az íj zsinórjáról elrepül a nyíl.. .

A gép gyöngéden, könnyedén megingott. A férjem mozgatta meg, hogy figyeljek reá. Kiegyenesedtem. Mi az? Jobbkezével lemutatott az ülésből, észak felé. A kék látóhatáron hajó tűnt fel! Az első hajó azóta, hogy a magányos kis fények eltűntek Bathurst part-

jainál, tizenegy órával ezelőtt. Kis pont volt csak a horizont szélén, de olyan megnyugtatóan hatott, mintha már a szárazföldet láttuk volna meg.

Az emberi élet legkisebb jele megeleveníti a legelhagyatottabb tájat is. Amikor Arizona vagy Új-Mexikó pusztaságai fölött repültem, észrevettem, hogy egy-egy elhagyatott kunyhó, fészer, kézzel emelt kőrakás, vagy egykor megművelt földszáv is szinte kiabál a vadonban és valami különös fényesség sugárzik róla, amit nem lehet a szín vagy a világosság különbségeivel magyarázni. Szinte melegség sugárzik az emberiség otthagytott kezenyomából, élő parázs a prometheusi tűzből.

Az első hajó az Óceán délamerikai részén több volt egy szem paráznál. Az élet szikrája volt. Egyszerre ez lett a középpont; az ég és a tenger belőle sugárzott szét minden irányban. Bevilágította az óceánt, mint valami lámpa.

Helyzet 14: 00 órakor. (Tizenkét óra mögöttünk, csak négy előttünk.)

01° 00' N (Átrepültük az Egyenlítőt!)

30° 10' W

Útirány 226°

Sebesség 100 csomó, égbolt 8/10 részben felhős, látókör akadálytalan.

. . . Akadálytalan. Persze, hiszen messze láthatunk ... a hajót is látjuk a kerek Óceán szélén.

Újra feltekintettem a rádió mellől. Lefelé szálltunk. Charles közvetlenül elénk mutatott. Nem láttam jól a hátsó ülésből. De mégis . . . Még egy hajó haladt, pontosan a mi irányunkban. Lassan, lassan pöfögte a gőzt, fehér csóvát cipelt maga után. Könnyen utolértük és lefelé siklottunk. (Vájjon mit gondolhatnak, hogy egyszerre, minden figyelmeztetés nélkül így zuhanunk le a felhők közül? Vájjon okozunk-e nekik olyan szívdobogást, mint amilyent ők okoztak nekünk? Még egy hajó! Hiszen akkor már át is jutottunk az Óceánon, ha a rendes hajóutat látjuk!)

A hajó fölé értünk már. Árbocai, kéménye felmeredtek. Dübörögve repültünk el közvetlenül fölötte; egy másodpercig az ő világában voltunk. Csak egy másodpercig ... de ezalatt közös ponton voltunk, együtt a térben és az időben. A kémény kék csillaga, a fedélzet elsuhant mellettünk . . . Valaki integetett. És amint tovarepültünk, megláttam a hajó oldalán a nevét: *Aldebaran*. (Aldebaran, szép csillag ... ez jó jel!)

Felkapaszkodtunk a magasságba, vissza a magunk világába, a magunk idejébe. Az Aldebarant már elhagytuk, visszahullt a vízbe, keservesen mászott előre a hullámok közt. Ő is Dél-Amerikába igyekszik, de mikor ér majd oda? Mi pedig, — gondoltam, amint tovaszálltunk zúgva és dübörögve — mi pedig már ma este Natalban leszünk, sőt talán már délután. Csak négy óránk van hátra.

— Arcturus, Aldebaran, Alpheratz — idézgettem magamban a csillagneveket, amikor a megszokott magasságban, rendes ütemben folytattuk az utat. Hátha az a kis pont a láthatáron, az első hajó, Arcturus volt és ha egy harmadikat látunk, annak Alpheratz lesz a neve? . . .

De a következő hajó nem „Alpheratz“ volt, hanem a „Westfalen“, a nagy német repülőgépanyahajó. Az Atlanti-óceánon örködött a repülőszolgálat érdekében. Reggel hagyta el Fernando de Noronhát, a kis, sziklás szigetet Brazília partjai közelében és majdnem szemközt haladt velünk. Összeköttetésben voltunk vele (DDWE) két órán keresztül, helyzetjelentést, időjárás-jelentést küldtünk egymásnak, átadtuk hosszútávon a rádió-észleleteinket. Egyenesen feléje repültünk.

QRT (Jelzést abbahagyni) — jelentette hirtelen a hajó rádióosztjtje. — *Látjuk a gépet.*

Letekintettem oldalt az ülésből. Csakugyan, ott volt a nagy, széles hajó. Gőzfelhőben úszott. Repülőgépe, emelődaruja, a görbe darukar különös módon

nyúlt ki a felső részén. Az egész hajó játékszernek látszott a magasból. Újra lebuktunk, hogy találkozunk a hajóval.

Egyszerre megláttam a fedélzeten a matrózokat, — csupasz karok integettek felénk, a kémény üdvözlő sípjelzést adott; nem hallhattuk a hangot gépünk dübörgése miatt, de láttuk a gőzt.

Felemeltem az egyik karomat és buzgón integettem én is. Eltöltött az izgalom, a közvetlen közelség izgalmai. Az életben talán az a legizgalmasabb élmény, akár könyvben akadunk rá, akár élő beszélgetésben, ha két lélek megérti egymást. De a kétféle közlés lehetőségének ez a pillanatnyi találkozása szinte elviselhetetlen volt eleven hatásában. Egész éjszaka, egész nap kinlódtam, hogy valakivel rádió útján beszélhesek. Csak az ujjaim hegyén keresztül kerülhettem az emberekkel összeköttetésbe, az ujjaim és a fülem segítségével, mintha vak lettem volna. Most pedig hirtelen láttam is . . . Lehullt a kötelék a szememről. Láttam az embereket, szemtől-szemben. Az egyik integető ember a fedélzeten: az a rádióoszt, akivel az előbb beszéltem, rádión keresztül. Újra felemeltem a karomat.

Elhagytuk a hajót. Ismét felemelkedtünk a magasba, vissza a vakok világába.

— *Nagyon hálás köszönet a segítségért* — üzenem vissza.

A Westfalen rádióosztja rögtön válaszolt, megadta Fernando de Noronha irányát és a Natalig való távolságot. Aztán hozzátette:

Boldog karácsonyt és újévet mindnyájunk nevében!

(Mindazok nevében, akik csupasz karjukkal integettek nekünk a fedélzeten.)

Karácsonyi jókívánságok érkeztek tehát a tropikus tengeren! Soha életemben nem éreztem magam ilyen távol a karácsonyi hangulattól. De eszembe jutott, hogy december van, december hatodika. Talán otthon leszünk karácsony ünnepére, most már gondolhatok rá, hiszen közel van . . .

— *Trójából hazaindul minden férfi ...* — jutott az eszembe egy rég tanult vers. — *És felgyúlnak a lámpák mindenütt...*

A verssor mindig a fülemben csilingelt, amikor hazafelé vitt az utam. Ez a verssor táncolt a vonat ritmusában, hazajövet az iskolából, szünidő elején. Ez élt a gőzhajó gépének lüktetésében, amint a kikötőbe ért. Most megint:

— *Trójából hazaindul minden férfi*
És felgyúlnak a lámpák mindenütt. . .

Nagyon boldog voltam. Már csak negyven mérföld választott el Fernando de Noronhától. A nap tiszta volt, a levegő hűvös. Egyáltalán nem voltam már álmos. Úgy éreztem, az idők végezetéig tudnék így utazni, a rádióval. Pedig már majdnem véget ért az utunk. Észrevettem, hogy lejjebb ereszkedünk, de Natal irányában szállunk. Nem Fernando de Noronhához igyekeztünk, már nem ehhez a kopasz kis szigethez, amelynek egyetlen meredek hegy orma olyan alakú, mint a francia kifli. Megkerültük, a meredek hegyfal körül bukdácsoltunk. Aztán egyenesen nekivágtunk a partnak, Natal felé. Újra összeköttetésbe jutottunk a cearai rádióállomással.

Helyzet 16: 45 órakor. (Majdnem tizenöt óra mögöttünk, — egy órát kell még menni.)

04° 40' N

33° 40' W

Levegő tiszta, látás akadálytalan, tenger világos, szél 15 csomó 60°.

Még egyórai út. . . Egy óra igazán semmi. Egy órát nagyon könnyű felmérni. Ha gyerekkoromban elaludtam egy percre, már elmúlt egy óra. Az iskolában egy-egy tárgy egy óra, — a kréta nyikorog a fekete táblán, az óra ketyeg, a kertben faleveleket égetnek, a keserű szag bejön az ablakon. Egy óráig tart a kocsiót Englewoodtól New Yorkig. Gondolatban végigmegyek

rajta, minden kanyarodóján és talán, mire oda-
érek ...

Le kell menni az úton. Közeledik az első kanyarodó . . . éles, kellemetlen kanyarodó . . . lassan ve-
gyük . . . Most elmegyünk a bejárat mellett, ahol az
ezüstnyárfák előrehajolnak, hogy lássanak . . . Itt a
nagy Brinkerhoff-tanya, elhagyatottan áll, a ház
ablakai üresek, a vadhajtások egész erdeje ütötte fel
a fejét ott, ahol valaha nyesett sövény húzódott. Most
fel a dombon . . . kapcsolj rá a motorral! Itt vannak
a magnóliafák. Nyárfás út, biciklis napok . . . Elme-
gyünk az iskola mellett, aztán a régi házunk mellett,
a nagy gesztenyefa mellett, a bükk mellett, ahol a
homokdombunk volt. Fel, fel, Woodland Street mellett,
ahol lovagolni szoktunk. Itt van a tó, ahol korcsolyázni
tanultunk, kis falusias híd . . . azt hittük, a Hudson-
folyó folyik alatta. Megint fel. . . erre szoktunk sétálni
vasárnap és itt fordulunk vissza... a sziklákhöz
érünk. Lassan le, forduljunk be a szikláknál. . . fé-
kezz . . . most ...

A férjem ismét meghintázta a gépet. Feltekintet-
tem. A szárazföld első halavány vonala felbukkant a
láthatáron. Dél-Amerika.

Nem hatott rám úgy, mint a hajók útközben,
Akkor értettem meg először, hogy a másik oldalon
vagyunk. Átjutottunk. Dél-Amerikáról tudtam, hogyha
átjutottunk, itt kell lennie. Most hát megjelent.

De azért abbahagytam a képzeletbeli kocsikázást
Englewoodtól New Yorkig és néztem, néztem a kes-
keny, halvány vonalat. Figyeltem, hogyan válik ködös
párából szabálytalan vonalú, szilárd földdé.

*Trójából hazaindul minden férfi
És felgyúlnak a lámpák mindenütt. . .*

Most már azonnal megérkezünk. Visszafordultam
a rádióhoz: Ceara hívott megint. Üzenetük volt
nekünk. Leírtam. Ugyanezt az üzenetet már egyszer

megkaptuk, tíz órával előbb, Rióból, amikor még vak-sötétben szálltunk előre, az óceán másik oldalán. Előre-nyújtottam a férjemnek. Kísérteties volt újra olvasni most, amikor már majdnem helyben voltunk:

Natalban leszállás (Brazília partja alacsonyan, zöl-
den terpeszkedett el a könnyű pára alatt.) *Folyó kere-
sendő.* (Nagyon gyorsan megtaláltuk.) *Város délnyugati
végén . . . Vigyázat. . . rádióoszlopok . . .*

Megjelent végre Natal: nagy fehér házcsoport
terjedt a zöld domb tetejéig. Pálmák szegélyezték az
ég vonalát. . .

A férjem hátranézett és a kezével jelezte, hogy
még öt perc . . .

— Vigyázat, rádióoszlopok . . .

(Itt vannak a rádióoszlopok, itt a hangár ... És ott
a bárka, amely ránk vár, amerikai zászló lobog rajta ...)

Gyorsan keringtünk lefelé. Alig volt időm jelezni
Cearának, hogy leszállunk. Gyorsan igyekeztem behúzni
az antennát, mielőtt valamibe beleakadt volna, mielőtt
a vízbe esett volna. Megerősítettem a botkormányt
magam előtt, lezártam a rádiót. Levettem a kagylót
a fülemről. (Végre! Nagyon fájt már a nyomástól a
fülem. Most hozzuk kicsit rendbe magunkat. Víz a
zsebkendőre. Megtorlóm az arcomat. Megfésülködöm.
Újra felveszem a sapkámot és megerősítem magamon
a bekötő övet. . .)

Már súroltuk az öböl vizét. A motor kurrogott,
a propeller cél nélkül forgott; gyöngéden, lassan le-
szálltunk, mint a megpihenő sirály. Megcsaptuk a
vizet, — tovább szaladtunk rajta, kis ugrásokkal,
mint a laposan dobott kő. Lassan belesüllyedtünk.
Lassítás közben a víz átcsapott a pontonokon. Fel-
kavartuk a hullámokat, amint kissé még előrecsús-
zunk. A gép nehézkesen megfordult és lassan úszott
a bárkához. Újra víziszörny lett belőle.

Kivettem a mappámot és míg a hullámok lökdös-
tek a gépet, bizonytalan kézzel írtam:

— *Leszállás Natalban 17: 55 órakor.*

Ne nézzük már a tengert...

Egyszerre nagyon meleg, szinte fojtó lett körülötünk a levegő. A tenger és az égbolt úgy sütött, mint egy óriási kemence. Letűzött a bárka lapos fedelére. (Három óra volt Natalban.) Egyszerre, mint valami meleg hullám, öntött el a vágó: aludni! Mámoros lettem tőle, könnyűnek éreztem a fejemet.

A bárka a partra gyorsan kivitt. Kocsiba ültünk és vakítófehér utcákon át felkanyarodtunk egy dombra. Hűvös árnyékban állt egy ház s lenézett a város felé.

Hirtelen arra eszméltem, hogy meredek lejtőn megyek felfelé, a bungalow irányában; bizonytalan a lábam a szilárd földön és a gondolataim is zavarosak és bizonytalanok. Belebotlom az apró, guruló kavicsokba és felverem a port . . .

Még mindig azon a domboldalon megyek hát felfelé? — gondoltam kábultan. Visszaugrottam az óceán másik oldalára, hátrafelé az időben és felsóhajtottam: hazaérünk-e valaha? Milyen domb ez? — riadtam fel. — Ezt a dombot nem ismerem. Már nem Portó Praiában vagyunk, hanem Brazíliában!

Felértünk a dombtetőre és megálltunk egy pillanatra, hogy letekintsünk a háztetők felé, a pihés pálmák felé, amelyek meglapultak a szélben, — a barnacsíki folyó felé, a kék tenger felé, amelyet fehér fodrok csipkéztek.

Tajték, hullám! — gondoltam örömmel. — De hiszen akkor szél van, jó szél!

Egyszerre félbeszakítottam magam, mosolyogva. De hiszen már nem is Bathurstben vagyunk! Natalba értünk és mindegy már, van-e szél, vagy nincs.

Vége

TARTALOM

Előszó	5
Hátszél.....	8
Le tudunk-e szállni?.....	11
Egy óceáni repülőállomás.....	19
Láncot keresünk ,	27
Hol alszunk?	35
Én vagyok itt az igazgató	42
Van több szoba is.....	48
Reggeli tervek.....	58
... A gombját csavargatta	63
Vissza Dakarba?	70
A rádióüzenet.....	74
Sárgaláz	79
Az üres doboz	83
„örömmel küldjük az engedélyt.....	88
Tornyok a dombtetőn.....	94
Az angolok.....	97
Összerakó-játék	104
Új szálak	111
Kora reggel	119
Ha elindulhatunk napkeltekor.....	124
Ha erősebb szél fújtv volna	130
„A nap és a csillagok: enyéim ők.....	135

A hold segít.....	139
„Ha éjszaka indulunk.....	144
A föld rabságában.....	149
Próbálunk egyetmást.....	153
Figyelj! A szél erőre kap.....	159
Az én kis szobám.....	172
Az éjszaka.....	179
A távoli világítótorony.....	186
Napközben.....	190
Minden lámpa ég.....	195
Ne nézzük már a tengert.....	203